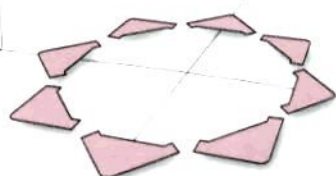

4

Ontwerp

II

5

BELEIDSKADER VOOR HET LANDELIJK GEBIED

5.1 Vitaliteit van het landelijk gebied

Het landelijk gebied moet vitaal blijven. Ook in Flevoland is sprake van verdergaande schaalvergroting en herstructurering van de landbouw. Door de schaalvergroting in de landbouw komen veel erven vrij. Indien het beleidskader van dit Omgevingsplan te beperkend blijkt voor ontwikkelingen die bijdragen aan de vitaliteit van het landelijk gebied, dan is de provincie bereid dat kader op experimentele basis te verruimen. De provincie wil agrarische bedrijvigheid die zich primair richt op duurzame productie (en verwerking) van landbouwproducten optimale ontwikkelingskansen geven. Bovendien wil de provincie ruimte bieden aan nieuwe functies in het landelijk gebied ter verbreding van het economisch draagvlak en deze verweven met de bestaande landbouwfunctie. Vooral in de oostrand van Flevoland bestaan goede mogelijkheden voor een verweving van landbouw, recreatie, natuur, waterberging, kleinschalige bedrijvigheid en landelijk wonen. Door verweving kan in het landelijk gebied een lappendeken van functies ontstaan. Dit vraagt een zorgvuldige regie, zodat de kwaliteit van natuur, landschap, water en milieu behouden blijft. De beleidsregel 'niet-agrarische activiteiten in het landelijk gebied' biedt het kader voor de verschillende functies in het landelijk gebied.

De rijksoverheid delegeert de regie over activiteiten op het platteland naar de provincie. De rollen veranderen. Een integraal gebiedsplan kan zowel door de overheid als door marktpartijen gezamenlijk worden opgesteld. De betrokkenheid van de provincie is afhankelijk van de regionale belangen die er spelen, de dynamiek binnen het gebied, de complexiteit van de opgaven en het draagvlak voor een specifieke provinciale rol. De rol van de provincie kan in de loop van het proces wijzigen. De provincie kan stimuleren (onder andere met behulp van financiering uit ILG en POP), en kan daarnaast initiëren (zelf partijen uit nodigen deel te nemen aan visie en planvorming), regisseren (partijen bij elkaar brengen die vanuit een gemeenschappelijk belang projecten ontwikkelen) of ontwikkelen (zelf waar nodig de organisatie van een ontwikkeltraject ter hand nemen). Zo nodig kunnen kaders worden gesteld in een verordening of beleidsregel.

Indien vrijkomende erven of gedeelten daarvan een anders dan agrarisch gebruik krijgen, dan mogen deze nieuwe (niet-agrarische) functies de landschappelijke en cultuurhistorische kernkwaliteiten van het gebied niet aantasten. Ook moet rekening gehouden worden met de landschappelijke en cultuurhistorische basiskwaliteiten. Vestiging van activiteiten die bij uitstek thuishoren op een bedrijventerrein of in of aansluitend aan het bebouwde gebied wordt in principe niet toegestaan. De activiteiten moeten in principe kleinschalig van karakter zijn. De bebouwingsmogelijkheden dienen hierop te zijn afgestemd. Milieuhygiënische, landschappelijke en verkeerstech-

nisch ongewenste effecten moeten worden voorkomen. De vrijgekomen boerderijwoningen kunnen worden gebruikt voor algemene bewoning, waarbij wordt uitgegaan van 1 woning per (voormalig) agrarisch bouwterf. Nieuwe bouwterven worden niet toegestaan, tenzij dit wenselijk wordt geacht voor de totale gebiedskwaliteit.

Het is denkbaar dat het beleidskader in dit plan en in de beleidsregel 'niet agrarische activiteiten in het landelijk gebied' te beperkend blijkt te zijn om gewenste integrale ontwikkelingen met wonen, recreatie en bedrijvigheid als economische dragers in een gebied mogelijk te maken. In dat geval kan op experimentele basis het planologisch regime voor dat gebied worden verruimd. Voorwaarde is dan wel dat hieraan een tussen gebiedspartners overeengekomen integraal plan voor dat gebied ten grondslag ligt, waarin een kwaliteitsimpuls voor het gebied wordt aangetoond. De provincie kan aan de verruiming van het regime de voorwaarde stellen dat verevening plaatsvindt van kosten en opbrengsten van onderdelen van het plan of programma.

HET PLAN MOET INZICHT BIEDEN IN:

- de ambities voor het versterken van de vitaliteit;
- het waarborgen en verbeteren van de omgevingskwaliteit, bijvoorbeeld door randvoorwaarden aan nieuwe functies te stellen;
- de wijze waarop met de bestaande situatie en functies in het gebied wordt omgegaan;
- de wijze waarop hierbij omgegaan wordt met natuurwaarden (saldobenadering).

Op basis van de ervaringen met experimenten kan het ruimtelijk beleid zonodig worden aangepast om wenselijke verweving mogelijk te maken.

Om de relatieve stilte in het merendeel van het landelijk gebied te behouden, wordt bij nieuwe geluidsbronnen bundeling met bestaande geluidsbronnen nagestreefd. Bij de beoordeling van de hinder voor de omgeving wordt rekening gehouden met cumulatieve effecten. De provincie heeft in de Verordening op de Fysieke Leefomgeving vijf stiltegebieden aangewezen, waar de geluidbelasting minder dan 35 dB(A) bedraagt. Die waardevolle stilte wordt beschermd. Lawaaiproducerende buitensporten zijn aan regels gebonden. Nieuwe vormen daarvan mogen plaatsvinden binnen de huidige daarvoor aangewezen inrichtingen. In de Beleidsregel inzake lawaaiproducerende buitensporten is opgenomen dat uitbreiding van lawaaiige recreatieactiviteiten mogelijk is nabij luchthaven Lelystad en binnen de vastgestelde geluidszone.

In de Noordoostpolder, en in mindere mate in Oostelijk Flevoland is de leefbaarheid van kleine kernen een aandachtspunt. Versterking van de woonfunctie kan het draagvlak voor basisvoorzieningen op peil houden. Daarbij zijn er wellicht mogelijkheden voor het creëren van bijzondere woonvormen. Combinatie van functies is een mogelijkheid om het voorzieningenniveau op een basisniveau in stand te houden. De bibliotheken en dorpshuizen kunnen een centrale rol vervullen in de totstandkoming van innovatieve arrangementen. Eigen initiatieven van de bewoners van de kleine kernen spelen ook een belangrijke rol. Het beleid van de gemeente Noordoostpolder is erop gericht de voorzieningen in ieder geval overeind te houden in de vier zorgclusterdor-

pen Marknesse, Ens, Creil en Emmeloord. De provincie is volgend op dit gemeentelijk beleid. Met de afbouw van Europese programma's nemen de financiële mogelijkheden voor ondersteuning van initiatieven af.

De woonfunctie is in Flevoland sterk gebonden aan het stedelijk gebied. Er is vraag naar bijzondere woonmilieus en combinaties van wonen en werken. Voor een deel heeft deze vraag betrekking op wonen in het landelijk gebied. Vrijkomende agrarische bebouwing kan gedeeltelijk in deze behoefte voorzien. De provincie Flevoland wil, eventueel in afwijking van de beleidsregel, meer ruimte bieden voor landelijk wonen, op voorwaarde dat dit de kwaliteit van het landelijk gebied ten goede komt. Dit kan gerealiseerd worden met de aanleg van nieuwe landgoederen en buitenplaatsen. Een landgoed is minimaal 5 hectare groot, bestaat voor tenminste 30% uit bos of natuurterrein en vormt een esthetische eenheid. Het landgoed wordt ontsloten en opengesteld voor publiek. Er wordt één (woon-)gebouw van allure toegestaan per 5 hectare, met een beperkt aantal woningen per woongebouw. De provincie ziet vooral kansen voor landgoederen aansluitend aan bestaande bos- en natuurgebieden. Een goede landschappelijke inpassing is hierbij belangrijk. Het ontstaan van woonresorts buiten de kernen moet worden voorkomen. Voor gebieden met een karakteristieke openheid is aanleg van nieuwe landgoederen mogelijk, bijvoorbeeld in combinatie met waterberging en een in het landschap passende inrichting. Aanvullende criteria kunnen in een beleidsregel worden beschreven. Aan gemeenten wordt gevraagd in hun plannen vast te leggen of nieuwe landgoederen in bepaalde gebieden worden uitgesloten. Naast landgoederen hebben gemeenten de mogelijkheid om hoogwaardige woonmilieus te realiseren in de vorm van nieuwe buitenplaatsen. Hierbij kan gedacht worden aan woningen van allure in een parkachtige setting. Uitgangspunt is een woningdichtheid van maximaal één woning per hectare en een oppervlakte die voor ongeveer 30% uit bos, natuur of groenvoorziening bestaat die opengesteld is voor publiek. Voor deze vorm van wonen ziet de provincie mogelijkheden in de overgangszone van het stedelijk naar het landelijk gebied aansluitend aan de kern. Permanente bewoning van recreatiecomplexen en -accommodaties is niet toegestaan. De provincie acht combinaties van wonen en werken mogelijk op vrijkomende bouwerven. Ook de ontwikkeling van landgoederen en buitenplaatsen is mogelijk, mits dit niet ten koste gaat van de parkachtige kwaliteiten en de inrichting van deze gebieden.

5.2 Landbouw en visserij

De landbouw verandert in een hoog tempo van een beschermde en ondersteunde sector naar een sector die moet concurreren op de wereldmarkt. Bedrijven reageren hierop met schaalvergroting, specialisatie, intensivering en een verschuiving van akkerbouw naar veehouderij. Ook zijn er bedrijven die oplossingen zoeken in verbreding van de bedrijfsvoering, zoals verwerking van agrarische producten, het telen van energie- of andere gewassen, mestvergisting, recreatie en toerisme. De provincie wil ruimte bieden aan deze ontwikkelingen. Op vergroting en herinrichting van bouwerven wordt een beleidsregel van toepassing. Richtinggevend is dat eerst de ruimtelijke mogelijkheden voor verhoging van het bebouwingspercentage zijn verkend, voordat een erfvergroting aan de orde kan komen. De erfvergroting dient verband te houden

met de agrarische bedrijfsvoering. Voorts wordt de voorwaarde gesteld dat de erfbeplanting hersteld wordt en dat de verkeersafwikkeling op het erf en op de openbare weg veilig is. Dit wordt uitgewerkt in een beleidsregel.

Grotere afstanden tussen erf en productiegronden brengen kosten en vervoersbewegingen met zich mee en kunnen leiden tot extra verkeersrisico's. De Wet Inrichting Landelijk Gebied (WILG) kent het instrument "kavelruil". Dit is gericht op een betere verdeling van agrarische gronden en biedt de mogelijkheid om via vrijwillige ruilconstructies met rijkssteun structuurverbeteringen in de land- en tuinbouw te realiseren. De provincie laat de keuze om hier gebruik van te maken aan het agrarisch bedrijfsleven zelf, maar is bereid tot procesmatige ondersteuning en streeft daarbij naar meekoppeling van maatschappelijke doelen, zoals het creëren van meer ruimte voor het watersysteem.

Stedelijke uitbreiding, aanleg van infrastructuur en ontwikkeling van natuur en recreatie zullen het agrarisch productieareaal verder doen krimpen. Dit beïnvloedt in voorkomende gevallen ondernemersbeslissingen over investeringen en bedrijfsontwikkeling en vereist een vroegtijdige en zorgvuldige communicatie tussen overheid en ondernemers. Op verzoek van de provincie zal het rijksgrondbedrijf zoeken naar passende oplossingen voor de betreffende pachters en erfpachters.

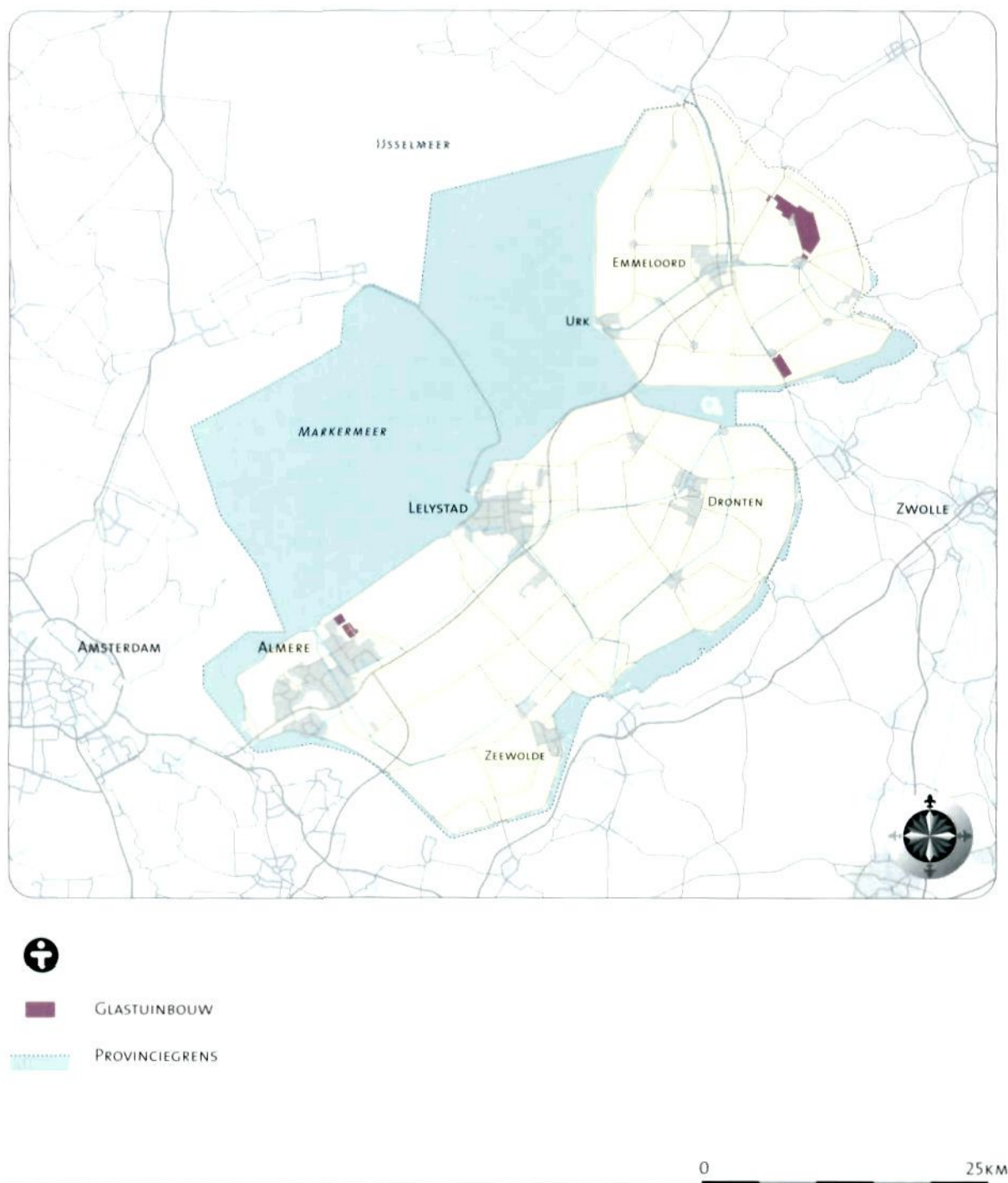
Op veel Flevolandse bedrijven wordt de bollenteelt als wisselteelt in het bouwplan ingepast. De provincie wijst bezanden van gronden af, gelet op de ongewenste grootschalige landschappelijke ingrepen die daaraan verbonden zijn. Clustering van fruit- en boomteelt en andere hoogopgaande houtige gewassen heeft vanuit het oogpunt van landschappelijke kwaliteit de voorkeur. In gebieden met karakteristieke openheid (figuur 17) zijn hoogopgaande houtige teelten ongewenst. Voorkeurlocaties voor pot- en containerteelt zijn glastuinbouwgebieden. De gemeenten zijn verantwoordelijk voor de nadere uitwerking van het ruimtelijk beleid terzake.

De provincie handhaaft de concentratie van glastuinbouw in de gebieden bij Almere, Luttelgeest en Ens (figuur 13). Op deze projectlocaties kunnen ook bijbehorende activiteiten als verwerking, verpakking en logistiek gevestigd worden.

Uitbreidingsmogelijkheden liggen alleen bij Luttelgeest en Ens. Hier is tevens herstructurering en revitalisering nodig om de concurrentiepositie voor de toekomst veilig te stellen. De bestaande infrastructuur, wateropvang, energiebehoefte, energiebesparingsmethoden en afvalwaterverwerking moeten daarbij duurzaam en toekomstgericht worden ingericht. Ook de landschappelijke inpassing is een aandachtspunt, met bijzondere aandacht voor lichthinder. De provincie zal het revitaliseringproces ondersteunen. Buiten de projectlocaties is alleen teeltondersteunend glas toegestaan. De maatvoering wordt in een beleidsregel opgenomen.

De intensieve veehouderij is voor Flevoland van beperkte betekenis. Op nationaal niveau is de omvang van de intensieve veehouderij in de afgelopen jaren beduidend afgenomen. Schaalvergroting, specialisatie, kostprijsbeheersing en toenemende automatisering zijn voor de intensieve veehouderij de belangrijkste bedrijfsstrategieën. Dat geldt ook voor Flevolandse bedrijven. De provincie verstaat onder intensieve veehouderij het bedrijfsmatig houden van pluimvee (waaronder kippen, kalkoenen, een-

den, ganzen, struisvogels), varkens, runderen voor de vleesproductie, pelsdieren en konijnen. Bedrijven met intensieve veehouderij kunnen leiden tot geur- en geluids- overlast voor omwonenden. Daarnaast bestaat een risico op verspreiding van fijnstof. Om deze overlast te voorkomen, verleent de provincie geen medewerking aan nieuw- vestiging als hoofdtakbedrijf. De provincie staat intensieve veehouderij slechts toe als neventak op bestaande agrarische bedrijven, waarbij het bedrijfsvloeroppervlak voor de intensieve veehouderij maximaal 2.500 m² mag bedragen. Bij bestaande bedrijven

waar intensieve veehouderij al de hoofdtak is, mag de intensieve veehouderij zich verder ontwikkelen binnen de in het bestemmingsplan aangegeven grenzen van het bestaande bouwterrein. Vergroting van het bouwterrein ten behoeve van uitbreiding van de intensieve veehouderij is echter niet toegestaan. Indien een ondernemer kan aantonen dat grotere bedrijfsgebouwen en erfvergroting nodig zijn om te kunnen voldoen aan de huisvestingseisen die ingevolge de nationale wet- en regelgeving worden gesteld, kan van voorgaande bepalingen worden afgeweken. Het aantal dierplaatsen mag echter niet worden vergroot.

Het belangrijkste productiegebied voor biologische landbouw bevindt zich ten noorden van Lelystad. In de nabije omgeving zijn toonaangevende instellingen gevestigd. Het is van belang de combinatie van bedrijfsleven, onderzoek, voorlichting en onderwijs bij de verdere ontwikkeling van de biologische landbouw in Flevoland en daarbuiten te versterken. Als op de langere termijn de verstedelijking van Lelystad verhuizing noodzakelijk maakt, lijken er in de overige delen van Flevoland nog goede kansen te liggen.

In de komende 15 jaar worden naar verwachting op diverse locaties in Nederland agribusinessparken ontwikkeld. In een agribusinesspark worden verschillende agrarische activiteiten gecombineerd met niet-agrarische activiteiten. Zo is een combinatie van primaire productie met be- en verwerking van producten mogelijk. De provincie wil initiatieven voor agribusinessparken de ruimte bieden en stimuleren, omdat ze in beginsel goed passen in de Flevolandse structuur door de sterke, innovatieve en ondernemende agrarische sector, de aanwezigheid van agrarische kenniscentra in de provincie en ligging nabij stedelijke netwerken. Vanwege landschappelijke kwaliteit en leefbaarheid hecht de provincie bij omvangrijkere agribusinessparken aan vestiging op bedrijventerreinen. Dit zal verder worden uitgewerkt in een beleidsregel.

WATER EN LANDBOUW

De landbouw stelt specifieke eisen aan de waterhuishouding. Voor een optimale productie van gewassen worden eisen gesteld aan de grondwaterstand, het peilbeheer, de beschikbaarheid en de kwaliteit van water voor beregening. De eisen verschillen per gewas. In gebieden met de functie 'agrarisch water' (figuur 11) worden de volgende doelen gesteld:

- de optimale vochtvoorziening wordt afgestemd op het meest voorkomende grondgebruik;
- opbrengstderving als gevolg van wateroverlast en vochttekort wordt geminimaliseerd;
- de norm voor wateroverlast is gemiddeld 1/80 met een ondergrens van 1/50;
- plaatselijk is sprake van een beperkte en verslechterende drooglegging ten opzichte van de eisen van het agrarisch landgebruik. Hier is een overgang naar een gebruik dat ook op langere termijn in overeenstemming is met de drooglegging wenselijk.

VISSERIJ

Op Urk staat de visserij door vangstbeperkende maatregelen onder druk. Desondanks heeft de groei van de werkgelegenheid op Urk voornamelijk plaatsgevonden binnen de visserijsector. Naast stimulering van diversificatie naar andere sectoren blijft het provinciaal beleid gericht op versterking van het visserijcomplex. Om de positie van

de verwerkende industrie veilig te stellen, is een verdere internationale oriëntatie nodig, vooral gericht op de aanvoer van te verwerken vis uit het buitenland. Daarnaast dient de aandacht verder te verschuiven naar kwaliteitsproducten met een hoge toegevoegde waarde. De provincie kan met voorwaardenscheppend en stimuleringsbeleid bijdragen aan structuurversterkende ontwikkelingen, zoals de aanleg van bedrijventerreinen en de eventuele ontwikkeling van nieuwe havencapaciteit. Naast de internationale oriëntatie blijft het behoud van de IJsselmeervisserij van belang.

5.3 Recreatie en toerisme

De provincie ziet goede mogelijkheden om de sector recreatie en toerisme in Flevoland verder te ontwikkelen. Flevoland kan hierin een opvangfunctie voor de de Veluwe en de Noordvleugel van de Randstad gaan vervullen. De werkgelegenheid kan met 5% per jaar groeien. De concurrentiekracht van Flevoland als vakantiebestemming kan worden versterkt door de ontwikkeling van de luchthaven, vergroting van de hotelcapaciteit, goede en veilige fietspaden, wandelroutes en vaarroutes, aantrekkelijk en veilig vaarwater, attractieve stranden en bossen, toegankelijke natuurgebieden, versterking van de belevingswaarde van Flevoland voor de recreant en ontwikkeling van nichemarkten op het gebied van cultuurtoerisme.

De provincie heeft op dit beleidsterrein geen wettelijke rol maar wil vooral de belangen op bovengemeentelijk niveau bundelen. Gezamenlijke ambities moeten worden bereikt met inbreng van financiële middelen, creativiteit, organisatievermogen en overtuigingskracht.

Vanuit de Noordvleugel van de Randstad is er een sterke druk op Flevoland. Ook op het oude land in het (noord-)oosten is de ontwikkelingsruimte voor recreatie en toerisme beperkt. Door deze druk af te leiden naar Flevoland ontstaan volop kansen om in Flevoland recreatievoorzieningen van allure te realiseren met behoud van landschappelijke kwaliteit en ontwikkeling van natuur. De wens om te groeien is ook bij veel recreatieondernemers nadrukkelijk aanwezig. In sommige gevallen is de groei te accommoderen aansluitend op bestaande bedrijven. In andere gevallen zal er ruimte voor nieuwe recreatiebedrijven moeten worden gevonden.

De provincie wil nadrukkelijk aansluiten op de unieke ligging. De provinciale inspanning concentreert zich op de volgende vier aspecten:

A) RECREATIEF UITLOOPGEBIED BIJ DE KERNEN

Iedere kern hoort voldoende recreatief uitloopgebied te hebben, zowel in kwalitatief als kwantitatief opzicht. Een recreatief uitloopgebied bestaat uit een groene of blauwe rand langs de kern. Het biedt ruimte aan uiteenlopende intensieve en extensieve recreatiefuncties, maar ook voor andere functies, zoals gebruiksnatuur, stadslandbouw of extensief wonen. Het uitloopgebied moet voor fietsers en wandelaars goed bereikbaar zijn en aantrekkelijk en afwisselend zijn ingericht. Het uitloopgebied heeft vooral een functie voor de eigen bevolking, maar er kunnen ook (boven-)regionale functies in geplaatst worden. Als algemeen principe geldt dat nieuwe intensieve dagrecreatie nabij de kernen ligt. Een uitzondering kan gemaakt worden voor ruimte-

vragende en hinder veroorzakende intensieve recreatie. Vanuit het beginsel van nabijheid denkt de provincie aan een zone van ongeveer 1 kilometer rondom de gebieden die staan aangeduid als stedelijk gebied tot 2015. Bij enkele kernen gaat het om een groter recreatief uitlooph gebied. Bij Almere vormt het recreatief uitlooph gebied een verbinding met speerpuntgebied OostvaardersWold. Bij Dronten, Biddinghuizen en Emmeloord vormt het recreatief uitlooph gebied een verbinding tussen de kernen en de recreatiezone aan de oostrand van de provincie.

In Noordelijk Flevoland wordt de corridor Emmeloord-Kuinderbos een nieuw uitlooph gebied. Nabij Emmeloord is ruimte voor intensieve vormen van recreatie en toerisme. Bij het Kuinderbos ligt de nadruk op extensievere functies, zoals natuur, verblijfsrecreatie, landbouw en landgoederen. Aan de westzijde en noordzijde van Emmeloord markeert een groenzone de overgang naar het open gebied. Deze groenzone dient tevens als uitlooph gebied. Ten zuiden van Emmeloord zijn er kansen om de relatie met Schokland te versterken. Ook de relatie met het Ketelmeer kan worden versterkt. Het Urkerbos heeft een belangrijke recreatieve waarde voor Urk. Dit bos dient beschermd te worden tegen aantasting. Nieuwe recreatieve voorzieningen vinden bij voorkeur plaats aansluitend aan en niet in het Urkerbos. Er is ruimte voor recreatieve ontwikkelingen aansluitend op de bestaande bedrijvigheid in de haven.

Lelystad is omringd door veel recreatiegebieden, zowel op het land als in het water. De toegankelijkheid en attractiewaarde kunnen echter worden verbeterd. Aan de randen van het Hollandse Hout zijn recreatieve ontwikkelingen mogelijk, mits zoneringen worden aangebracht. Het gebied nabij luchthaven Lelystad en het Aviodrome kan zich verder ontwikkelen als een zone voor bovenregionale recreatie met ruimte voor lawaaiproducerende buitensporten en intensieve vormen van recreatie en toerisme. De relatie van Lelystad met het grote water kan de komende jaren in recreatieve zin versterkt worden met ontwikkelingen die aansluiten bij de haven voor historische schepen, het oude werkeiland Lelystad-Haven, het Erfgoedcentrum, het NISA, de Bataviawerf en de Bataviahaven, met inachtneming van natuurkwaliteiten. De kernen Dronten en Biddinghuizen kunnen landschappelijk beter worden aangesloten op de recreatiezones langs de oostrand van de provincie. Hierbij is ruimte voor natuur, een recreatieve waterplas, landgoederen en extensieve, kleinschalige vormen van recreatie en toerisme.

Almere is een geschikte vestigingsplaats voor bovenregionale en intensieve vormen van recreatie. Dit biedt Almere de mogelijkheid zich sterker te profileren als recreatiegemeente in de Noordvleugel van de Randstad. De provincie wil meer ruimte bieden voor recreatief gebruik van de groengebieden in het stedelijk gebied van Almere. Door de verwachte sterke bevolkingsgroei ontstaat in Almere een grote behoefte aan nieuw recreatief uitlooph gebied. De inrichting van het groenblauwe casco in het OostvaardersWold kan hierin voorzien, mits dit aansluit op de visie op het gebied die partijen gezamenlijk opstellen. Aan de kust van IJmeer en Gooimeer zijn recreatieve ontwikkelingsmogelijkheden voor stranden en jachthavens, mits inpasbaar binnen de gewenste natuurkwaliteiten. De uitlooph gebieden van Zeewolde bevinden zich in de randen van het Horsterwold en langs de randmeren. Concentratie en zonering van recreatievoorzieningen in deze uitlooph gebieden is gewenst, om de natuurwaarden te ontzien.

B) RECREATIEZONE

De oostrand van de provincie is een multifunctioneel gebied dat zich uitstrekt van Lemmer tot aan de zuidlob in Zeewolde. Hier bevindt zich een uitgestrekte recreatiezone met enkele concentraties van vooral verblijfsrecreatieve voorzieningen, maar er zijn ook enkele grotere dagrecreatieve voorzieningen, zoals Walibi World, Dorhout Mees en de Orchideeënhoeve. Het is een bos- en waterrijke zone nabij aantrekkelijke en (inter-)nationaal bekende recreatie- en natuurgebieden, zoals de Weerribben en de Veluwe. De nabijheid van dit 'oude land' is aantrekkelijk voor toeristen (bezoekjes vanuit het 'oude land' naar de polder en omgekeerd), maar ook voor ondernemers, die door ruimtegebrek op het oude land niet verder kunnen groeien. De randmeren vormen een belangrijk recreatief gebied voor zowel Gelderland als Flevoland. Veel recreatie is geclusterd rond de meren (jachthavens, stranden en vaargebieden). De provincie ziet in de oostelijke randzone belangrijke kansen voor verdere ontwikkeling van verblijfsrecreatie en waterrecreatie.

Tegelijkertijd zijn de gebieden die het meest aantrekkelijk zijn voor recreatie ook de gebieden met de hoogste natuurkwaliteit, veelal met een beschermde natuurstatus. Het beoogde multifunctionele gebruik is daardoor aan een aantal randvoorwaarden gebonden. De provincie wil langs de randen van de bossen, in de brede delen van de randmeren en in de minder kwetsbare bosgebieden meer ontwikkelkansen bieden voor recreatie en toerisme.

Deze groei is mogelijk als ook de natuur een robuuster karakter krijgt, zodat de extra recreatiedruk goed opgevangen wordt. Door toepassing van de saldobenadering ontstaan mogelijkheden om de recreatieve groei te combineren met een kwaliteitsverbetering van de natuur. Vooral in het speerpuntgebied Oostrand van Flevoland kunnen nieuwe zones ontstaan waar recreatie, gebruiksgroen, extensieve landbouw en natuur meer verweven worden.

C) ROUTES EN VERBINDINGEN

Routestructuren bepalen de bereikbaarheid van de recreatieve en toeristische voorzieningen, maar accommoderen op zichzelf ook activiteiten als varen, wandelen, fietsen, paardrijden en skaten. Aan routes worden eisen gesteld van fysieke kwaliteit, bewegwijzering, aantrekkelijkheid en landschappelijke inpassing. De aantrekkelijkheid van de routes wordt vergroot door in de netwerken voorzieningen voor dag- en verblijfsrecreatie op te nemen. Verder zijn er kansen voor het ontwikkelen van nieuwe voorzieningen op knooppunten van routes -zoals bij de entrees van de polder- en het verbinden van cultuurhistorische objecten, archeologische monumenten en/of landschapskunst.

De kwaliteit van bestaande routes kan worden verbeterd. Dit geldt vooral voor routes vanuit de stad naar het landelijk gebied. De provincie geeft voorrang aan het versterken van bestaande routes boven de realisatie van nieuwe routes. Knelpunten moeten worden opgelost, de kwaliteit en belevingswaarde worden verbeterd en het aanbod van aanvullende voorzieningen wordt vergroot. Vooral vaarroutes in de polders kunnen aantrekkelijker worden gemaakt bij gelegenheid van onderhoud van vaarwegen. Zowel het natuurbelang, de waterkwaliteit, de waterberging als het recreatiebelang zijn gediend bij meer afwisseling en differentiatie, bijvoorbeeld in de vorm natuurvriendelijke oevers en aanlegplaatsen op aantrekkelijke plaatsen. Een ontbrekende

schakel is de vaarverbinding Zwolse Vaart-Kuinre. Deze heeft de potentie om een belangrijk onderdeel te worden van het Basis Recreatie Toervaart Net (BRTN). De provincie zal zich samen met gemeenten en betrokken organisaties inzetten om de knelpunten in het basistoervaartnet aan te pakken. Dit geldt ook voor knelpunten in het lange afstandsnetwerk van landelijke fietsroutes, zoals de route Lelystad-Harderwijk door de Larserstrook (LF21) en de route vanaf de Nijkerkersluis tot de Stichtse Brug (zie figuur 8).

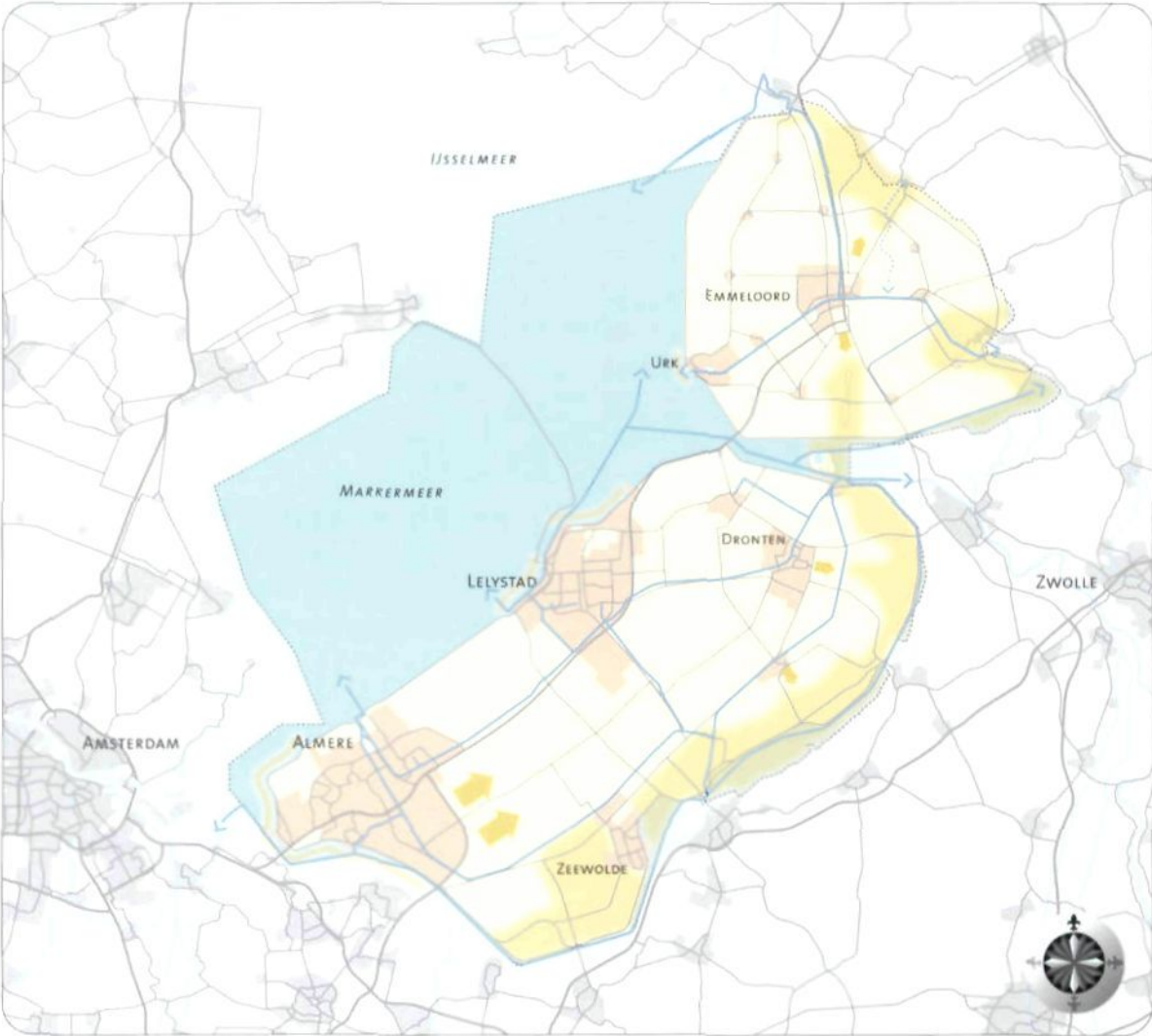
Waarborging van de landelijke routestructuren is belangrijk. Daarom wordt het Basis Recreatie Toervaart Net (BRTN) planologisch vastgelegd (figuur 14). De provincie vraagt de gemeenten in de planvorming aandacht te besteden aan behoud en ontwikkeling van LAW- en LF-routestructuren. De LF-routestructuren staan weergegeven op figuur 8.

De as Lelystad-Harderwijk is een belangrijke drager van diverse recreatief-toeristische ontwikkelingen. Het noordelijk deel is vooral van belang als uitloopgebied van Lelystad en biedt ook ruimte aan nationale attracties. Het middendeel is van belang in het netwerk van recreatieve vaar-, fiets- en wandelroutes met (op de knooppunten) bijbehorende voorzieningen. Het zuidelijk deel wordt gekenmerkt door de verweving van landbouw, natuur en recreatie en maakt daardoor beleidsmatig onderdeel uit van de recreatiezone.

D) GROOTSCHALIGE ATTRACTIEPARKEN EN NATIONAAL EVENEMENTENTERREIN (NET)
Flevoland wil ruimte bieden aan de komst van grootschalige attractieparken in aansluiting op de marktvraag. Het evenemententerrein bij Biddinghuizen is beschikbaar voor een verdere ontwikkeling tot NET. De provincie wil een initiërende en voorwaardenscheppende bijdrage leveren. De financiering van de investeringen in het NET zelf is een verantwoordelijkheid van de marktpartijen. Voor het NET is bereikbaarheid, zowel per auto als per openbaar vervoer, een zeer essentieel criterium. De komst van de Hanzelijn verbetert de OV-bereikbaarheid. Aansluitend daarop moet voor voor- en natransport door de initiatiefnemers een plan voor de inzet van besloten (shuttle) bussen worden gemaakt. Het is voor de provincie niet mogelijk om voor de ontsluiting van dit terrein - exploitabel - regulier openbaar vervoer aan te bieden. De geluidsoverlast van evenementen is bij Biddinghuizen relatief beperkt, omdat het in een dunbevolkt gebied ligt.

Voor nieuwvestiging van een grootschalig attractiepark kan worden gedacht aan een locatie binnen of aansluitend aan het stedelijk gebied van Almere. Een park kan daar goed worden ontsloten, via het wegennet, openbaar vervoer en fietsen, een functie vervullen voor Flevoland, maar ook voor de Noordvleugel. Bundeling met aanwezige voorzieningen is er goed mogelijk. Voor grootschalige dagrecreatie zijn binnen Flevoland meer locaties geschikt. Door de invloed van de Noordvleugel van de Randstad en de goede bereikbaarheid van Almere kan in de uitloopgebieden van Almere ruimte gevonden worden voor deze bovenregionale en meer intensieve vorm van recreatie. Ook locaties nabij Lelystad zijn echter denkbaar. De vestiging van nieuwe intensieve recreatieve en toeristische voorzieningen in de EHS dient te worden voorkomen, om het behoud en de ontwikkeling van (nieuwe) waarden van deze structuur te kunnen

- RECREATIEZONE
- VERSTERKING RECREATIEF UITLOOPGEBIED
- BASIS RECREATIEOERVAART NEDERLAND (BRTN)
- BASIS RECREATIEOERVAART NEDERLAND (BRTN) IN ONTWIKKELING
- STEDELIJKE ONTWIKKELING TOT 2015
- PROVINCIEGREN

0 25KM

garanderen. Locatievoorwaarden voor grootschalige attractieparken en andere vrijetijdsvoorzieningen in het landelijk gebied, waaronder een NET, worden opgenomen in een beleidsregel.

5.4 Natuur

Ongeveer de helft van Flevoland (de Oostvaardersplassen, de Lepelaarplassen en vrijwel alle grote wateren) is aangewezen als beschermingszone onder de Europese Vogelrichtlijn en maakt daarmee onderdeel uit van het internationale natuurnetwerk Natura 2000. Enkele delen van deze gebieden zijn tevens aangemeld als beschermingszone onder de Habitatrichtlijn. Nederland is verplicht om specifieke soorten en habitats in deze gebieden in een goede staat van instandhouding te brengen en te houden. De provincie is bevoegd gezag voor vergunningverlening en handhaving op grond van de Natuurbeschermingswet en stelt in dit kader beheersplannen vast voor de niet-rijks-eigendommen. De provincie maakt natuurinformatie via internet toegankelijk.

De Natura 2000 gebieden vormen samen met een groot deel van de binnendijkse natuurgebieden het Flevolandse deel van de nationale Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Doel van de EHS is de realisatie van een robuust landelijk samenhangend netwerk van natuurgebieden dat voldoende (leef-)ruimte biedt voor soorten en waarden die karakteristiek zijn voor de Nederlandse natuur. De EHS moet in 2018 gereed zijn. In het provinciale gebiedsplan voor natuur en landschap is verder uitgewerkt welke natuurkwaliteit gerealiseerd moet worden en welke gebieden, aanvullend op reeds bestaande natuurgebieden, begrensd zijn als nieuwe natuur. De robuustheid, samenhang en specifieke kwaliteiten zijn nog te gering. De ambitie van de provincie is om de EHS en het Natura 2000 netwerk een robuustheid te geven die voldoet aan de opgaven vanuit de Europese Unie en het rijk. In Flevoland zijn er vooral opgaven voor het instandhouden en verder ontwikkelen van de natuurwaarden voor moerassen, open water, natte bosgebieden en het open agrarisch gebied. De relatie tussen de binnendijkse en de buitendijkse natuurgebieden kan versterkt worden door binnendijs meer natte leefgebieden te realiseren.

De provincie Flevoland wil natuur beschermen en ontwikkelen, maar ook ruimte hebben om andere maatschappelijke ontwikkelingen zoals woningbouw en recreatie optimaal vorm te geven. De natuurwetgeving hanteert een 'nee, tenzij'-regime: nieuwe activiteiten zijn niet toegestaan, tenzij kan worden aangetoond dat de beschermde habitats en soorten daarvan geen schade ondervinden. Alleen met een adequate motivering kan 'nee, tenzij' worden omgebogen in een door de Provincie gewenst 'ja, want'. De provincie wil hiervoor gebruik maken van een systeem van saldobenadering. Het uitgangspunt van deze benadering is dat de maatschappelijke en ecologische ontwikkelingen zodanig vorm worden gegeven dat zij elkaar niet belemmeren, maar versterken. Daarbij kan plaatselijk een verslechtering van de natuurkwaliteit acceptabel zijn, als dat elders binnen het Flevolandse natuursysteem maar (ruimschoots) gecompenseerd wordt. De uitwerking van de saldobenadering is voor het Natura 2000 netwerk en de EHS verschillend, omdat op grond van de wettelijke kaders voor beide verschillende afwegingscriteria gelden. De provincie neemt het initiatief om de beide vormen van saldobenadering voor het eigen gebied uit te wer-

ken en met alle relevante partijen te overleggen over de meest doelmatige toepassing. De provincie geeft hierbij prioriteit aan een integrale visie voor Markermeer en IJmeer en aan een integrale visie voor de oostrand van Flevoland. Ook in het speerpuntgebied OostvaardersWold kan saldering van natuurwaarden die elders in de provincie verloren gaan aan de orde zijn. In samenwerking met rijkspartijen en de andere provincies wordt een gezamenlijk beleidskader voor de saldobenadering gemaakt.

Voor het Natura 2000 netwerk zet de provincie Flevoland een koers in, waarbij de gewenste toekomstige maatschappelijke ontwikkelingen geen significante negatieve gevolgen meer zullen hebben. Dit kan bereikt worden door voorafgaand aan of tegelijk met bijvoorbeeld woningbouwprojecten de natuurkwaliteiten van het huidige netwerk in Flevoland zo te versterken, dat de door het rijk vastgestelde instandhoudingdoelstellingen en herstelopgaven ruimschoots worden gerealiseerd. In dit creatieve proces is medewerking en instemming van het rijk en de Europese Commissie vereist.

Voor het deel van de EHS dat niet onder de Natura 2000-bescherming valt, maakt de provincie conform de Nota Ruimte verweving op gebiedsniveau mogelijk, op basis van integrale gebiedsvisies die samen met gebiedspartners worden opgesteld en door het rijk worden getoetst. Binnen een gebied is een (gedeeltelijke) herbegrenzing van de EHS mogelijk. Ook het uitplaatsen van verstorende bedrijven behoort tot de mogelijkheden. Uitgangspunt is in alle gevallen dat de omvang van de EHS minimaal gelijk blijft en dat er een kwalitatieve verbetering van de natuurwaarden optreedt (bijvoorbeeld door verbetering van de milieukwaliteit). Ten behoeve van de gewenste robuustheid wordt voor kwantitatieve opgaven vooral gezocht naar locaties die grenzen aan de bestaande EHS en die versnippering van de EHS kunnen voorkomen of oplossen. Investerings in de natuur worden bij voorkeur ingezet in gebieden waar sprake is van voor de natuur gunstige (abiotische) omstandigheden, waardoor de saldering ook bijdraagt aan een verbetering en verduurzaming van het gehele ecosysteem.

Bij de uitwerking van de saldobenadering is van belang dat niet alle gebieden binnen de EHS dezelfde waarde hebben. Op figuur 15 is voor de binnendijkse EHS een onderscheid in drie groepen gebieden aangegeven:

1. **Prioritaire gebieden:** Naast de gebieden die in het verleden al door het rijk zijn aangewezen (als Vogelrichtlijngebied, beschermd natuurmonument of bosreservaat), gaat het om gebieden waar al zeer bijzondere natuurlijke natuurwaarden zijn ontstaan die vanwege de bijzondere abiotische omstandigheden niet of nauwelijks elders in Flevoland realiseerbaar zijn (bv. Kuinderplas, Bremerbergbos, Ellerslenk). Toepassing van de saldobenadering is in deze gebieden niet mogelijk;
2. **Waardevolle gebieden:** Dit zijn gebieden met een hoge actuele of potentiële natuurwaarde. De gebieden zijn essentieel voor de gewenste samenhang en kwaliteit van de EHS. Binnen deze gebieden is de ruimte voor het toepassen van de saldobenadering beperkt, tenzij de natuurkwaliteit en/of -kwantiteit en de gebruikswaarde van het gebied verbeteren. De prioritaire en de waardevolle gebieden vormen samen de kerngebieden van de EHS;

3. Overige EHS: Deze gebieden hebben vaak een hoge lokale waarde, deels door de ligging in of nabij de kernen, maar soms ook door bijzondere abiotische waarden of bijvoorbeeld als landschappelijk element. De omvang of de gebruiksdruk zijn echter zodanig dat het alleen met hoge beheersinspanningen mogelijk is om deze waarden ook duurzaam te blijven beheren. Deze gebieden lenen zich voor de saldobenadering, waarbij nadrukkelijker dan bij de waardevolle gebieden ook verplaatsing aan de orde kan zijn.

De binnendijkse Natura 2000-gebieden zijn aangewezen als Natuurbeschermingsgebieden en behoren tot de prioritaire gebieden. Voor de buitendijkse gebieden zal aan de hand van de verplicht op te stellen beheerplannen gekeken worden of een nadere indeling wenselijk en zinvol is. De wijze van toetsen van plannen die zich in of nabij Natura 2000-gebieden of de EHS bevinden, zal nader uitgewerkt worden in een beleidsregel.

Voor de overige natuurgebieden buiten de EHS volstaat de provincie vanuit haar medebewindstaken met een toetsing of aan de juridische vereisten wordt voldaan. Het primaat voor de afweging ligt bij de gemeenten.

MILIEUTEKORTEN NATUUR

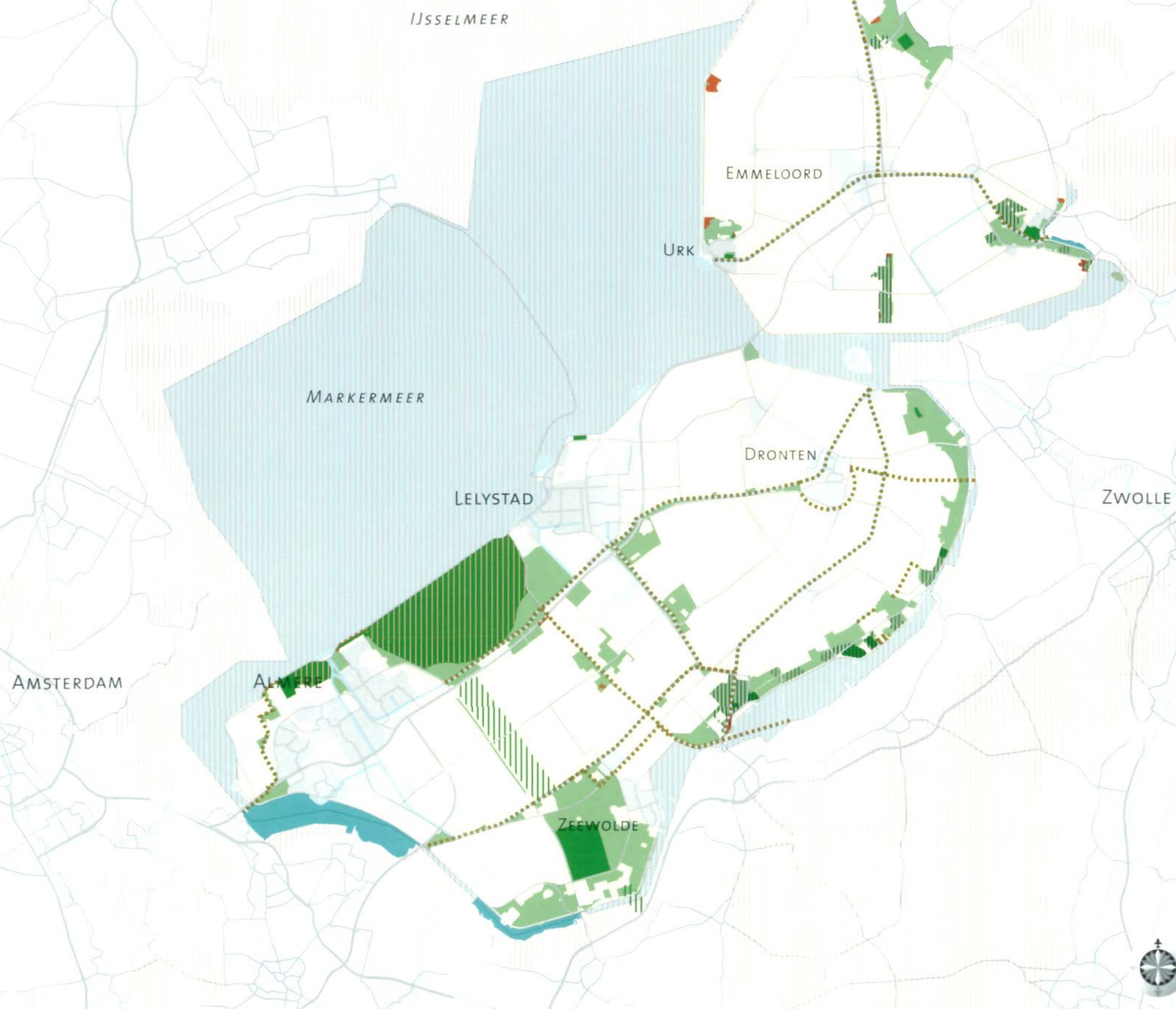
De abiotische kwaliteit van de EHS moet in 2027 toegesneden zijn op de gewenste natuurwaarden. De milieukwaliteit mag dan niet meer tekortschieten. In Flevoland betekent dit vooral een aanpak van de verdroging, de versnippering en de verstoring door geluid (figuur 15). In 2015 moet in 80% van de als verdroogd aangewezen gebieden de verdrogingproblematiek opgelost zijn en in 2018 100%. Het is denkbaar dat het waterschap en de terreinbeheerders bij de uitwerking van het gewenst grond- en oppervlaktewaterregime (GGOR) de inhoudelijke noodzaak tot toevoeging van natuurgebieden met milieutekorten aantonen. In gebieden die zich lenen voor verweving van functies, kan verdroging in natuurgebieden worden bestreden door maatregelen in landbouwgebieden te treffen. Er wordt dan in de overgangszone met behulp van de methode van grondwatergericht peilbeheer naar een compromispeil gezocht waarbij de belangen van natuur en landbouw verenigd kunnen worden. Grondwateronttrekkingen mogen niet leiden tot verdroging van natuur. In samenhang met de verdrogingaanpak zullen ook voorkomende versnippering- en verstoringproblemen integraal worden aangepakt. Voor 2018 moet op grond van de afspraken met het rijk ook de totale versnippering zijn aangepakt. Verstoring door geluid moet in 2027 zijn aangepakt.

Ammoniak, afkomstig van de veehouderijbedrijven in Flevoland, draagt bij aan de verzuring van kwetsbare natuurgebieden. Na wijziging van de Wet ammoniak en veehouderij maakt de provincie een afweging welke natuurgebieden bescherming behoeven. Hiertoe stelt de provincie een ammoniakkaart op.

SOORTENBELEID

Door haar ligging is Flevoland een cruciale schakel tussen waterrijke gebieden in Utrecht, Noord-Holland, Overijssel en Friesland en daarmee binnen de Natte As.

De grote wateren, de kustzones en moerassen zijn van internationaal belang voor het voortbestaan van een groot aantal (vogel-)soorten. De beschermde natuurgebieden zijn voor deze soorten cruciaal, maar ook niet beschermde gebieden zijn van belang, bijvoorbeeld als foerageergebied. Het soortenbeleid wordt daarom zo ingezet dat het een versterking en aanvulling is op de EHS, inclusief Natura 2000-gebieden. Bestaande populaties moeten duurzaam in stand worden gehouden (bescherming). Toekomstige populaties moeten zich kunnen ontwikkelen tot duurzame populaties (uitbreiding). Door een integrale werkwijze moeten conflicten tussen economie en ecologie zoveel mogelijk voorkomen worden. Weloverwogen locatiekeuzes zorgen er voor dat kansen benut worden om gebiedsontwikkeling en soortenbescherming te koppelen.

De provincie wil soorten beschermen via een leefgebiedenbenadering. De provincie zal daartoe in overleg met de gebiedspartners actuele en potentiële natuurwaardenkaarten ontwikkelen. Inzicht in potentiële natuurwaarden is van belang voor natuurcompensatie en het effectueren van de actieve soortenbescherming. De natuurwaardenkaarten worden vertaald in gebiedsgerichte uitwerkingen van de leefgebiedenmoeras, grote wateren en kustzone, die in concrete uitvoeringsmaatregelen moeten uitmonden. De bedreigde en ernstig bedreigde soorten van de Rode Lijst worden zoveel mogelijk bij de gebiedsuitwerkingen betrokken. Het agrarisch leefgebied zal eveneens worden uitgewerkt. Hierbij ligt de nadruk op de functie als foerageergebied voor de aan water gebonden soorten. Een uitwerking van het leefgebied stedelijk gebied acht de provincie vooral een taak van de gemeenten.

Voor strikt beschermde, maar in Flevoland algemeen voorkomende, soorten wil Flevoland toe naar een proactieve werkwijze waarbij er voldoende garanties zijn dat de soort duurzaam in Flevoland kan voortbestaan en mogelijkheden ontstaan voor ruimtelijke ontwikkelingen. In overleg met het rijk werkt de provincie voor de rugstreep een pilot uit. Wanneer deze succesvol blijkt en bijdraagt aan oplossingen voor ruimtelijke opgaven, zal de provincie deze werkwijze ook voor andere strikt beschermde soorten gaan toepassen. De provincie stemt haar eigen beheer af op bedreigde en beschermde dier- en plantensoorten en verwacht dat ook van natuurbeheerders en overige gebiedspartners. De uitwerkingen kunnen aanleiding geven voor het herzien van de natuurdoeltypenkaart en de gebiedsplannen natuur en land- schap en agrarisch natuurbeheer.

AGRARISCH NATUURBEHEER

Agrarisch natuurbeheer richt zich op het versterken van de natuurwaarden van het agrarisch gebied, doordat boeren gerichte beheersmaatregelen treffen. De belangstelling voor agrarisch natuurbeheer in Flevoland is groot. Voor Flevoland is jaarlijks voor netto ruim 500 ha agrarisch natuurbeheer rijkssubsidie beschikbaar (plus 1.270 ha specifiek voor opvang van overwinterende ganzen). Dit is in verhouding tot andere provincies gering. De provincie streeft naar minimaal een verdubbeling tot 1.000 ha agrarisch natuurbeheer en zal het rijk verzoeken de quota voor Flevoland te verhogen.

Het instrument agrarisch natuurbeheer wil de provincie meer gaan inzetten ter versterking van het provinciale soortenbeleid en voor het behoud van bijzondere land-

schappelijke kwaliteiten. De provincie wil daarvoor vooral beheerpakketten openstellen die van belang zijn voor soorten waarvoor Flevoland een speciale verantwoordelijkheid heeft, zoals soorten van de leefgebieden 'agrarisch gebied', 'moeras' en 'kustzone'. Pakketten voor weidevogelbeheer worden niet uitgebreid, omdat Flevoland voor het voortbestaan van weidevogels in Nederland van relatief geringe betekenis is. Voor een aantal beheerpakketten is de effectiviteit mede afhankelijk van de concentratie binnen een gebied. Voor dergelijke pakketten geeft de provincie voorrang aan samenwerkingsverbanden zoals agrarische natuurverenigingen. Dit beleid werkt de provincie gebiedsgericht uit.

ECOLOGISCHE VERBINDINGEN

Voor het versterken van de samenhang in de EHS zijn ecologische verbindingen van belang. Het zijn vaak lintvormige elementen met een zodanige natuurlijke begroeiing dat verschillende diersoorten er voldoende beschutting vinden om de oversteek van het ene kerngebied naar het andere te wagen. In Flevoland vervullen de meeste tochten en vaarten een verbindende functie. Hoe langer de afstand, des te belangrijker dat er ook tussentijds wat grotere stapstenen zijn die als tijdelijk rustgebied kunnen fungeren.

Het rijk heeft in de Nota Ruimte besloten tot een sterke prioritering van ecologische verbindingen. De rijksinzet beperkt zich tot het beschikbaar stellen van de middelen voor de realisatie van de robuuste ecologische verbinding Oostvaardersplassen-Veluwe en het beoordelen van de vraag of het geheel ecologisch gaat functioneren. De provincie is verantwoordelijk voor de aanwijzing van het gebied en de uiteindelijke realisatie. Voor de overige ecologische verbindingen is de verantwoordelijkheid doorgeschoven naar provincies en gemeenten. In navolging van het rijk kiest ook de provincie voor een prioritering in ecologische verbindingen. De robuuste ecologische verbinding tussen de Oostvaardersplassen en de Veluwe heeft daarbij de hoogste prioriteit. Deze verbinding kan alleen gerealiseerd worden als sprake is van een samenhangend pakket met de verstedelijkingsopgave van Almere, de realisatie van uitloophet gebied voor Almere en de opgave voor waterberging. Minimaal 1.000 hectare nieuwe natuur moet door het rijk gefinancierd worden. Deze verbinding moet uiterlijk 2018 voltooid zijn. De provincie is als regisseur verantwoordelijk voor het proces en de daarmee gepaard gaande procesgelden. In het speerpuntgebied OostvaardersWold wordt deze verbinding verder uitgewerkt, met inbegrip van de mogelijkheden van multifunctioneel medegebruik.

Daarnaast geeft de provincie prioriteit aan een aantal EHS-verbindingen dat essentieel is voor de gewenste samenhang in de EHS en voor een groot deel al is ingericht. Dit zijn de Hoge en de Lage Vaart, de Knardijk, de Larservaart, de Lemstervaart, de verbinding door Almere Poort en de verbindingen in de oostrand van Oostelijk Flevoland waar de bosgordel op dit moment niet aaneensluit (figuur 15). De verbinding door Almere Poort is onderdeel van de ecologische visie van Almere en wordt door de gemeente gerealiseerd. Daarnaast vormen ook andere vaarten en tochten verbindingen tussen natuurgebieden. Door een meer natuurvriendelijke inrichting kan de kwaliteit voor natuur en waterberging soms nog verbeterd worden. De provincie ziet daarvoor vooral een rol weggelegd voor gemeenten en waterschap. Voor de vaarten die de provincie zelf in beheer heeft, wil de provincie de natuurvriendelijke inrichting

verbeteren op grond van een nog op te stellen meerjarenprogrammering, waarbij zoveel mogelijk wordt aangehaakt bij noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden. Door een meer natuurvriendelijke inrichting zullen deze verbindingen ook aantrekkelijker worden voor recreatieve functies en een bijdrage kunnen leveren aan opgaven op het gebied van waterberging en waterkwaliteit.

5.5 Landschap, cultuurhistorie, archeologie en aardkunde

LANDSCHAP EN CULTUURHISTORIE

In de twintigste eeuw is het typisch Flevolandse landschap ontstaan zoals wij het nu kennen: als onderdeel van het Zuiderzeeproject werden de IJsselmeerpolders drooggelegd. Vele bouwkundige objecten en landschappelijke structuren herinneren aan deze inpolderings- en ontginningsfase en zijn nog steeds in het landschap zichtbaar. De voormalige eilanden Urk en Schokland en de haven Oud-Kraggenburg herinneren aan de Zuiderzeegeschiedenis en creëren een unieke tegenstelling tussen oud en nieuw land. In de provincie Flevoland zijn door het rijk twee gebieden aangewezen als zeer waardevolle cultuurhistorische gebieden (Belvederegebieden). Dit zijn geheel Noordelijk Flevoland en het Swifterbantgebied (tussen de IJsselmeerdijk, Ketelmeerdijk, Beverweg en N307). Belvedere is een verzamelnaam voor een unieke zienswijze op landschap en de vertaling daarvan in het ontwerp en inrichting van de polders, waarbij rekening is gehouden met de artefacten uit het verleden.

De provincie wil de unieke Flevolandse karakteristieken behouden door deze in te zetten als ruimtelijke kwaliteit ter versterking van nieuwe ontwikkelingen. Daartoe maakt de provincie onderscheid tussen landschappelijke en cultuurhistorische kernkwaliteiten en basiskwaliteiten. Tot de kernkwaliteiten worden die elementen en patronen gerekend die bepalend zijn voor het karakter van Flevoland, waarmee de essentie van het polderconcept wordt gewaarborgd. De cultuurhistorische en landschappelijke kernkwaliteiten en de landschapskunstwerken zijn aangegeven op figuur 16. De landschappelijke kernkwaliteiten zijn in deze figuur indicatief aangegeven. In de planperiode wil de provincie samen met de gebiedspartners een selectie maken van de meest waardevolle elementen van het landschap die tot het zogenaamde landschappelijke casco behoren. Voor zowel de cultuurhistorische als de landschappelijke kernkwaliteiten als de landschapskunstwerken is het beleid gericht op behoud en versterking. Hierin vervult de provincie een actieve rol.

Naast de kernkwaliteiten valt een aantal cultuurhistorische en landschappelijke elementen en patronen in de categorie basiskwaliteit (figuur 17). Het gaat dan om openheid, de verkavelingstructuur, het bijzondere stedenbouwkundige concept van Nagele en het werkeiland Lelystad-Haven, de gemalen, hoge bruggen en de voormalige Zuiderzeekustlijn en de verkavelingstructuur en de erfbeplanting. De provincie draagt voor deze elementen en patronen geen directe verantwoordelijkheid, maar wil wel met de gebiedspartners in dialoog blijven over het behoud en ontwikkeling van deze elementen en patronen. De provincie verwacht van de gemeenten dat zij bij de besluitvorming over nieuwe ontwikkelingen expliciet rekening houden met de cultuurhistorische en landschappelijke kern- en basiskwaliteiten en dat zij nieuwe ontwikkelingen zo goed mogelijk inpassen. De cultuurhistorie kan ook als inspiratie dienen voor nieuwe ontwerpen. De provincie wil samen met de gemeenten uitwerking

CULTUURHISTORIE EN ARCHEOLOGIE | LANDSCHAPPELIJKE EN CULTUURHISTORISCHE KERNCWALITEITEN

LANDSCHAPPELIJKE INFRASTRUCTUUR

..... DIJKEN

— VAARTEN

— INTERNE ONTSLUITING MET
FLANKERENDE BEPLANTING

■ BOSRAND

— PROVINCIEGREN

OUDE ELEMENTEN

① OUDE DORPSKERN URK

② SCHOKLAND

③ MARKERING OUDE OEVERWALLEN
EN RIVIERDUINEN SWIFTERBANT

④ OUD-KRAGGENBURG EN
DE STREK DAM

⑤ HAVENHOOFD KUINRE

⑥ HAVENHOOFD ELBURG

LANDSCHAPSKUNSTWERKEN

① OBSERVATORIUM

② POLDERLAND GARDEN
OF LOVE AND FIRE

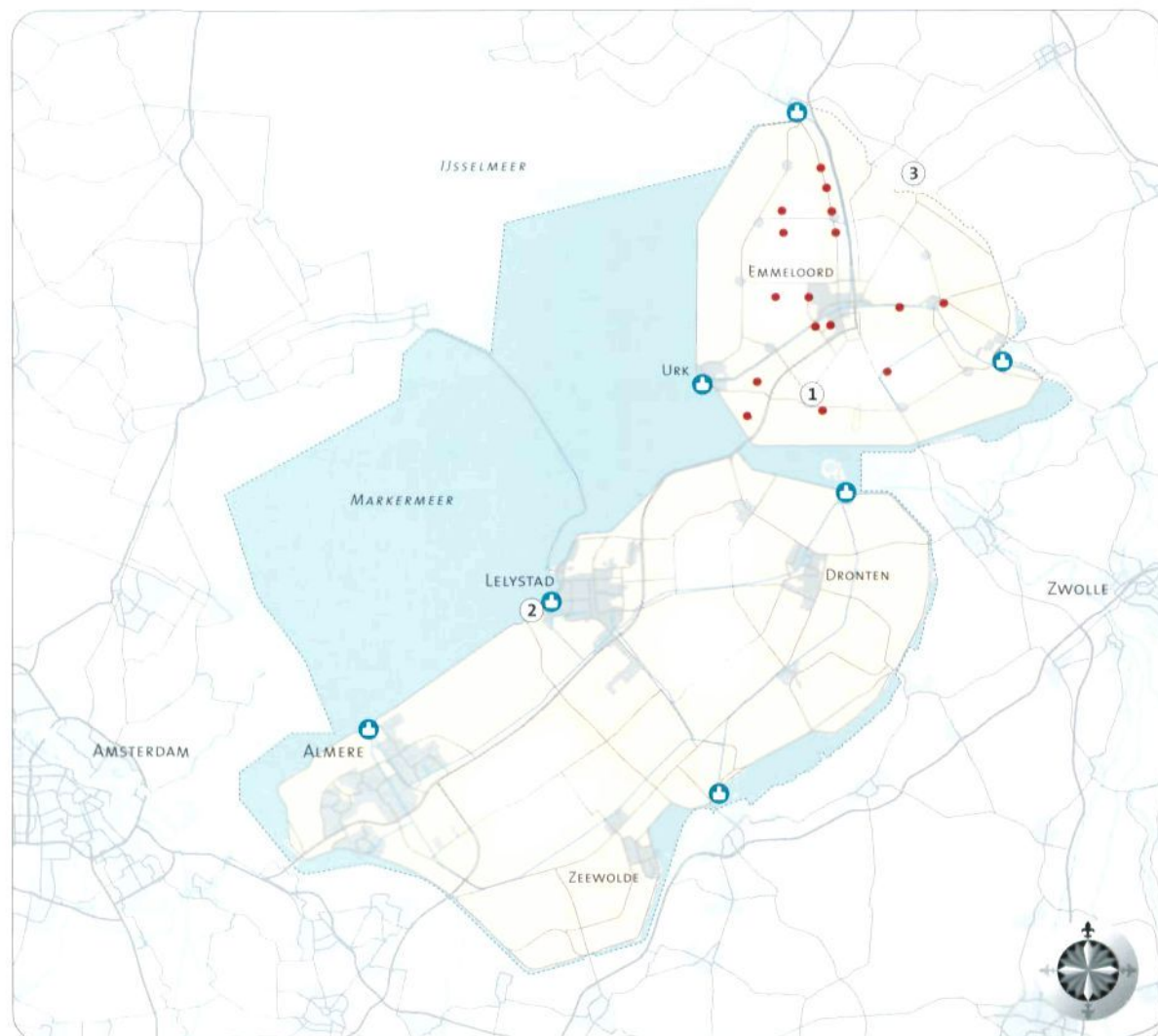
③ DE AARDZEE

④ DE GROENE KATHEDRAAL

⑤ SEA LEVEL

0 25KM

GEMALEN

HOGE BRUGGEN

OPENHEID VAN HET LANDSCHAP

BIJZONDER STEDENBOUWKUNDIG CONCEPT: NAGELE

BIJZONDER STEDENBOUWKUNDIG CONCEPT: WERKEILAND LELYSTAD-HAVEN

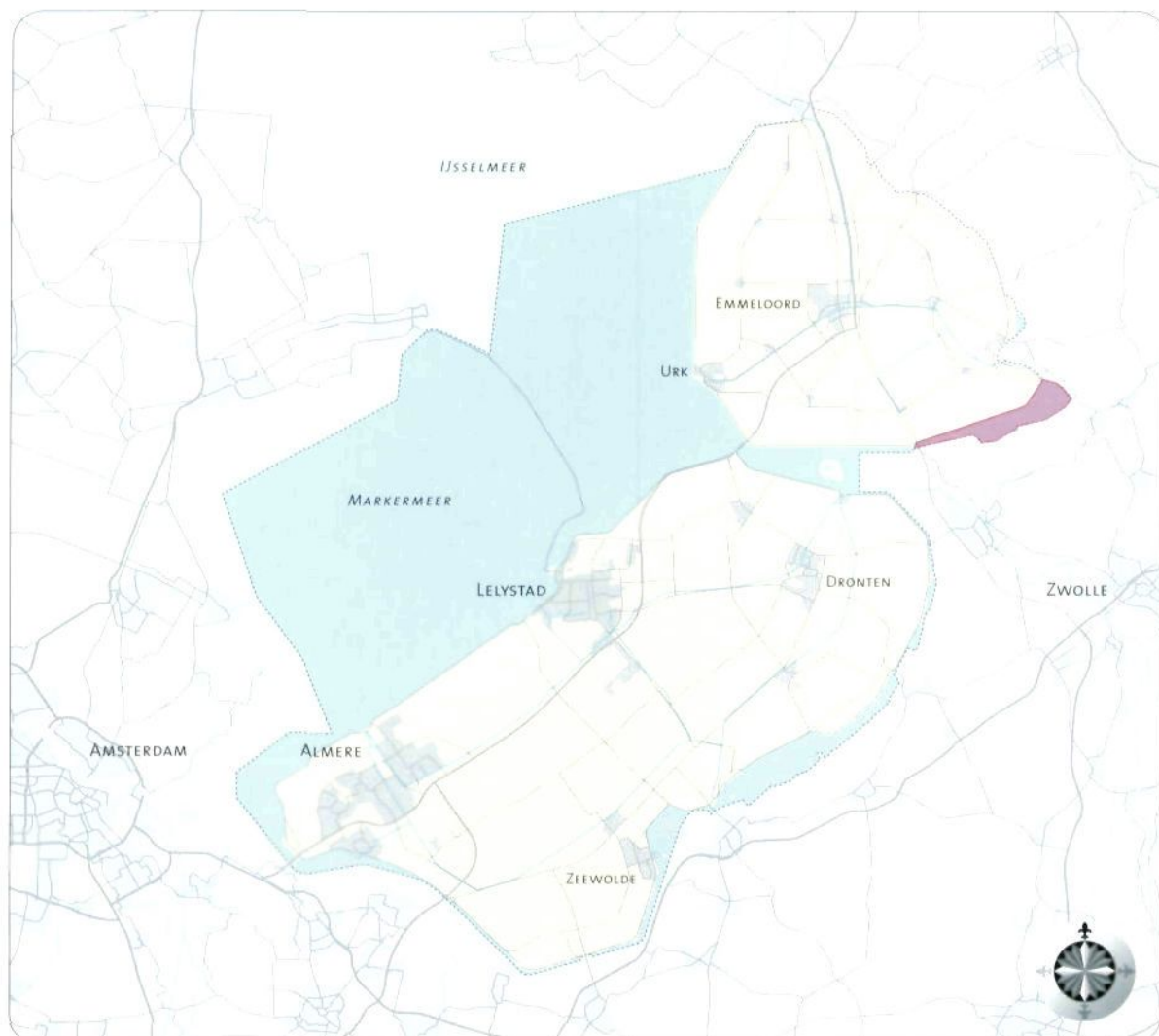

VOORMALIGE ZUIDERZEEEKUSTLIJN

PROVINCIEGREN

0 25KM

 NATIONAAL LANDSCHAP IJSSELDDELTA

 PROVINCIEGRENSEN

0 25 km

geven aan landschappelijke en cultuurhistorische waarden door hieraan in de speerpuntgebieden vroegtijdige en volwaardige aandacht te besteden in de vorm van een ontwerpvisie of landschapsontwikkelingsplan.

Het Zwarte Meer is onderdeel van het Nationaal Landschap IJsseldelta, zoals aangegeven op figuur 18. De kwaliteiten van het Zwarte Meer zijn de weidsheid, de rust, de natuurwaarden en de beleving van het contrast tussen het oude en het nieuwe land. De opgave voor het Nationaal Landschap is het behouden, duurzaam beheren en

waar mogelijk versterken van de bijzondere kwaliteiten. Speciale aandachtspunten zijn het vergroten van de recreatieve toegankelijkheid en het versterken van de cultuurhistorische waarden.

ARCHEOLOGIE

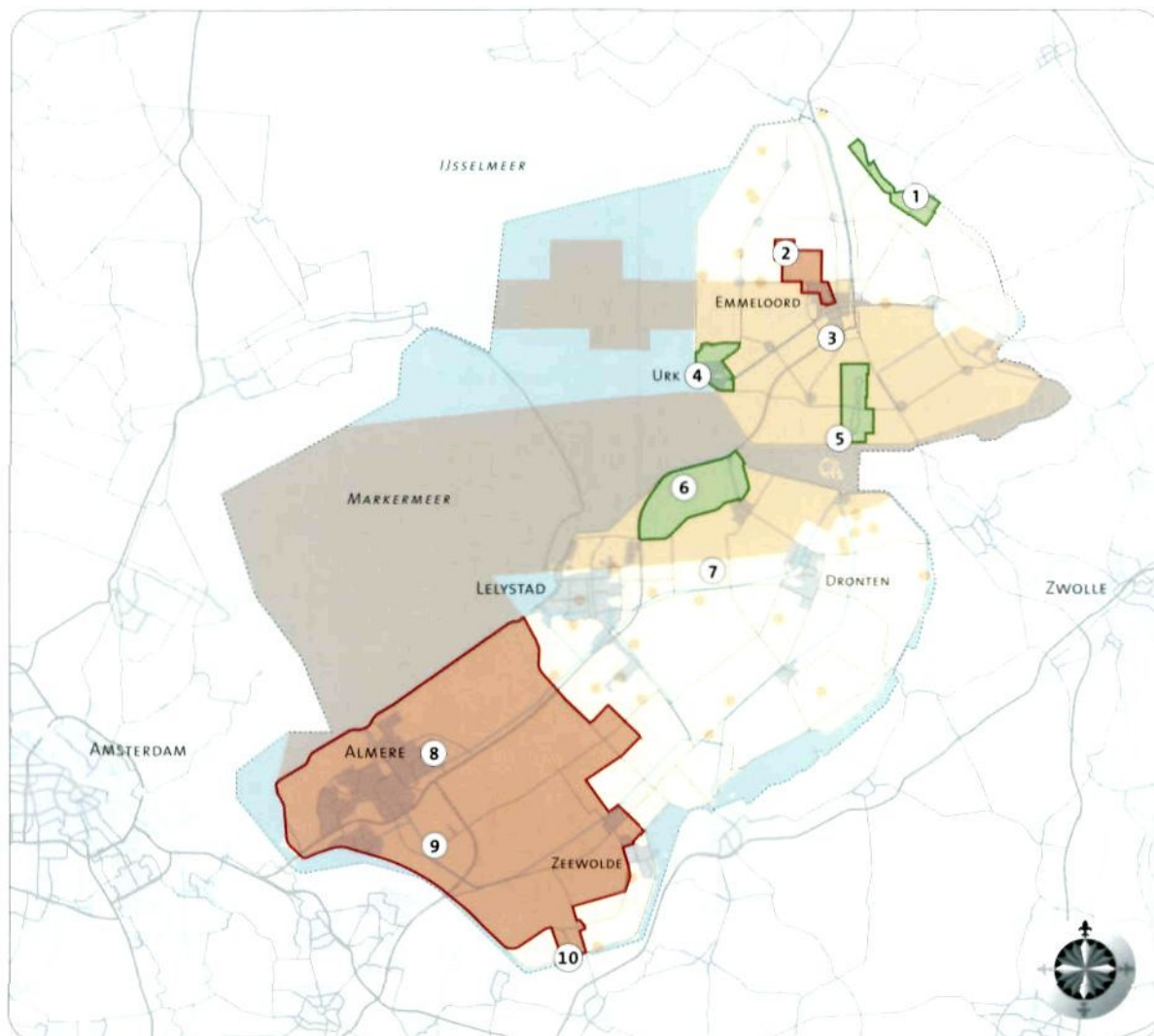
Voordat de Zuiderzee ontstond, is het grondgebied van de provincie Flevoland ook al bewoond geweest. Duizenden jaren geleden hebben deze eerste inwoners van Flevoland sporen achtergelaten, die bewaard zijn gebleven in de bodem van Flevoland. Deze archeologische waarden zijn uniek. De provincie wil in haar beleid meer de nadruk leggen op het vergroten van het maatschappelijk rendement van de archeologische monumentenzorg (bv. educatie en recreatie) en daartoe de waarden behouden en ontsluiten. Dit sluit aan bij de verplichting uit het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed om archeologische waarden zoveel mogelijk in de bodem te behouden. Indien dit niet mogelijk is, dienen belangrijke archeologische waarden door middel van opgravingen en onderzoek veilig te worden gesteld.

In het archeologisch beleid maakt de provincie een onderscheid in Provinciale Archeologische Kerngebieden (PARK-en), aandachtsgebieden en uitwerkingsgebieden (figuur 19). Er zijn vier PARK-en, te weten Rivierduingebied Swifterbant, Schokland, Urk en omgeving en Omgeving Kuinderschans en Kuinderburchten. De provincie richt zich in PARK-en op ontsluiting en integrale instandhouding van de archeologische waarden in samenhang met aardkundige en landschappelijke waarden. Dit betekent dat archeologische waarden in PARK-en in principe niet mogen worden geroerd.

Aanvullend hierop en voor zover noodzakelijk en mogelijk, nemen de provincie en gebiedspartners in PARK-en maatregelen om de achteruitgang in kwaliteit van archeologische waarden, als gevolg van bijvoorbeeld verdroging en verzuring, te stoppen dan wel te vertragen. In 2015 moet sprake zijn van structurele ontsluiting, bescherming en beheer (monitoring en instandhouding) van alle PARK-en. Op figuur 11 zijn gebieden aangewezen met de nevenfunctie 'water voor behoud archeologisch erfgoed'. Voor deze gebieden werkt het waterschap het gewenste grond- en oppervlaktewaterregime (GGOR) met voorrang uit. Hierbij wordt het grondwaterbeheer afgestemd op de aanwezige archeologische waarden, zodanig dat deze onder het grondwaterpeil komen te liggen en zonder dat dit de landbouwkundige functie van het gebied onevenredig schaadt.

Naast de PARK-en heeft de provincie een top-10 van archeologische locaties samengesteld uit de vele honderden archeologische locaties die Flevoland rijk is. De top-10 vertegenwoordigt een dwarsdoorsnede van de Flevolandse archeologie. De provincie vindt het van wezenlijk belang dat de top-10 locaties behouden blijven. In de bescherming en instandhouding van individuele archeologische locaties geeft de provincie voorrang aan de top-10 locaties.

Aandachtsgebieden zijn gebieden met een hoge dichtheid aan relatief goed geconserveerde archeologische waarden. Zij omvatten delen van de prehistorische stroomgebieden van de Vecht, IJssel en Eem, waarin nederzettingen van de Swifterbantcultuur liggen. De inzet in aandachtsgebieden beperkt zich tot het opsporen en het planologisch beschermen, dan wel - indien niet anders mogelijk - opgraven van individuele archeologische waarden. Terreinen die op de landelijke Archeologische Monumentenkaart (AMK) staan, vallen onder de aandachtsgebieden met dien verstande dat ze altijd planologische bescherming moeten krijgen. De AMK wordt regelmatig geactua-

ARCHEOLOGISCH BELEID

PROVINCIAAL ARCHEOLOGISCH KERNGEBIED (PARK)

ARCHEOLOGISCH AANDACHTSGEBIED

ARCHEOLOGISCH UITWERKINGSGBIED

PROVINCIEGREN

TOP-10 ARCHEOLOGISCHE LOCATIES

- 1 KUINDERBURCHTEN EN KUINDERSCHANS
- 2 SCHEEPSWRAK (G35)
- 3 PREHISTORISCHE VISWEREN (J97)
- 4 HISTORISCHE KERN URK
- 5 PREHISTORISCHE NEDERZETTING SCHOKLAND (E170 - E171)
- 6 OEVERWALLEN EN RIVIERDUINEN SWIFTERBANTCULTUUR
- 7 SCHEEPSWRAK (J68)
- 8 PREHISTORISCHE NEDERZETTINGEN ZENIT 1 EN 2
- 9 PREHISTORISCHE NEDERZETTING ALMEERDERHOUT II
- 10 MIDDELEEUWS ARKEMHEEN EN KOGGE (Oz35 - Oz36)

0

25KM

AARDKUNDIG WAARDEVOL GEBIED

PROVINCIEGREN

STERLOCATIES

- 1 VEENKUILENGEBIED
- 2 BODEMPROFIEL VROEGE MIDDELEEUWEN (ALMERE AFZETTING)
- 3 EEMVEEN
- 4 SCHOKLAND, GESTUWDE KEILEEM
- 5 RIVIERDUINEN OERSTROOMDAL IJssel
- 6 RIVIERDUINEN OERSTROOMDAL VECHT
- 7 URK, ESDEK OP KEILEEM, VAN DER LIJNRESERVAAT
- 8 RIVIERDUINEN EN STROOMGEULEN SWIFTERBANT 1
- 9 RIVIERDUINEN EN STROOMGEULEN SWIFTERBANT 2

0 25KM

liseerd. In ruimtelijke planprocessen moet met de meest actuele versie van de AMK rekening worden gehouden.

Het grootste deel van het archeologisch erfgoed in de bodem is nog onbekend. Bij ruimtelijke ontwikkelingen in PARK-en en aandachtsgebieden moet tijdig expertise over de archeologische verwachting en de noodzaak voor inventariserend en waarderend onderzoek, alsook de te nemen behoudsmaatregelen, bij het planproces worden betrokken. Gemeenten worden gestimuleerd om gemeentelijke archeologische beleidskaarten op te stellen, waarmee zij voorafgaande aan concrete ruimtelijke ontwikkelingen in afstemming met andere ruimtelijke belangen, de archeologisch ruimtelijke prioriteiten vaststellen.

Een tweetal aandachtsgebieden is tevens uitwerkingsgebied, te weten een deel van het voormalige Eemstroomgebied in Zuidelijk Flevoland en de prehistorische strandwal bij Emmeloord. Op basis van nader onderzoek wordt bepaald of hier aanleiding is om PARK-en of aandachtsgebieden aan te wijzen.

AARDKUNDIGE WAARDEN

Naast oude menselijke sporen bevinden zich in de ondergrond van Flevoland ook sporen van vroegere landschappen. Elementen als oude geulsystemen en rivierduinen, zeldzame veenresten en zeer oude bodems vormen onderdelen van deze zeer oude, fossiele landschappen. Uit deze aardkundige elementen is de ontstaansgeschiedenis van de Flevolandse ondergrond af te lezen. De provincie heeft een eerste inventarisatie en waardering van de aanwezige aardkundige waarden uitgevoerd. Dit heeft geresulteerd in de globale begrenzing van aardkundig waardevolle gebieden (figuur 20). Hierbinnen zijn sterlocaties aangegeven waar de waarden het hoogst zijn vanwege o.a. gaafheid, zeldzaamheid en combinatie met archeologische en landschappelijke waarden. De provincie gaat in samenwerking met andere partijen aan dit geologisch erfgoed bekendheid geven via voorlichting en educatie, het oprichten van aardkundige monumenten en het bevorderen van aandacht voor aardkundige waarden bij ruimtelijke ontwikkelingen (via het traject van bodeminformatie). Ook de relatie met toerisme wordt uitgewerkt, bijvoorbeeld door aardkundige waarden te verwerken in recreatieve routes. Naast het communicatieve spoor is de bescherming van aardkundige waarden, waar mogelijk in combinatie met archeologische waarden, verankerd in de Verordening op de fysieke leefomgeving. Daarin zijn bodembeschermingsgebieden opgenomen (figuur 5). In deze gebieden worden vrijwel alle ontgroningen getoetst op de effecten op de aardkundige en archeologische waarden.

5.6 Water in het landelijk gebied

5.6.1 Wateroverlast door extreme neerslag

Voor de gebieden met de functie 'agrarisch water' (figuur 11) is de norm voor wateroverlast gemiddeld 1 keer per 80 jaar en maximaal 1 keer per 50 jaar. Voor de functies 'water voor bos en natuur' en 'water voor bos en natuur EHS met milieutekort verdroging' worden geen normen voor wateroverlast gehanteerd. Het grootste gedeelte van Flevoland voldoet tot 2050 aan de provinciale normen voor wateroverlast. Uitgaande van de huidige ruimtelijke inrichting en rekening houdend met bodemdaling en klimaatverandering (10% extra neerslagintensiteit in 2050) blijkt dat enkele laag gele-

gen gebieden op termijn niet meer voldoen aan het vereiste minimale beschermingsniveau van 1/50. Deze gebieden met een te hoge inundatiekans liggen ten noordwesten van Emmeloord, ten noordwesten van Schokland en bij Almere.

Het waterschap heeft geïnventariseerd in hoeverre de afzonderlijke peilgebieden van de gehele provincie in 2005, in 2015 en in 2050 voldoen aan de normen. Tevens is inzicht verkregen in de locaties waar op de middellange termijn (2015) en de lange termijn (2050) niet wordt voldaan aan het minimale beschermingsniveau tegen wateroverlast. De wateropgave zal gebiedsgericht worden opgelost, waarbij de trits vasthouden-bergen-afvoeren het uitgangspunt is. De ruimtelijke weergave hiervan zijn de wateroplossingsgebieden. Dit zijn de waterhuishoudkundige afwateringsgebieden waar, in overleg met gebiedspartners, naar maatregelen wordt gezocht om de aanwezige wateropgave aan te pakken. Dit gebeurt in twee stadia.

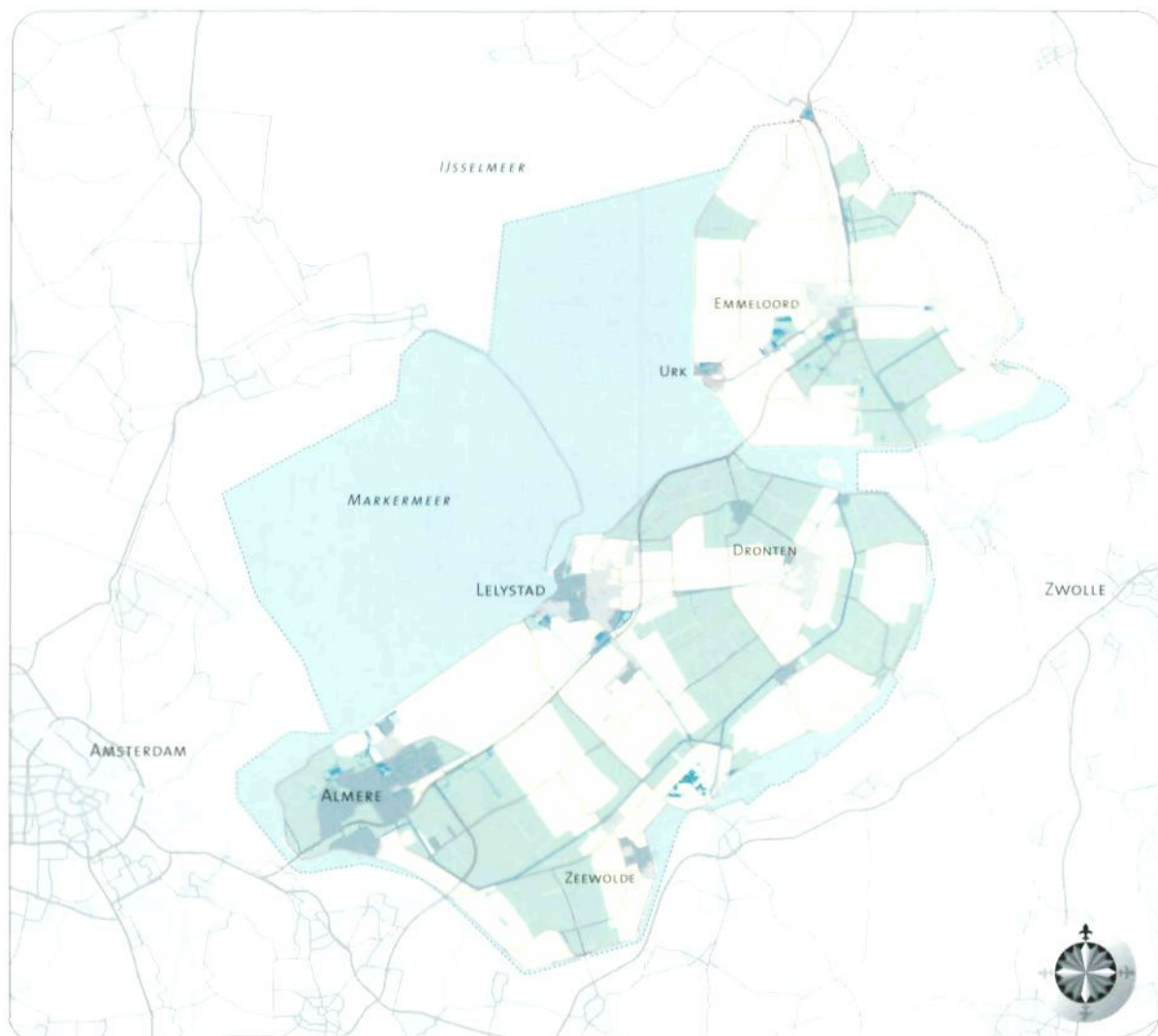
De wateropgave voor de middellange termijn moet in 2015 daadwerkelijk opgelost zijn, terwijl voor de opgave op de lange termijn (2050) in 2009 tussen de gebiedspartners overeenstemming over de oplossingsrichtingen moet zijn. Eén en ander is weergegeven in figuur 21 (2015) en figuur 22 (2050). Naar verwachting kan de wateropgave voor 2015 met betrekkelijk eenvoudige maatregelen zonder grote maatschappelijke gevolgen worden opgelost. Voor de lange termijn moet rekening worden gehouden met zwaardere, meer ingrijpende maatregelen.

5.6.2 Bodemdaling en beperkte drooglegging

Hoewel bodemdaling een natuurlijk proces is na de inpoldering van een gebied, is beheersing van dit proces noodzakelijk. Gelet op de veiligheid, bewoonbaarheid van het gebied en de waterhuishouding wordt de daling van het maaiveld tegengegaan. Het verlagen van peilen in bodemdalingsgebieden om aan de wensen van bestaande landgebruikfuncties te voldoen past niet bij een robuust watersysteem.

Onderbemalingen zijn onomkeerbare ingrepen die leiden tot een versnippering van het watersysteem, extra snelle bodemdaling, extra kwel en daarmee mogelijk tot een verslechtering van de waterkwaliteit. Bovendien leiden onderbemalingen tot afwenteling van de wateropgave op de rest van de polders. In gebieden die voor maaiveld-daling gevoelig zijn, wordt het waterbeheer zodanig uitgevoerd dat de daling zo gering mogelijk is. Hierbij wordt een evenwicht gezocht tussen de eisen die het bodemgebruik stelt en een duurzaam beheer van het watersysteem. In een aantal gebieden (voornamelijk bodemdalingsgebieden) is sprake van een beperkte drooglegging ten opzichte van de eisen van het huidige landgebruik. De overgang naar een gebruik dat ook op langere termijn in overeenstemming is met de verslechterende drooglegging vraagt veel van de belanghebbenden in het gebied. De provincie erkent de problematiek in de natte gebieden en ziet voor zichzelf een rol bij het zoeken naar een duurzame oplossing voor deze gebieden.

- In het kader van de speerpuntgebieden, in het bijzonder Noordelijk Flevoland en het OostvaardersWold, wordt samen met alle belanghebbenden een visie ontwikkeld op duurzame economische ontwikkeling van de gebieden met een geringe drooglegging.
- De provincie bepaalt, samen met alle partners, rollen en taken met betrekking tot het kostenveroorzakingsbeginsel in de gebieden met beperkte drooglegging.

0 25KM

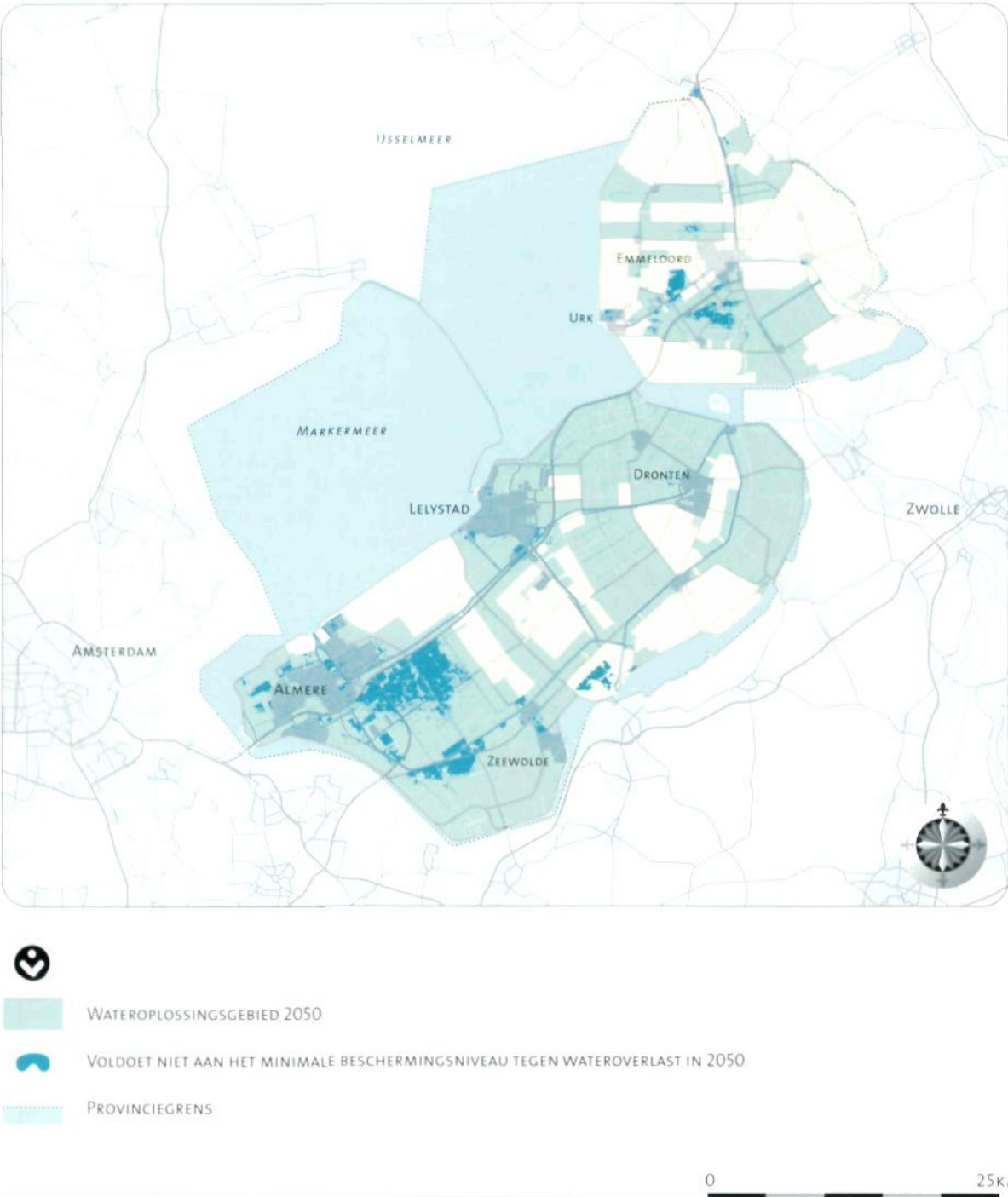
Op figuur 11 zijn aandachtsgebieden beperkte drooglegging weergegeven. Dit zijn gebieden waar nu of in de toekomst de drooglegging te beperkt zal zijn voor het huidige landgebruik.

5.6.3 Watertekort

DROOGTE

Ter bestrijding van overlast door droogte wordt ca. 100 miljoen m³ per jaar ingelaten.

In de periode tot 2050 zal de verdamping met 4% toenemen. Daardoor ontstaat er een extra watervraag van ca. 27 miljoen m³/jr verdeeld over de provincie om het watersysteem in droge perioden kwantitatief en kwalitatief op het huidige niveau te houden. De provincie wil voorkomen dat extra water moet worden ingelaten en zoekt de oplossing, ook gelet op kwaliteitsaspecten, in seizoensgebonden peilverloop, al dan niet in combinatie met een verruiming van het wateroppervlak. Daarnaast moet de hoeveelheid ingelaten water zo effectief mogelijk worden gebruikt.

Voor watertekorten in extreem droge jaren vindt verdeling van het beschikbare rijks-water plaats conform de landelijke verdringingsreeks:

1. Veiligheid en voorkomen van onomkeerbare schade: achtereenvolgens stabiliteit waterkeringen, klink en zettingen (veen en hoogveen) en natuur (gebonden aan bodemgesteldheid);
2. Nutsvoorzieningen: achtereenvolgens drinkwatervoorziening en energievoorziening;
3. Kleinschalig hoogwaardig gebruik: tijdelijke beregening kapitaalintensieve gewassen en proceswater;
4. Overige belangen: scheepvaart, landbouw, natuur (zolang geen onomkeerbare schade optreedt), industrie, waterrecreatie en binnenvisserij.

Tussen de categorieën 1 en 2 is sprake van een prioriteitsvolgorde. Tussen de categorieën 3 en 4 vindt onderlinge prioritering plaats op basis van minimalisatie van de economische en maatschappelijke schade.

De provincie zal in het kader van het Regionaal Droogteoverleg IJsselmeergebied afspraken maken met de omringende provincies en de waterbeheerders over de invulling en toepassing van de verdringingsreeks. Uiterlijk in 2008 worden definitieve afspraken gemaakt. Deze worden vastgelegd in een waterakkoord of zonodig bij provinciale verordening, zodat het in tijden van extreme droogte vóóraf duidelijk is hoe de verdringingsreeks ingevuld en toegepast wordt. Bij de studie naar watertekort in extreem droge jaren zal ook watervraag en draagkracht van het systeem onder normale omstandigheden worden betrokken. Speciale aandacht hierbij vraagt de Hoge Afdeling van Oostelijk Flevoland. De kwel van goede kwaliteit vervult een belangrijke functie bij het waterkwaliteitsbeheer in de rest van Zuidelijk en Oostelijk Flevoland en bij de doorspoeling van de Veluwerandmeren. De vraag is hoeveel water uit de Hoge afdeling van Oostelijk Flevoland kan worden ingezet voor watertekort en waterkwaliteitsverbetering elders, zonder dat dit ten koste gaat van de doelstellingen in dit gebied. De provincie zal hier samen met het waterschap en Rijkswaterstaat onderzoek naar doen.

WATERAANVOER

Ook onder normale omstandigheden kan er de behoefte bestaan water van elders aan te voeren. Vanuit het streven om meer robuuste watersystemen te creëren, wil de provincie dat zo weinig mogelijk water wordt aangevoerd. Wateraanvoer creëert immers afhankelijkheid. De situatie laat zich nadien niet meer eenvoudig wijzigen en brengt veelal hoge beheerskosten met zich mee. Een structurele en integrale afweging van de watervoorziening van functies is nodig, waarbij ook wordt gekeken naar de kosten en baten. Dit geldt in eerste instantie voor de afweging van nieuwe aanvoer, maar de overweging kan ook worden gemaakt bij grote investeringen in onderhoud aan oude stelsels.

Belangrijke duurzaamheidsaspecten in Flevoland zijn, onder andere, het bestemmen van de in Flevoland beperkt aanwezige kwel van goede kwaliteit en het bij de afweging betrekken van de grote benodigde wateraanvoerintensiteit in gebieden met een slechte waterkwaliteit.

Bij de toetsing van wateraanvoerprojecten zal de provincie de volgende volgorde hanteren:

1. De noodzaak voor het gebruik;
2. Besparingsmogelijkheden;
3. Optimale benutting van het lokale oppervlaktewatersysteem (peil opzetten, water conserveren, meer open water creëren);
4. Grondwater als alternatief;
5. De wijze waarop water duurzaam aangevoerd kan worden.

BLAUWE KNOPEN

Blauwe Knopen zijn de belangrijkste uitwisselingspunten (gemalen, hevels) tussen het hoofd- en de regionale watersystemen. Na het aanwijzen van deze Blauwe Knopen kunnen betrokken partners afspraken maken over te realiseren waterdoelen en de daarvoor te leveren inspanningen, die worden vastgelegd in nieuwe waterakkoorden. De provincie heeft hierbij een coördinerende rol. Voor Flevoland wordt voor vier gemalen gezien of er regionale bestuursovereenkomsten worden gesloten.

5.6.4 Waterkwaliteit: de Europese Kaderrichtlijn Water

Het doel van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) is om in het jaar 2015 een goede toestand van het grond- en oppervlaktewater te bereiken tegen de laagst mogelijke maatschappelijke kosten. Dat betekent een toenemende borging van en aandacht voor waterkwaliteit en ecologie, die ten goede komen aan de leefbaarheid van deze provincie, zorgen voor een toename van natuurwaarden en belevingswaarde, een betere waterkwaliteit en een goede basis voor de ontwikkeling van recreatie. De daadwerkelijke waterkwaliteitsdoelen worden per watersysteem afgeleid waarbij de potentie van het systeem centraal staat. Potentieel waardevolle gebieden zullen hogere doelstellingen gaan kennen. Een maatschappelijke afweging is onderdeel van het proces om doelstellingen te bepalen. In Flevoland levert dit een spanning op tussen de gewenste economische en ruimtelijke ontwikkeling en het stand-still principe, de randvoorwaarde dat de waterkwaliteit in geen geval mag verslechteren ten opzichte van het jaar 2000. In 2009 moeten Stroomgebiedbeheersplannen zijn vastgesteld en in 2012 moet een maatregelenprogramma operationeel zijn. In dat kader stelt de provincie als onderdeel van het deelstroomgebied Rijn-Midden in haar Omgevingsplan de waterlichamenkaart en de waterkwaliteitsdoelen vast. Dit zal in 2009 gebeuren middels een partiële herziening van het Omgevingsplan. De kaderrichtlijn biedt de mogelijkheid tot uitstel naar het jaar 2027, dan wel doelverlaging als de consequenties disproportioneel zijn.

De KRW onderscheidt chemische en ecologische doelen. De chemische doelstellingen worden op rijksniveau vastgelegd. De ecologische doelen worden door de provincie vastgesteld. De provincie bepleit realistische en haalbare doelstellingen. Binnen Flevoland verschilt de potentie van de watersystemen aanzienlijk. Sommige delen van de polders worden belast door vuil kwelwater terwijl andere delen gevoed worden door schone kwel. Tot nu toe gelden in heel Flevoland dezelfde ecologische normen (Maximaal Toelaatbaar Risico, MTR). De KRW stelt als minimumeis behoud van de waterkwaliteit anno 2000. Om op een maatschappelijk acceptabele wijze aan de

KRW-eisen te kunnen voldoen, ligt een gebiedsdifferentiatie van ecologische normen in de rede. De provincie zal de beschikbare middelen richten op het verder ontwikkelen van de gebieden met potentieel ecologisch waardevol water. Als de gunstige uitgangssituatie daar wordt behouden en versterkt, kunnen toekomstige generieke (provinciebrede) maatregelen worden beperkt of voorkomen. Vanaf 2009 zullen daarom naar verwachting strengere ecologische doelstellingen gaan gelden in schone gebieden dan in gebieden die van nature minder schoon zijn. De gebieden met een bijzondere waterkwaliteit zijn weergegeven op figuur 11. In deze gebieden is het doel de karakteristieke, aan oppervlaktewater gebonden natuur in de provincie te behouden en verder te ontwikkelen, door het verbeteren van de waterkwaliteit en een natuurvriendelijke inrichting en beheer van de oevers. Het gaat hierbij om levensgemeenschappen die horen bij verschillende watertypen (zoals meren en plassen, tochten en sloten, zand- en kleigaten). Bijzondere aan oppervlaktewater gebonden natuur komt in Flevoland voor in natuur- en bosgebieden, stedelijk gebied en agrarisch gebied. De gebieden die zijn aangegeven als 'te ontwikkelen bijzondere waterkwaliteit' bieden goede mogelijkheden voor verbetering van de ecologische kwaliteit van het water. Bij de uitwerking van beleid en maatregelen moet hierbij rekening worden gehouden. Omdat elk watertype zijn eigen karakteristieke levensgemeenschap kent, zullen de functie-eisen in de planperiode per watertype uitgewerkt worden in samenhang met de uitwerking van de Europese Kaderrichtlijn Water.

De benodigde ruimte voor ecologie en berging van water zal beslag leggen op agrarische gronden langs watergangen. De benodigde maatregelen bieden goede mogelijkheden voor specifieke duurzame vormen van landbouw. Vooruitlopend op de nieuwe doelen stimuleert de provincie het terugdringen van emissies van zware metalen, gewasbeschermingsmiddelen en nutriënten en wordt gewerkt aan de ecologische inrichting van het watersysteem. Dit kan onder meer door stimulering van biologische landbouw of van pilotprojecten voor verduurzaming van de landbouw. In bepaalde gevallen kan het verplaatsen van agrarische bedrijven aan de orde zijn. De provincie wil afspraken maken met het rijksgrondbedrijf om dit proces te faciliteren. Bij het uitvoeren van groot onderhoud aan oeverbeschoeiing van de provinciale vaarten zal de provincie een natuurvriendelijke inrichting realiseren. De meerkosten liggen in het verwerven van stroken grond langs de vaarten. De provincie wil met waterschap en gemeenten afspraken maken om ook de oevers van de overige watergangen natuurvriendelijk in de richten. Daartoe wordt gezamenlijk het Masterplan natuurvriendelijke oevers opgesteld. De nadruk ligt op die wateren waar zoveel mogelijk van de onderstaande doelen gecombineerd kunnen worden:

1. Waterkwaliteit: schoonhouden of schoonmaken van water;
2. Waterkwantiteit: wateroplossingsgebieden;
3. Natuur: ecologische verbindingen;
4. Recreatie: (vaar-)routes en verbindingen;
5. Vaarwegbeheer: werk met werk maken: aanhaken bij de onderhoudsprogramma's;
6. Landbouw: behoefte aan schoon water en oplossen wateroverlast;
7. Overige projecten in de directe nabijheid: werk met werk maken, b.v. toepassing vrijkomende grond bij natuur- of recreatieontwikkeling;

8. Rekening houden met archeologie: voorzichtig met de aanleg van natuurvriendelijke oevers in archeologische kerngebieden.

Bij de uitvoering krijgen die gebieden prioriteit waar het hoogste rendement wordt verwacht en waar de grootste problemen zijn ten aanzien van de waterkwaliteit.

5.6.5 Zwemwater

De provincie heeft als doel dat er voldoende zwemwater is van goede kwaliteit als onderdeel van het toeristisch recreatief product van Flevoland. De functie zwemwater (figuur 11) is toegekend aan oppervlaktewateren, en delen daarvan, die voldoen aan de wettelijke eisen van hygiëne en veiligheid. De kwaliteit wordt regelmatig gecontroleerd door de waterbeheerders en onderzoeksresultaten worden jaarlijks in een EU-rapportage gepubliceerd. Daarnaast geeft de provincie in een zwemwaterfolder inzicht in de veilige zwemplaatsen. De inrichting en het beheer van zwemwater zijn gericht op de toegankelijkheid, de oeverafwerking, het onderwatertalud en de scheiding en/of integratie van andere gebruiksvormen. Op zijn vroegst in 2010 moeten de zwemwateren voldoen aan de eisen van een nieuwe Europese richtlijn. Het is denkbaar dat er stranden zijn die niet tegen kosteneffectieve maatregelen aan deze eisen zullen kunnen voldoen. De provincie wil evenwel sluiting voorkomen in intensief overleg met de waterbeheerders. De provincie heeft een regierol bij de aanwijzing van zwemwateren en de coördinatie van het uitvoeringsprogramma. In 2009 wil de provincie opnieuw locaties voor zwemwater aanwijzen met daaraan gekoppeld een maatregelenprogramma voor het op orde brengen van deze wateren zodat ze aan de richtlijn voldoen.

5.6.6 Afstemming waterbeheer en functies

Het afstemmen van het waterbeheer in de provincie op de diverse functies is een complexe zaak. De afweging van maatregelen voor het waterbeheer en de koppeling tussen waterhuishouding en ruimtelijke ordening worden uitgewerkt in het gewenste grond- en oppervlaktewaterregime (GGOR). In het Nationaal bestuursakkoord water is vastgelegd dat de provincie hiervoor de kaders stelt en het waterschap vóór 2010 het GGOR uitwerkt. Waterbeheersdoelstellingen en beheersmaatregelen voor peilbeheer, grondwaterbeheer, kwalitatief en kwantitatief beheer worden in het GGOR geprioriteerd.

Het proces van invoering van het GGOR wordt vastgelegd in de verordening voor de fysieke leefomgeving, evenals de relaties tussen waterschap en provincie bij de uitvoering van het GGOR. In de beleidsregel GGOR worden toetsingscriteria voor doelbereiking vastgelegd. Dit geeft de maximale afwijking van de voor een landgebruiksfunctie optimale toestand van het watersysteem. Uitgangspunt is dat de kosten voor maatregelen in het watersysteem en de mogelijke functieschade in een gebied door een te grote afwijking van de optimale waterhuishouding in evenwicht zijn. Tevens wordt in de verordening vastgelegd hoe provincie en waterschap handelen als niet aan één van de criteria kan worden voldaan. In de beleidsregel GGOR wordt tevens vastgelegd hoe de overgang naar het systeem van grondwatergerichte normering, dat verbonden is aan het GGOR, zal verlopen.

De inhoudelijke kaders voor het GGOR vloeien voort uit de diverse beleidskaders in dit plan. Deze moeten in het waterbeheer onderling afgewogen worden. Het gaat dan niet alleen om waterkwaliteit en waterkwantiteit, maar bijvoorbeeld ook om natuur, landbouw en archeologie. De preferent uit te werken gebieden voor GGOR zijn de binnendijkse Ecologische Hoofdstructuur en Provinciale Archeologische Kerngebieden. Het streven is om een duurzaam en robuust watersysteem te realiseren en de rol van water als medeordenend principe te verankeren. Concreet betekent dit dat onomkeerbare ingrepen zoveel mogelijk worden voorkomen en dat de belangen van het watersysteem op lange termijn voldoende worden meegewogen bij de afweging tussen het aanpassen van het watersysteem aan het gebruik of aanpassen van het gebruik aan het watersysteem. Duurzaamheid en robuustheid komen ook tot uiting in de maatregelenkeuze. De provincie doet daarom ook uitspraken over maatregelen als deze relevant zijn voor het realiseren van een duurzaam en robuust watersysteem in Flevoland. In dit plan zijn daarom uitspraken opgenomen over hoe om te gaan met onderbemalingen, wateraanvoer, drainage, archeologie en verdroging van natuur. Het in dit plan geformuleerde waterbeleid is richtinggevend voor het waterschap bij het opstellen van het GGOR. Omgekeerd zal de provincie ook rekening houden met het GGOR bij haar vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen.

5.6.7 Drinkwatervoorziening

Het Flevolandse drinkwater wordt gemaakt van schoon grondwater. In Zuidelijk en Oostelijk Flevoland wordt grondwater, gewonnen op circa 180 meter diepte, op een eenvoudige manier gezuiverd tot drinkwater van een uitstekende kwaliteit. In Noordelijk Flevoland zijn geen mogelijkheden om op een vergelijkbare eenvoudige manier drinkwater te maken uit grondwater. Daarom wordt drinkwater geïmporteerd uit Noordwest-Overijssel, waar wel voldoende zoet grondwater is. Vanwege de bevolkingstoename groeit de vraag naar drinkwater in Flevoland. Ook wordt grondwater geleverd aan Gelderland en Utrecht. Hierdoor hoeft in onze buurprovincies minder grondwater opgepompt te worden, zodat verdroging in natuurgebieden in die omgeving wordt tegengegaan. De provincie vindt het belangrijk dat het huidige kwaliteitsniveau van de drinkwatervoorziening gewaarborgd blijft.

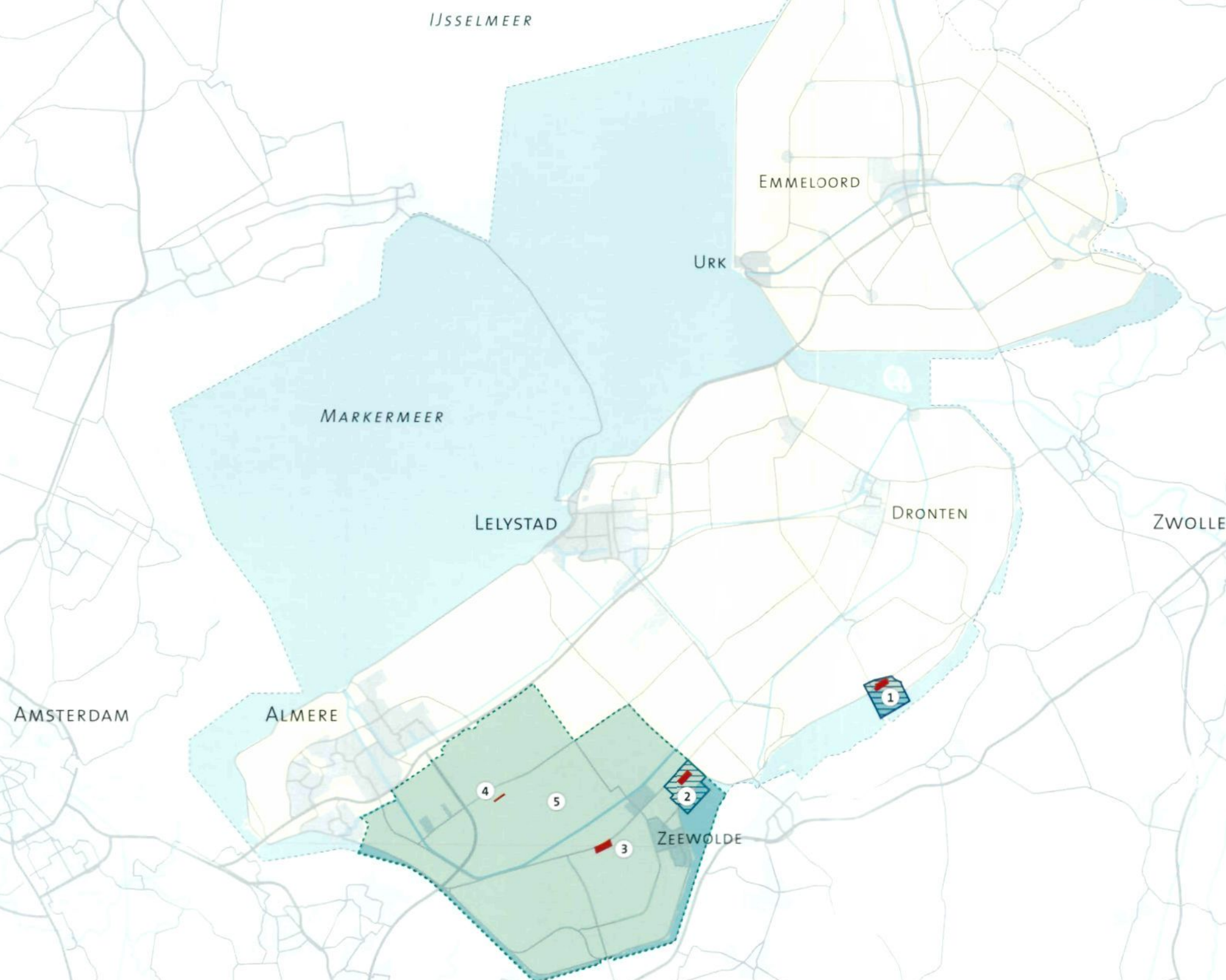
Het Flevolandse drinkwaterbeleid is gebaseerd op twee duurzaamheidsdefinities:

- Een duurzame drinkwatervoorziening voldoet aan de wettelijke kwaliteitseisen, levert continu voldoende water, heeft bronnen en een infrastructuur die langdurig kunnen worden gebruikt, staat zo min mogelijk bloot aan externe risico's, heeft aanvaardbare effecten op de omgeving en heeft een goed beschermbare grondstof;
- De duurzaam winbare hoeveelheid zoet grondwater is de hoeveelheid waarbij, als gevolg van grondwateronttrekkingen, ook op lange termijn de voorraad zoet grondwater niet kleiner wordt, geen verzilting van de voorraad optreedt en geen onaanvaardbare effecten op de omgeving worden veroorzaakt.

In Flevoland wordt de functie "water voor de openbare drinkwatervoorziening" toegerekend aan het diepe zoete grondwater in Zuidelijk Flevoland en het grondwater rondom de winningen Harderbroek en Bremerberg. De gebieden zijn op figuur 23 aangegeven als respectievelijk grondwaterbeschermingsgebied en boringvrije zone. Dit grondwater wordt gebruikt voor de onttrekking van voor menselijke consumptie

-   WATERWINGEBIEDEN:
- 1 BREMERBERG
- 2 HARDERBROEK
- 3 FLEDITE
- 4 SPIEKZAND
- GRONDWATERBESCHERMINGSGEBIED
- 5 BORINGSVRIJE ZONE
TEVENS RESERVERING T.B.V. OPENBARE DRINKWATER-
VOORZIENING ZUIDELIJK FLEVOLAND
- PROVINCIEGREN

bestemd water zoals bedoeld in de KRW. In deze gebieden is de inrichting en het beheer van de waterhuishouding gericht op een kwaliteit van het grondwater die overeenkomt met de eisen die zijn opgenomen in het waterleidingbesluit. Indien de kwaliteit beter is dient deze behouden te blijven. Daarnaast is rond alle drinkwaterwinningen een waterwingebied begrensd. Binnen het waterwingebied mogen alleen activiteiten worden uitgevoerd die nodig zijn in het kader van de winning en bereiding van drinkwater voor de openbare drinkwatervoorziening.

De huidige grondwaterwinning voor de drinkwatervoorziening heeft een duurzaam karakter en de vergunde onttrekkingen kunnen zonder problemen gecontinueerd worden. Wel veroorzaken zij in natuurgebieden een beperkte kwelvermindering en grondwaterstandverlaging. Dergelijke effecten kunnen worden verminderd door waterhuishoudkundige maatregelen. Voor de landbouw hebben de grondwaterstandverlagingen slechts beperkte gevolgen. Voor de eerstkomende decennia beschikken Oostelijk en Zuidelijk Flevoland over voldoende grondwater om in de drinkwaterbehoefte te kunnen voorzien, ook bij een eventuele maximale groeitaakstelling. Een belangrijk uitgangspunt daarbij is dat het waterverbruik per inwoner niet groeit. Gelet op de trend van dit gebruik is dit is een reëel uitgangspunt. Van de drinkwaterbedrijven wordt verwacht dat zij het verstandig gebruik van drinkwater door afnemers stimuleren en het eigen verbruik terugdringen. Er is voldoende grondwater om tot 2030 in de eigen behoefte te kunnen voorzien en 9 miljoen m³ per jaar te exporteren naar Gelderland en Utrecht. Noordelijk Flevoland kan tot 2030 van drinkwater worden voorzien door import uit Overijssel. Het jaarlijkse drinkwaterverbruik in dit gebiedsdeel zal naar verwachting beperkt groeien. Daarom hoeven in de periode tot 2030 in Flevoland geen aanvullende bronnen voor de drinkwatervoorziening te worden ontwikkeld.

Met het oog op de ontwikkelingen in techniek, watervraag en grondwateraanbod wordt de export van grondwater om de vier jaar geëvalueerd, te beginnen in 2009. De provincie Flevoland neemt het initiatief voor deze evaluatie, die samen met de buurprovincies wordt uitgevoerd. Op basis hiervan zal de levering van grondwater aan Gelderland en Utrecht worden heroverwogen. De provincie gaat ervan uit dat tot 2030 geen extra export van grondwater aan de orde komt.

In Zuidelijk Flevoland speelt het diepe zoete grondwater ook in de toekomst een belangrijke rol in de drinkwatervoorziening. Er zijn hier wellicht mogelijkheden voor extra grondwateronttrekkingen. Daarom dient dit zoete grondwater in het derde watervoerende pakket op basis van het voorzorgsprincipe exclusief te blijven gereserveerd voor de openbare drinkwatervoorziening. Vanwege het belang voor de drinkwatervoorziening wordt het optimaal beschermd en beheerd. Omdat er ruimte lijkt te zijn om op een duurzame wijze extra grondwater te winnen, is er in Zuidelijk Flevoland een zoekgebied voor een nieuwe winlocatie gesitueerd ten oosten van pompstation Fledite en ten zuiden van pompstation Spiekzand. Het reserveringsgebied voor de openbare drinkwatervoorziening wordt beperkt tot een gedeelte van Zuidelijk Flevoland dat op figuur 23 is weergegeven als boringvrije zone. Het Markermeer hoeft in de komende decennia niet te worden ingezet voor de openbare drinkwatervoorziening in Flevoland of in andere provincies, zodat voor dit doel reserveren wat de provincie Flevoland betreft niet nodig is.

Het grondwater dat bestemd is voor de openbare drinkwatervoorziening wordt extra beschermd door grondwaterbeschermingsgebieden. In deze gebieden gelden aanvullende regels om een bijzonder beschermingsniveau voor het grondwater te waarborgen dat hoger ligt dan het nationale algemene milieubeschermingsniveau. Deze regels zijn vastgelegd in de Verordening voor de fysieke leefomgeving.

5.6.8 Grondwaterbeheer

De provincie streeft naar het ontwikkelen en instandhouden van een zodanige grondwatersituatie (zowel kwalitatief als kwantitatief) dat naast een duurzaam gebruik tevens een duurzame ontwikkeling van natuur en bosgebieden is gewaarborgd. Van grondwater dient zo effectief mogelijk gebruik te worden gemaakt, waarbij verspilling wordt voorkomen.

Ten aanzien van grondwater is extra aandacht voor duurzame en robuuste watersystemen van belang. Immers, als kwetsbaar grondwater verontreinigd raakt, is deze situatie niet meer terug te draaien. De provincie wil kwalitatief hoogwaardig grondwater beschermen en hiervoor een gebiedsgericht grondwaterbeleid ontwikkelen. Volgens de Kaderrichtlijn Water moet in 2015 de kwaliteit van het grondwater voldoen aan de gestelde eisen en moet er evenwicht bestaan tussen de onttrekking en aanvulling van het grondwater. Ter aanvulling op de KRW wordt door de Europese Commissie een Grondwaterrichtlijn voorbereid waarin aanvullende grondwaterkwaliteitsnormen, monitoringsverplichtingen en maatregelen worden opgenomen ter voorkoming en bestrijding van grondwaterverontreiniging.

Deze Grondwaterrichtlijn zal naar verwachting in de loop van 2007 in werking treden. De huidige kwaliteit van het ondiepe Flevolandse grondwater zit dicht tegen de norm voor nitraat aan. In 2009 zal de provincie de grondwaterdoelen gaan vaststellen. In de planperiode wordt daartoe nader onderzoek gedaan, onder andere naar het evenwicht van onttrekking en aanvulling van grondwatersystemen. Voor Zuidelijk Flevoland zijn in het kader van de drinkwatervoorziening op basis van onderzoek doelstellingen geformuleerd voor het evenwicht tussen de onttrekking en aanvulling van het grondwater. In de planperiode wordt het grondwaterbeleid voor Oostelijk en Noordelijk Flevoland vormgegeven op basis van duurzaam te onttrekken hoeveelheden grondwater per grondwatersysteem. Daarbij wordt ingegaan op de verdeling van de grondwatervoorraden, de huidige grondwaterkwaliteit en de kwetsbaarheid van het grondwatersysteem. Kwetsbaar grondwater is weergegeven op figuur 11.

Het beschikbare grondwater wordt voor een zo hoogwaardig mogelijk doel ingezet of gereserveerd. Bij voorkeur sluit de kwaliteit aan bij de eisen die worden gesteld door het gebruiksdoel. Nadrukkelijk zal aandacht worden besteed aan toename van beregening vanuit grondwater voor de landbouw. De resultaten van de studie worden gebruikt om de doelstellingen voor grondwater beter te formuleren.

In de Grondwaterwet is het grondwaterbeheer opgedragen aan de provincie. Het gaat hierbij om het verlenen van vergunningen voor het onttrekken van grondwater en de controle op onttrekkingen binnen een vastgesteld beleidskader. In de beleidsregel grondwater zijn criteria voor de vergunningverlening op basis van de Grondwaterwet opgenomen.

OPENBARE DRINKWATERVERORZIENING EN WATER VOOR MENSELIJKE CONSUMPTIE

De provincie is terughoudend in de verlening van vergunningen voor water bestemd voor menselijke consumptie anders dan voor de openbare drinkwatervoorziening. Gezien de eisen die voortvloeien uit de KRW wordt de voorkeur gegeven aan enkele grotere grondwateronttrekkingen. Voor kleinere onttrekkingen met als gebruiksdoel 'water voor menselijke consumptie' wordt de voorkeur gegeven aan levering door het drinkwaterbedrijf. De provincie zal buiten het gebied dat is gereserveerd voor de openbare drinkwatervoorziening wel medewerking verlenen aan grotere onttrekkingen voor menselijke consumptie, indien deze een groot maatschappelijk belang dienen en geen onevenredige schade toebrengen aan andere belangen. Vooral in de randmeerzone van Oostelijk Flevoland bevindt zich een grondwatervoorraad van uitstekende kwaliteit. Deze voorraad is primair bestemd voor de drinkwatervoorziening of de levensmiddelenindustrie die voor de productie op grond de Warenwet aangewezen is op water van drinkwaterkwaliteit.

LANDBOUW

De provincie is terughoudend met agrarisch gebruik van grondwater, vooral nabij verdroogde natuurgebieden. Als oppervlaktewater geschikt is voor agrarische gebruiksdoeleinden, heeft dit de voorkeur boven het gebruik van grondwater. Wanneer geen geschikt oppervlaktewater aanwezig is, kan grondwater worden onttrokken onder voorwaarde dat geen schade aan andere belanghebbenden wordt toegebracht. De te vergunnen hoeveelheid grondwater wordt afgestemd op de benodigde hoeveelheid water per gebruiksdoel, de beschikbaarheid van alternatieven en het duurzaam te winnen volume per watersysteem. Het diepe zoete grondwater in Zuidelijk Flevoland is exclusief gereserveerd voor de openbare drinkwater-voorziening. Voor doeleinden waarvoor de oppervlaktewaterkwaliteit onvoldoende is kan leidingwater een alternatief zijn.

Het waterschap betreft bij het opstellen van het GGOR ook drainage bij de afweging van maatregelen en kan deze aan een vergunningsplicht onderwerpen. Bij deze afweging wordt meegenomen of de drainage van percelen schade berokkent aan andere functiebelangen of dat de belangen van het waterbeheer op kortere of langere termijn geschaad worden door de randvoorwaarden die drainage stelt aan het oppervlaktewaterbeheer in een gebied

OPSLAG VAN ENERGIE

De provincie staat positief tegenover het gebruik van grondwater voor de opslag van energie, uitgezonderd het in beschermingsgebieden gereserveerde grondwater. Voor de vergunningverlening is de beleidsregel grondwater van toepassing. In de beleidsregel zal zoveel mogelijk worden aangesloten bij de resultaten van de werkgroep 'Harmonisatie en stroomlijning vergunningen KWO' van het Interprovinciaal Overleg.

INDUSTRIE

In Flevoland onttrekt een beperkt aantal bedrijven grondwater. Indien oppervlaktewater geschikt is voor industriële gebruiksdoeleinden, heeft dit de voorkeur boven het gebruik van grondwater. Grondwater kan alleen worden onttrokken als geen schade aan andere belanghebbenden wordt toegebracht. De provincie wil de beschik-

bare hoeveelheid grondwater zo efficiënt en doelmatig mogelijk inzetten, omdat de duurzaam te winnen hoeveelheid beperkt is. Om verspilling van grondwater tegen te gaan, wordt voor de te vergunnen hoeveelheid grondwater het productieproces doorgelicht. Aan de hand van de resultaten worden te vergunnen hoeveelheden grondwater hierop aangepast. Hierbij wordt onder andere gekeken naar de mogelijkheden van hergebruik van grondwater na zuivering en het cascaderen van verschillende gebruiksdoelen. Uitgangspunt is dat het grondwater een kwaliteit heeft die aansluit bij de eisen van de toepassing.

BRONBEMALINGEN EN DE SANERING VAN BODEMVERONTREINIGINGEN

De provincie werkt mee aan het verlenen van vergunningen voor bronbemalingen en onttrekkingen voor bodemverontreinigingen. Bronbemalingen zijn tijdelijk en leiden tot lokale, veelal grote, grondwaterstandverlagingen. Indien een bronbemaling de grondwaterstand in de omgeving zodanig doet dalen dat andere belangen daar hinder van ondervinden, dan dienen technieken te worden gebruikt die de netto grondwateronttrekking reduceren. Ook kunnen eisen gesteld worden aan de periode waarin de onttrekking is toegestaan. Als het voorkomen van schade redelijkerwijs niet mogelijk is zal de initiatiefnemer de schade zoveel mogelijk beperken en desondanks ontstane schade vergoeden. Schade aan archeologie en aan natuurfuncties wordt niet toegestaan.

5.7 Milieu in het landelijk gebied

5.7.1 Duurzame energie

De opwekking van windenergie levert de grootste bijdrage aan het bereiken van de Flevolandse klimaatdoelstelling. Als windrijke provincie wil Flevoland optimaal gebruik maken van de milieuvoordelen en economische potenties van de opwekking van windenergie zonder de landschappelijke kwaliteiten van de provincie aan te tasten. Windmolenopstellingen zijn in grote delen van de provincie het landschapsbeeld gaan beheersen. De provincie wil dit veranderen. De technische ontwikkeling van windmolens maakt mogelijk dat met minder molens eenzelfde, of zelfs meer, windenergievermogen wordt opgewekt. De provincie Flevoland wil een geleidelijke afname van het aantal molens bereiken, maar wel met gelijktijdige toename van het opgewekte vermogen en met verbetering van landschappelijke kwaliteit door concentratie van molens op een beperkt aantal locaties.

Aan nieuw te plaatsen windmolens wordt alleen medewerking verleend als deze molens (gelijktijdig) een equivalent bestaande windmolens vervangen, waarbij de hoeveelheid geleverde energie (kWh) en het behoud van de netto inkomsten uit de te vervangen windmolens bepalend is. Bij de vervanging neemt de begrote energielevering (kWh) toe ten opzichte van de geleverde energie (kWh) door de te saneren windmolens. Deze toename is nodig en mogelijk om maatwerk te kunnen leveren in opschaling en sanering en om hieruit een bijdrage van de netto inkomsten aan gebiedsgebonden ontwikkelingen (versterken landschap, natuur, recreatie en leefbaarheid van het landelijke gebied) te kunnen financieren.

De schaalvergroting van windenergie brengt met zich mee dat de effecten zich op

grotere, gemeentegrensoverschrijdende afstanden manifesteren. Het opschalen en saneren heeft daarmee impliciet een regionaal karakter dat uitwisseling van op te schalen windenergievermogen met zich meebrengt en intergemeentelijke afstemming en medewerking vereist.

De openheid in Zuidelijk Flevoland wordt verstoord door de huidige situering van windmolens. Herstel van het oorspronkelijke open Flevolandse landschapsbeeld vereist concentratie van de windmolens op enkele plekken. Dit wordt bereikt met een afname met 50% van het aantal windmolens, gerekend over het gehele gebied. Aan nieuw te plaatsen molens worden eisen gesteld ten aanzien van minimaal vermogen, ashoogte en omvang van het project. Medewerking aan de uitvoering van het opschalen en saneren van windenergieopstellingen gebeurt op basis van projectplannen die via gemeenten aan Provinciale Staten worden voorgelegd. Windenergie is in principe overal mogelijk wanneer wordt voldaan aan eisen van natuur, veiligheid, geluid en slagschaduw. De woongebieden die vallen binnen de stedelijke gebieden, zoals aangegeven op figuur 12, en de Oostvaardersplassen zijn uitgesloten voor plaatsing van nieuwe molens. Dit geldt ook voor de gebieden met hoogtebeperkingen als gevolg van de luchthaven Lelystad en het zenderpark in Zeewolde.

Voor het opstellen van nieuwe plannen is de situatie van de windmolenopstellingen die overeenkomen met het beleid tot 9 juni 2005 bepalend. Hiertoe worden ook gerekend de windmolens die vallen onder de uitzonderingsregel van het besluit "Tijdelijke stop plaatsing windmolens". Het binnen deze kaders opgestelde vermogen windenergie vormt het uitgangspunt voor opschaling en sanering. De provincie legt de nadere uitwerking van deze uitgangspunten voor het windmolenbeleid vast in een beleidsregel.

Omdat de oudste en kleinste windmolens recent zijn gereviseerd en van een nieuwe MEP-subsidie profiteren, zullen de windmolens gebouwd in de periode 1998-2002 het eerst voor opschaling in aanmerking komen. Daarna volgen de oudste en kleinste windmolens. Dit betekent dat rekening houdend met de planontwikkeling de sanering vooral in de periode 2010-2015 zijn beslag zal krijgen. Rond 2012 kan de helft van de saneringsopgave gerealiseerd zijn.

Naast windenergie maakt bio-energie een grote ontwikkeling door. Doordat de energieprijzen (uit fossiele energie) sterk stijgen en de Europese richtlijn voor biobrandstoffen stelt dat in 2010 5,75% van de brandstoffen vervangen moet zijn door bio-brandstof, nemen de potenties voor energieteelt in Europa sterk toe. In Flevoland kan hierop ingespeeld worden. De provincie brengt samen met gemeenten de meest kansrijke opties in Flevoland in beeld. In het landelijk gebied kan energieteelt voor inzet in biomassa warmte/krachtinstallaties plaatsvinden, bij voorkeur in combinatie met ontwikkeling van natuur of waterberging.

Daarnaast is de verwerking van producten uit de landbouw tot biobrandstof ook in Flevoland een potentiële groeiemarkt. In Almere, Lelystad en Zeewolde worden al installaties ingezet die zowel warmte als elektriciteit opwekken op basis van biomassa (zoals snoei- en dunningshout).

Naast deze biomassa-warmte-kraftinstallaties zijn in Flevoland kansrijk:

- Installaties voor covergisting van mest bij (geclusterde) agrarische bedrijven en op bedrijventerreinen;
- Warmtekraftinstallaties op houtachtige biomassa voor energie-intensieve bedrijven of delen van bedrijventerreinen;
- Warmtekraftinstallaties op biomassa voor kassengebieden;
- Warmtekraftinstallaties op bio-olie voor zwembaden en zorginstellingen.

De provincie heeft een voorkeur voor de inzet van materiaal dat minder geschikt is voor hoogwaardige toepassingen of dat al een cascade heeft doorlopen. Van afvalstromen die niet als product of materiaal hergebruikt kunnen worden, kan de energie-inhoud worden benut. De inzet van afval als brandstof wordt dan gezien als nuttige toepassing.

5.7.2 Bodemkwaliteit en (water-)bodemsanering

De provincie Flevoland heeft een relatief schone bodem. Het provinciaal beleid kan daardoor op onderdelen afwijken van het landelijk beleid. Maatwerk is mogelijk. Uit bodemonderzoek is gebleken dat in Flevoland geen aanwijzingen zijn van diffuse verontreiniging. De meeste van de onderzochte parameters blijven onder de landelijk vastgestelde streefwaarden. Voor een beperkt aantal parameters is sprake van een van nature verhoogd achtergrondgehalte. Deze achtergrondgehalten bepalen de gebiedseigen bodemkwaliteit en zijn vastgelegd in de provinciale Bodemkwaliteitskaart die regelmatig wordt geactualiseerd. Hieraan verbonden is de Vrijstellingsregeling grondverzet, die zones aangeeft waarbinnen in het landelijk gebied van de provincie Flevoland vrij grondverzet mogelijk is indien aangetoond is dat er sprake is van vergelijkbare kwaliteit.

Bij bodemsanering richt de provincie zich op herstel van de gebiedseigen bodemkwaliteit. Dit betekent dat verontreinigde grond en verontreinigd grondwater zodanig schoon moeten worden dat de bodem na sanering voldoet aan de gebiedseigen bodemkwaliteit. Voor saneringen in gebieden met achtergrondwaarden lager dan de streefwaarde, ligt de saneringsdoelstelling op het niveau van de landelijk vastgestelde streefwaarde. De bodem is plaatselijk zodanig verontreinigd dat er gebruiksbeperkingen zijn. De provincie vindt dat de bodemverontreiniging verwijderd moet worden door diegene die ervoor verantwoordelijk kan worden gesteld (saneringen in eigen beheer). In vrijwel alle gevallen worden saneringen in eigen beheer uitgevoerd. Als gevolg daarvan streeft de provincie ernaar haar uitvoeringstaken in 2009 te beëindigen. Veroorzakers van de bodemverontreiniging, eigenaren en gebruikers van een verontreinigde bodem kunnen op hun verantwoordelijkheid bij bodemverontreiniging worden aangesproken. Als zij binnen de vastgestelde termijn het onderzoek of de sanering in eigen beheer niet ter hand nemen, zet de provincie het bevelsinstrumentarium uit de Wet bodembescherming in. De provincie zet dit eveneens in als door rechthebbenden van het te saneren perceel geen medewerking wordt verleend aan onderzoek of sanering door de provincie.

Alleen in gevallen van ernstige bodemverontreiniging waarbij door de veroorzaker,

eigenaar of gebruiker geen maatregelen (kunnen) worden genomen, neemt de provincie de verantwoordelijkheid voor het herstel van de gebiedseigen bodemkwaliteit (saneringen van overheidswege). De prioritering en planning worden opgenomen in het meerjarenprogramma bodemsanering. De provincie stelt informatie over bodemverontreiniging beschikbaar aan het landelijk bodemloket (www.bodemloket.nl).

Om het mogelijk te maken dat alle maatschappelijke partijen bij hun plannen (zoals natuurontwikkeling, waterbeheer, stedenbouw en de aanleg van infrastructurele werken) rekening houden met de mogelijkheden en beperkingen van de bodem, stelt de provincie via het geoloket bodeminformatie ter beschikking.

WATERBODEMS

In 2001 was in de binnendijkse wateren van Flevoland circa 2,8 miljoen m³ baggerspecie aanwezig, waarvan circa 60% klasse 1 en 2 (licht verontreinigde) specie en slechts 2,5 % klasse 3 en 4 (matig en sterk verontreinigde) specie. De aanwas tot 2010 is geschat op 3,7 miljoen m³. Alle verontreinigde baggerspecie betreft onderhoudsspecie. Het overgrote deel van de klasse 3 en 4 locaties (totaal ca. 77.000 m³) is in beheer bij Waterschap Zuiderzeeland, een klein deel bij gemeenten. Het waterschap neemt de regierol op zich voor de verwijdering van baggerspecie. In haar waterbeheersplan heeft zij vastgelegd dat alle klasse 4 specie in 2008 gesaneerd moet zijn en alle klasse 3 specie voor 2010. Met depot IJsseloog is een goede bergingslocatie beschikbaar. De klasse 3 en 4 locaties zijn beperkt van omvang en de eventuele onderzoeks- en saneringskosten zullen naar verwachting niet boven het drempelbedrag uit de Wet bodembescherming uitkomen. Er worden daarom door de provincie voor waterbodemsanering geen middelen geraamd. Naar verontreinigingen met asbest moet nog onderzoek worden gedaan. De provinciale taak beperkt zich vooralsnog tot het opstellen van beschikkingen over ernst en risico, het toetsen van saneringsplannen en het beoordelen van ontheffingsverzoeken op grond van de Wet bodembescherming. De provincie wil samen met het waterschap onderzoek verrichten naar asbest in waterbodems.

5.7.3 Nazorg stortplaatsen

Op basis van de Wet milieubeheer heeft de provincie de verantwoordelijkheid voor de nazorg van stortplaatsen die na 1 september 1996 zijn gesloten. Voor de dekking van de bij de nazorg behorende kosten wordt een objectgebonden heffing gehanteerd. De berekening van de hoogte van de heffing vindt plaats op basis van de door de stortplaatsexploitanten opgestelde nazorgplannen. De nazorgplannen worden getoetst aan de IPO-checklist nazorgplannen stortplaatsen. De berekening van doelvermogen gaat via het Rekenmodel IPO Nazorg Stortplaatsen (RINAS). De provincie ziet erop toe dat voor de stortplaatsen Braambergen, Het Friese Pad, Afvalverwerkingsinrichting Zeeasterweg en de stortlocatie voor baggerspecie IJsseloog een nazorgplan wordt opgesteld. De provincie is voornemens de uitvoering van de nazorg op te dragen aan een daartoe aangewezen rechtspersoon of instantie. Bij de nazorg van stortplaatsen, die voor 1 september 1996 gesloten zijn, gaat het vooral om het volgen van de verontreinigings situatie. Op basis van onderzoek naar de verontreinigings situatie wordt een plan van aanpak opgesteld.

5.7.4 Ontgrondingenbeleid (binnendijks)

De provincie is bevoegd tot het verlenen van vergunningen voor binnendijkse ontgrondingen. De provincie verleent geen medewerking aan de winning van binnendijkse dieper liggende grondstoffen, vanwege de vaak nadelige effecten op de waterkwaliteit en het verlies van grondoppervlakte. Afhankelijk van de locatie kan een uitzondering gemaakt worden voor projecten die een bijdrage leveren aan de gebruikskwaliteit van de locatie en die geen verslechtering van de milieukwaliteiten met zich meebrengen. Uitrui van de dieper liggende grondstoffen met gebiedseigen grond is daar toegestaan. Dit laat het provinciale beleid ten aanzien van permanente bollenteelt onverlet (zie paragraaf 5.2). De provincie zal onderzoek doen om gebieden aan te wijzen waar een diepe ontgroning geen schade toebrengt aan de kwaliteit van het oppervlaktewater. Het lijkt vooral om de oostkant van de provincie te gaan.

Naast ontgronden met als primair oogmerk het winnen van oppervlaktedelfstoffen (primaire ontgrondingen) wordt ook wel ontgrond ten behoeve van een ander doel (aanleg van wegen, kanalen, bouwputten, waterberging en recreatieplassen). Deze secundaire ontgrondingen zijn in Flevoland onder voorwaarden wel toelaatbaar. Deze voorwaarden zijn onder andere gericht op het zoveel mogelijk voorkomen van negatieve effecten als gevolg van het doorbreken van afsluitende deklagen. Het toetsingskader uit het Ontgrondingenbeleidsplan 1996-1998 wordt opgenomen in een beleidsregel. Grondstoffen die bij ontgrondingen vrijkomen dienen zo hoogwaardig mogelijk te worden afgezet. De provincie bevordert daarom het werk met werk maken, waarbij klei en/of zand die bij een secundaire ontgroning vrij komen zonder tussenopslag direct worden ingezet als bouwstof in andere werken.

Uit het onderzoek "Industriezand uit zee" van de provincie Flevoland (2005) blijkt dat voor de kust van Zuid-Holland en Zeeland genoeg industriezand ligt voor dekking van de behoefte aan industriezand in Nederland voor meer dan 100 jaar. De provincie Flevoland is daarom van mening dat binnendijks in Flevoland geen diepliggend industriezand gewonnen hoeft te worden. In de taakstelling, die Flevoland in het Structuurschema Oppervlaktedelfstoffen voor de periode 1999-2008 heeft gekregen (1,5 miljoen ton beton- en metselzand), zal de provincie niet met binnendijkse winningen voorzien.

5.8 Grote Wateren

Vrijwel het gehele buitendijkse gebied van de provincie Flevoland geniet bescherming krachtens de Vogelrichtlijn. De provincie koestert deze internationale natuurwaarden, maar wil niet alleen denken in termen van instandhouding. Enerzijds is de jonge natuur nog volop in ontwikkeling en loopt de kwaliteit vooral in Markermeer en IJmeer achteruit. Anderzijds heeft Flevoland nog een aantal ontwikkelingsopgaven. De provincie wil met creativiteit zoeken naar mogelijkheden om op beide fronten aan kwaliteit te winnen.

Nu in de Nota Ruimte de reservering voor de Markerwaard is vervallen, vindt de provincie het van groot belang dat Almere en Lelystad de gelegenheid krijgen een gezicht aan het water vorm te geven. Vanwege de natuurwaarde van de Grote Wateren (IJsselmeer, Markermeer, IJmeer en de randmeren) is hierbij het 'nee, tenzij'-

regime van belang. Almere en Lelystad willen hun buitendijkse ontwikkelingsmogelijkheden verkennen. Op de uitkomsten van studies, zoals de Visie IJmeer, de actualisatie van het Structuurmodel Kust van Lelystad en regionale studie naar een IJmeerverbinding, wordt in dit Omgevingsplan nog niet vooruit gelopen.

Almere moet zich oriënteren op een ligging aan het IJmeer en Markermeer. De provincie onderschrijft de ambitie om het IJmeer in te richten en te ontwikkelen tot het "waterpark" van de Noordvleugel, als centraal recreatiegebied tussen de steden Almere en Amsterdam. Almere kan aan de westzijde een waterfront ontwikkelen in de vorm van een veelzijdige en stedelijke centrumontwikkeling aan de oevers van het IJmeer. Buitendijks kan het waterpark gestalte krijgen met een hoogwaardig maritiem en recreatief woon-werkmilieu. Een IJmeerverbinding (zowel weg als spoor) is hiervoor een noodzakelijke voorwaarde. Een gelijktijdige verbetering van de water- en natuurkwaliteit is niet alleen noodzakelijk om deze ontwikkelingen mogelijk te maken, maar zal tevens bijdragen aan de aantrekkelijkheid van het gebied. De provincie benadrukt daarbij de samenhang tussen IJmeer en Markermeer en wil in de uitwerking de regie voeren.

Ook Lelystad zal zich moeten richten op de ontwikkeling van een aantrekkelijk waterfront. Door de stad meer te richten op het water in de vorm van boulevardontwikkeling en wonen aan en in het water kan Lelystad meer uitstraling krijgen als stad aan het water. De provincie wil Lelystad ondersteunen om deze waterfrontontwikkeling mogelijk te maken. Vanzelfsprekend is dit alleen haalbaar als het 'nee, tenzij' met een zorgvuldig natuurinclusief ontwerp naar een 'ja, want' kan worden omgebogen. Juist bij Lelystad ziet de provincie kansen voor een gecombineerde ontwikkeling van de stad, recreatie en nieuwe natuur.

De Veluwerandmeren vormen met duizenden hectaren aan vrij toegankelijke wateroppervlakte een belangrijk watersportgebied, dat zich nog verder kan ontwikkelen. De beste kansen lijken te liggen in het Wolderwijd en het brede deel van het Veluwemeer. De ecologische kwaliteit van het Natura 2000-gebied 'Veluwerandmeren' is echter kwetsbaar en maatregelen zijn nodig om een gunstige staat van instandhouding voor de habitats en soorten in dit natuurgebied te behouden of te bereiken. Om zowel de recreatieve ambities als de ecologische doelen te kunnen waarmaken, is een nieuwe fase van het IIVR-project (Integrale Inrichting Veluwe Randmeren) nodig. Hierin kan afstemming plaatsvinden met lopende projecten als Waterfront Harderwijk, de Zeewolder kustzone en de IJsseldelta (rond Kampen). Ook de mogelijke betekenis van toekomstige streefpeilverhoging in het IJsselmeergebied voor de randmeren moet hierbij worden betrokken.

De provincie Flevoland wil recreatie en toerisme bevorderen. Tot 2015 wordt uitgegaan van 3.000 extra ligplaatsen in het IJsselmeer, Markermeer en IJmeer en 1.000 in de randmeren. Samen met de provincies Noord-Holland en Friesland wordt onderzocht wat de mogelijke effecten van de toename van recreatievaart in het IJsselmeergebied en de Waddenzee op de natuur zijn en of deze effecten aanleiding zijn voor een sturing op de uitbreidingslocaties. Dit kan aanleiding zijn voor het vaststellen van een beleidsregel.

In de afgelopen jaren werd winning van ophoogzand en industriezand in het IJsselmeer en Markermeer alleen toegestaan in de vaargeulen en -routes met een opleveringsdiepte van NAP -8 meter. De rijksoverheid rekent het bouwgrondstoffendossier niet langer tot de kerntaken en volstaat in de Nota Ruimte met de mededeling dat het aan de markt en aan decentrale overheden wordt overgelaten om te bepalen hoe en waar ontgroningen binnen het 'nee, tenzij'-regime mogelijk zijn. Marktpartijen lijken de handschoen op te pakken en bereiden initiatieven voor grootschalige zandwinning voor, waarbij aan winning tot op grote diepte (ca. 70 meter) lijkt te worden gedacht. De provincie Flevoland ziet hierin in beginsel een goede mogelijkheid voor combinatie met de gewenste grootschalige natuurontwikkeling, verbetering van de waterkwaliteit en met berging van baggerspecie van klasse 1 en 2. Maar de provincie stelt ook een aantal randvoorwaarden. Zo moeten ten behoeve van de veiligheid van de primaire waterkeringen een afstand van 800 meter vanaf de teen van de dijk worden aangehouden (en bij grotere diepten dan 80 meter een verhanglijn van 1:10). Deze afstand is ook van belang ter voorkomen van een toename van binnendijkse kwel. Daarnaast mag een zandwininput in beginsel niet tot verslechtering van de waterkwaliteit leiden. De buitendijks gelegen zoekrichtingen voor stedelijke ontwikkeling, inclusief een veiligheidszone daaromheen, worden van zandwinning uitgesloten. Ontgroningen in visserijgebieden zijn niet toelaatbaar als daardoor de visproductie substantieel afneemt. Tenslotte is zandwinning niet gewenst op plaatsen waar de nautische beweegruiimte gering is.

De diverse voorgenomen activiteiten in Markermeer en IJmeer zullen volgens de provincie niet leiden tot een substantiële afname van de capaciteit van de waterberging in het IJsselmeergebied. De voorraad zoet water in het Markermeer is weliswaar van groot belang, maar het Markermeer vervult niet dezelfde functie voor waterberging in pieksituaties als het IJsselmeer.

Voor de grote wateren (inclusief de randmeren) is nog geen differentiatie in ecologische kwaliteiten aangebracht. De waterbeheerder Rijkswaterstaat zal op grond van de Natuurbeschermingswet beheerplannen voor de grote wateren moeten opstellen, waarin duidelijk wordt gemaakt waar deelgebieden liggen van onvervangbare kwaliteit en waar ingrepen nodig zijn om de gewenste kwaliteit te kunnen realiseren. De provincie wil hierbij, als bevoegd gezag voor de vergunningverlening, nauw met Rijkswaterstaat samenwerken.

De provincie wil realistische ambities voor de doelen en maatregelen van de Europese Kaderrichtlijn Water voor de Grote Wateren. Deze worden de komende tijd uitgewerkt. De reservering voor de openbare drinkwatervoorziening van het Markermeer kan wat Flevoland betreft vervallen en de reservering van de Harderdijkstrook voor oevergrondwaterwinning wordt geschrapt.

DEEL

III

UITVOERING

6

SPEERPUNTGBIEDEN

7

STURING EN DOORWERKING

8

UITVOERINGSAGENDA

III

III

6

SPEERPUNTGEBIEDEN

In de planperiode zullen de onderstaande speerpuntgebieden de bijzondere aandacht hebben van de provincie. De zeven gebieden dekken het grootste deel van het provinciale grondgebied, maar in elk afzonderlijk speerpuntgebied zal de aandacht van de provincie zich focussen op specifieke aandachtspunten. Deze worden hieronder kort geschetst. Per gebied zal de provincie het voortouw nemen om, in overleg met alle betrokken partijen, de visie op de gewenste ontwikkeling van het gebied te concretiseren. De speerpuntgebieden zijn weergegeven in figuur 4.

6.1 Almere

Door de bouwopgave ontwikkelt Almere zich in een fors tempo tot een grote stad. Dit is een uitzonderlijke opgave waarvoor de bijzondere steun nodig is van het rijk, de Noordvleugel van de Randstad en de provincie. De provincie wil een bijdrage leveren op basis van een investeringsprogramma tot 2020 van € 100 miljoen, in aanvulling op het bestaande provinciale beleid. Het programma vormt tevens de concrete invulling van de brede erkenning van de betekenis van Almere voor de Noordvleugel van de Randstad en daarmee voor Nederland. De provincie wil een multipliereffect genereren door het programma te koppelen aan bijdragen van andere overheden, die worden aangesproken op een extra ondersteuning van Almere, en aan investeringen van marktpartijen. Dit investeringsprogramma heeft een dynamisch karakter. De concrete uitwerking zal gefaseerd vorm krijgen in een afzonderlijk bestuurlijk traject.

DE BEOOGDE HOOFDLIJNEN VAN HET PROGRAMMA ZIJN:

- Versterking economische structuur;
- Kwaliteitsslag groenblauwe structuur van de stad en directe omgeving;
- Versterking algemene voorzieningenstructuur;
- Versterking hoger onderwijs;
- Specifieke infrastructurele knelpunten (die vallen buiten de reguliere financieringsregelingen).

6.2 OostvaardersWold

Het gebied tussen Almere, Zeewolde en Lelystad wordt nu nog gekenmerkt door zijn agrarische functie en heeft een grootschalig open karakter. Door de groei van Almere en in mindere mate van Lelystad neemt de druk op dit gebied de komende jaren toe.

De belangrijkste opgaven in het gebied zijn de robuuste ecologische verbinding tussen de Oostvaardersplassen en de Veluwe (1.000 hectare), de wateropgave (afhankelijk van de oplossingsrichting, wellicht 350 hectare), recreatie (350 hectare) en infra-

structuur (reservering voor de A30 en fietspaden). Deze opgaven kunnen alleen als samenhangend pakket gerealiseerd worden. Minimaal 1.000 hectare nieuwe natuur moet door het rijk gefinancierd worden. De robuuste ecologische verbinding en de wateropgave moeten voor 2018 gerealiseerd zijn. Gezamenlijk doel is om in 2015 een functionerend groenblauw casco te hebben gerealiseerd, welke als basis dient voor de mogelijke verdere gebiedsontwikkeling.

Het OostvaardersWold moet ruimte bieden aan stille natuur voor onder andere edelherten, aan vogels om te foerageren en aan water, recreatie, wonen en werken in en nabij de natuur. Zuidelijk Flevoland krijgt er een natuurgebied bij dat vergelijkbaar is met de helft van de Oostvaardersplassen maar voor 85% wordt opengesteld voor het publiek. Het OostvaardersWold zal grootschalig worden waardoor wonen, werken en recreëren in een groene omgeving nabij de Randstad mogelijk wordt.

De verbindingszone komt tussen het Adelaarswegtracé en de Dodaarsweg/Duikerweg te liggen. Dit is een logische plek tussen de oostelijke landbouwgronden en het westelijke gebied waar toekomstige stedelijke ontwikkeling is gepland. Het tracé is bovendien de kortst mogelijke verbinding, waardoor het minste beslag wordt gelegd op (landbouw-)gronden. Doordat de natuur van de verbinding vrij nat wordt, kan hier ook goed overtollig water geborgen worden met een fluctuerend waterpeil. De verbinding zal in het noorden aansluiten bij het Kotterbos/Vaartplas, waar naar verwachting een passage komt bij het spoor en de A6. Zuidelijk moet de verbinding aansluiten op het westelijk deel van het Horsterwold, omdat aan deze kant geen recreatie, tuinbouwgrond of zenderparken zijn. Daarna moet de zone aansluiten op de mogelijke verbinding naar Gelderland. De aansluiting op de Gelderse Vallei vindt plaats via het Horsterwold, ten westen van Nulderhoek. Daar is de ruimte tot de A28 voldoende groot voor een goede overgang.

De multifunctionele zone heeft een oppervlakte van 1.950 hectare met daarin een oplossing voor de verschillende opgaven van recreatie, natuur (voor de edelherten en als foerageergebied) en extensieve landbouw. Door de verschillende functies met elkaar te combineren blijft het ruimtebeslag tot ongeveer 1.950 hectare beperkt.

Bij het ontwikkelen van Spiegelhout is een groenblauwe drager essentieel als basis voor landelijke woonmilieus. De realisering van deze drager zorgt voor een aantrekkelijke omgeving die in de toekomst ca. 20.000 woningen in landelijke woonmilieus mogelijk maakt. Gekeken is naar de gevolgen voor de woningbouw als de zone westelijker komt te liggen. Dan blijkt niet te kunnen worden voldaan aan de benodigde ruimte voor landelijk wonen. Aanvullend zal een Masterplan Landbouw voor de uit te plaatsen agrariërs opgesteld worden. De provincie voert de regie bij het proces in het OostvaardersWold om te komen tot een visie voor het gebied en een uitvoeringsmaatregelenpakket. Daarbij is de provincie in ieder geval verantwoordelijk voor het aanwijzen, begrenzen en realiseren van de robuuste ecologische verbinding.

6.3 Luchthaven Lelystad

Het luchthaventerrein en het (na uitbreiding) aangrenzende bedrijventerrein Larser-

poort hebben de potentie zich te ontwikkelen tot een knooppunt met een regionale tot nationale functie. Dit is een belangrijke kans voor versterking van de economische structuur en de interne en externe bereikbaarheid van Flevoland.

De provincie acht de ontwikkeling van luchthaven Lelystad tot regionale luchthaven en de uitbouw van Larserpoort van groot belang en zet in op een geïntegreerde ontwikkeling van dit gebied in samenhang met een goede ontsluiting via weg en openbaar vervoer, waarvan een snelle verbinding met Schiphol een essentieel onderdeel is. Naast reguliere en luchthavengebonden bedrijvigheid zijn er ook mogelijkheden voor grootschalige toeristisch-recreatieve ontwikkelingen.

Een verdere ontwikkeling van de luchthaven versterkt de noodzaak tot een nieuwe aansluiting van de A6 bij Lelystad Zuid. Ook de lokale openbaar vervoerontsluiting van de luchthaven vraagt aandacht. Bij een verdere ontwikkeling van de luchthaven is een betere busverbinding gewenst, die passend is voor de dan verwachte groeiende vervoerbehoefte. Een hoogwaardige snelle openbaar vervoerverbinding (door middel van vrije busbanen of spoor) tussen de luchthaven en Lelystad is eerst rond 2020 aan de orde en is mede afhankelijk van de realisatie van de Zuiderzeelijn. De provincie zal zich hier actief voor inzetten in een ontwikkelende rol.

6.4 Markermeer/IJmeer

De provincie wil diverse nieuwe activiteiten in het IJsselmeergebied mogelijk maken, waaronder nieuwe infrastructuur (zoals de IJmeerverbinding), de waterfrontontwikkeling van Lelystad en Almere, recreatieve activiteiten en windenergie. Maar ook zandwinning en baggerspeciebergings zijn denkbaar. Volgens de Natuurbeschermingswet moet elke afzonderlijke activiteit worden getoetst op nut en noodzaak en aan het 'nee, tenzij'-regime. De wetgeving schrijft voor dat ook moet worden gekeken naar de cumulatieve effecten van activiteiten. Dit maakt de bewijslast complex. Lelystad, Almere, Amsterdam en Hoorn liggen aan het zelfde Natura 2000-gebied Markermeer/ IJmeer. Zeewolde, Dronten, Harderwijk en Kampen liggen alle aan het gebied Veluwerandmeren. Hun activiteiten hangen daardoor met elkaar samen en mogen cumulatief de instandhoudingdoelstellingen voor de natuurgebieden niet in gevaar brengen. Dit vereist een regionale afstemming waar potentiële spanningen worden weggenomen en kansrijke combinaties worden gezocht.

Het is zeer waarschijnlijk dat de optelsom van al deze activiteiten significante negatieve effecten voor de natuurwaarden zal hebben. De provincie Flevoland ziet mogelijkheden om door een royale investering in nieuwe natuur van enkele duizenden hectares, zowel binnen- als buitendijs, het 'nee, tenzij', op een hoger planniveau dan dat van de afzonderlijke activiteiten, om te buigen naar een 'ja, want'. Met de terminologie 'ja, want' wil de provincie duidelijk maken dat het beschermingsregime gerespecteerd wordt (dus niet 'ja, mits') en dat activiteiten alleen doorgang kunnen vinden als *de motivering daarvoor steekhoudend is ('Ja, want we kunnen aantonen dat er geen schadelijke effecten zijn.')* Binnen het kader van de Natuurbeschermingswet wordt daarbij procesmatig de nadruk gelegd op een zorgvuldige informele voorttoetsing, waarbij activiteiten in een iteratief proces zo 'natuurinclusief' worden gemaakt dat ze per saldo geen significante effecten meer hebben. Het moet boven elke twijfel verhe-

ven worden dat de natuurkwaliteit van het IJsselmeergebied, ondanks plaatselijke negatieve effecten van nieuwe activiteiten, er per saldo op vooruit gaat en dat de instandhoudingdoelstellingen gerespecteerd worden. In dit opzicht heeft de provincie Flevoland een hogere ambitie dan 'slechts' instandhouding van bestaande waarden. Het ecosysteem van het IJsselmeergebied moet robuuster worden, door toevoeging van nieuwe binnendijkse natuurgebieden en door kwaliteitsverbetering van bestaande natuurgebieden. Het systeem wordt hiermee minder kwetsbaar voor menselijk handelen.

Hoewel de exacte stedelijke en infrastructurele ambities nog niet bekend zijn, wordt er vanuit gegaan dat een natuurinvestering van enkele duizenden hectares nodig kan zijn. De mogelijkheden van recreatief medegebruik lijken binnendijs het grootst. Bij buitendijkse natuurontwikkeling gaat de voorkeur van de provincie voorshands uit naar een grootschalige natuurontwikkeling nabij Lelystad, in de kom aan de zuidzijde van de Houtribdijk. Hier kan namelijk een grootschalig natuurgebied met luwtegebieden, vooroevers en zandplaten op een aantrekkelijke wijze gecombineerd worden met uitbreiding van stedelijke en recreatieve functies van Lelystad. Het ontwerp voor het Markermeer zal echter in de komende jaren samen met alle betrokken gebiedspartners tot stand worden gebracht.

De provincie wil de voortrekkersrol op zich nemen om voor het Markermeer en IJmeer, in nauwe samenwerking met alle relevante overheden en belangenorganisaties, een inrichtingsplan op hoofdlijnen tot stand te brengen, waarin alle gewenste en noodzakelijke ontwikkelingen in samenhang worden vastgelegd. Hierbij zorgt de provincie voor afstemming met het project IJmeer, waarin reeds een aantal organisaties samen werken aan de ambitie om het IJmeer tot waterpark van de Noordvleugel te maken. Vooral de betrokkenheid van de rijksoverheid en de Europese Commissie is van belang. De totstandkoming en uitvoering van het plan vergt creativiteit en lef, zowel juridisch en financieel als qua ontwikkelingsgerichte ambitie. De provincie beschouwt het overkoepelende inrichtingsplan echter als de beste - en wellicht zelfs enige - mogelijkheid om het 'nee, tenzij'-regime voor alle individuele activiteiten met een zorgvuldige motivering om te buigen naar een gewenst 'ja, want'.

Initiatiefnemers die projecten of handelingen willen uitvoeren die negatieve consequenties op de natuurwaarden kunnen hebben, zullen de kosten voor de saldering voor hun rekening moeten nemen. De provincie zal voor die onderdelen die voortvloeien uit provinciale ambities ook een eigen bijdrage programmeren. Deze, hier voor het Markermeer beschreven, filosofie kan ook in de Veluwerandmeren worden toegepast.

6.5 Oostrand van Flevoland

De Oostrand van Flevoland omvat de zone van Oostelijk en Zuidelijk Flevoland langs de randmeren tussen Ketelhaven en de Stichtse brug. Het gebied wordt gekenmerkt door een langgerekte zone van bos- en natuurgebieden langs de randmeren. De Oostrand van Flevoland heeft als gebied nu reeds grote betekenis voor zowel de (water)natuur als de recreatie. In de bossen is een groot aantal recreatiebedrijven gevestigd. Aan de westzijde van de bossen bevindt zich een uitgestrekt landbouwgebied. De maatschappelijke betekenis van de landbouw in dit gebied zal belangrijk blijven, maar daarnaast

zullen in dit gebied andere activiteiten een grotere rol gaan spelen. De provincie zoekt naar verbreding van het economisch draagvlak om de vitaliteit van het gebied te versterken. Kansen daarvoor liggen vooral in de sector recreatie en toerisme.

Het gebied wordt nu nog gekenmerkt door vrij scherpe ruimtelijke scheidingen tussen de aanwezige functies, zoals tussen natuur- en landbouwgebied en (deels) tussen natuur- en recreatiegebied. Er zijn goede kansen om zowel de recreatie als de natuur in samenhang verder te ontwikkelen vanwege de gunstige ligging bij de randmeren en - voor de (water)natuur - de aanwezigheid van kwelwater met een goede kwaliteit. In de Oostrand van Flevoland wordt dan ook actief gestreefd naar verweving van functies waarin de kwaliteiten van natuur, water en landschap op harmonieuze wijze gecombineerd worden met landbouw, een sterke recreatieve sector en beperkte mogelijkheden voor landelijk wonen en werken.

Deze ontwikkeling naar verweving start vanuit de aanwezige bos- en natuurgebieden. Door betrokken partijen in het gebied zal geïnvesteerd worden in nieuwe natuur om te komen tot een robuuste, kwalitatief hoogwaardiger en meer samenhangende ecologische structuur. De provincie zal op gebiedsniveau een saldobenadering voor natuur toepassen alsmede een zonering binnen natuurgebieden aanbrengen. Zo ontstaat er ruimte voor ontwikkeling van economische activiteiten in of nabij delen van deze robuuste structuur. Langs deze weg kan aan de stringente eisen uit de natuurwetgeving worden voldaan.

De landbouw kan zich bij deze ontwikkelingen aansluiten. Door te kiezen voor verbreding van het bedrijf kan een bijdrage aan de gebiedsontwikkeling geleverd worden als nieuwe economische drager. Tevens kan het bijdragen aan de landschappelijke kwaliteit. *Landbouwbedrijven die kiezen voor schaalvergroting kunnen gronden nabij de verwevingszone inbrengen ten behoeve van kavelruil, waardoor structuurversterking wordt gerealiseerd.* De provincie wil daarbij tevens een impuls geven aan verduurzaming van de landbouw en verbetering van de milieu- en waterkwaliteit door emissiebeheer te stimuleren en door afspraken te maken over de natuurvriendelijke inrichting van tochten en vaarten. Dit o.a. vanwege de komende eisen vanuit de Europese Kaderrichtlijn water.

Er wordt ingezet op verbetering van zowel de droge als de natte recreatieve verbindingen in de Oostrand, zoals mogelijk een nieuwe vaarroute bij Zeewolde. De aansluiting van Dronten en Biddinghuizen op de randmeerbossen wordt verbeterd door een landschappelijke verbinding te creëren. Hierbij kunnen nieuwe landgoederen een rol spelen.

De provincie voert op gebiedsniveau de regie en kan op bepaalde terreinen mede ontwikkelaar zijn. Samen met de partners wordt een nadere uitwerking van de geschetste gebiedsvisie gemaakt voor de Oostrand als geheel en te onderscheiden deelgebieden. Hierbij horen uitvoeringsprogramma's waarin de financiering en uitvoering van concrete maatregelen door alle betrokken partijen worden vastgelegd.

6.6 West-Oost as

De provincie wil in het gebied van de West-Oost as, en met name het deel tussen

Lelystad en Kampen, komen tot een versterking van de ruimtelijk-economische structuur. Die versterking is nodig om tot beter ruimtegebruik te komen in de provincie, bijdragend aan een betere woon-werk balans. Tevens kan het gebied tussen de beide steden een duidelijker identiteit krijgen. De relatie tussen de beide steden vraagt om aandacht in termen van een stedelijk netwerk. Tegen die achtergrond ligt er een relatie naar het in ontwikkeling zijnde stedelijk netwerk Kampen/ Zwolle en het stedelijk netwerk van de Noordvleugel. Het gebied maakt onderdeel uit van een as op nationale schaal en die loopt van Alkmaar tot Zwolle. De West-Oost as is door het ministerie van VROM opgenomen in de lijst met voorbeeldprojecten voor gebiedsontwikkeling. Het project West-Oost as kent nog geen scherpe afbakening. De relaties naar Noord-Holland en naar Overijssel worden in beschouwing genomen. Ook is er sprake van een relatie met andere speerpuntgebieden, zoals met de ontwikkeling luchthaven Lelystad en met het speerpuntproject Oostrand van Flevoland.

Het project wordt gefaseerd opgepakt. In eerste instantie is de aandacht gericht op het oostelijk deel van de as, de relatie Dronten-Kampen, in aansluiting op het project IJsseldelta. Daarbij komt de aanleg van de N23 op dit traject aan de orde en de daarmee samenhangende gebiedsontwikkeling, die er ook op gericht zal zijn de haalbaarheid van de wegaanleg te vergroten.

6.7 Noordelijk Flevoland

In Noordelijk Flevoland zijn extra impulsen nodig om de geambieerde groei te kunnen verwezenlijken. Daarom werkt de provincie met de twee gemeenten en het waterschap aan een gezamenlijke aanpak van omgevingsvraagstukken. Er ligt een sterk accent op economie en op waterhuishoudkundige opgaven. Oplossingen worden gezocht in combinatie met perspectieven voor landbouw, recreatie en toerisme, landschap en natuur, met ruimte voor wonen en werken. De hierna aangegeven oplossingsrichtingen, voor investeringen in de economie, de aantrekkelijkheid van Noordelijk Flevoland en de kwaliteit van de leefomgeving, betreffen projecten die in de planperiode worden gestart. Maatschappelijke kosten en baten en financieel-economische haalbaarheid worden in het vervolgtraject beoordeeld, samen met betrokken gebiedspartners. De kansen van de Belvedere status voor de Noordoostpolder worden hierbij betrokken. Een aantal oplossingsrichtingen wordt uitgewerkt:

BESCHERMING TEGEN WATEROVERLAST

De gebiedspartners werken samen aan een integrale aanpak bij het oplossen van de wateroverlast. Hierbij wordt gezocht naar maatschappelijke meerwaarde door het combineren van watermaatregelen met ontwikkelingen op het gebied van recreatie, landschap, natuur en landbouw. De afwateringsgebieden met een wateropgave staan aangegeven op de kaart met wateroplossingsgebieden (figuur 21 en 22). Het waterschap verwacht dat met het vasthouden van water een groot deel van de wateropgave kan worden opgelost en voor een kleiner deel met het bergen van water. Per afwaterings-eenheid wordt een selectie van maatregelen doorgerekend op effectiviteit en kosten.

BODEMDALINGSGBIEDEN

De bodemdalingsgebieden kennen niet alleen de dreiging van incidentele water-

overlast. Als gevolg van bodemdaling zal beperkte drooglegging plaatselijk de huidige gebruiksfunctie akkerbouw beperken. Dit probleem doet zich op dit moment al voor ten westen van Schokland. Ook ten noorden en noordwesten van Emmeloord is de drooglegging in 2015 te gering voor akkerbouw. Naarmate het jaar 2050 nadert, breidt dit gebied zich ten westen en ten zuiden van Emmeloord uit. De overheden in het gebied hebben afgesproken te onderzoeken hoe de verantwoordelijkheden liggen tussen overheden en grondeigenaren en in overleg met de betrokkenen voorstellen te maken voor de oplossing van de problematiek op basis van een lange termijnvisie.

VERBREDEDEN DRAAGVLAK REGIONALE ECONOMIE

Ondanks goede ontsluiting en de aanwezigheid van voldoende bedrijventerreinen blijft de groei van het gebied achter bij overig Flevoland. Een nieuwe economische impuls is nodig, niet in de laatste plaats voor het behoud van draagvlak voor voorzieningen en als tegenwicht voor het afnemende draagvlak voor landbouw en visserij. Door de eigen kracht van het gebied te gebruiken kan een nieuw perspectief op de regionale economie met inbegrip van de landbouw ontstaan en kan het draagvlak worden verbreed. Daarvoor is een gezamenlijk plan van overheden en bedrijfsleven nodig.

INVESTERINGEN IN DE FYSIEKE LEEFOMGEVING

Investerings in de fysieke leefomgeving zijn een waardevolle ondersteuning voor de regionale economie. Immers, het ontwikkelen van het landschap en van het water- en recreatienetwerk verhoogt de kwaliteit van de leefomgeving. Daarmee wordt het gebied aantrekkelijker voor de vestiging van hoogwaardige bedrijvigheid. De gefaseerde opwaardering van de N50 tot een A50 is van groot belang.

MOGELIJKE VERBETERINGEN VAN DE AANTREKKELIJKHEID VAN HET GEBIED:

- **Corridor Emmeloord-Kuinderbos**
Hier wordt een nieuw recreatief uitloopgebied voor Emmeloord ontwikkeld. Deze zone biedt ruimte voor verweving van functies en intensievere vormen van recreatie en toerisme en bewoning. Richting het Kuinderbos ligt de nadruk op extensievere vormen van ruimtegebruik, zoals verblijfsrecreatie, natuur, landbouw en landgoederen. De haalbaarheid van aansluiting op het recreatietoervaartnet van Noordwest Overijssel, met een vaarverbinding Zwolse Vaart-Kuinre en een sluis bij Kuinre, wordt opnieuw bekeken.
- **Het gebied Schokland-Nagele-Schokkerhaven**
In dit gebied ligt een kans voor verweving van functies. Ten westen en noorden van Schokland gaat de bodemdaling door. Voor waterberging is hier een goede koppeling mogelijk met de al aanwezige en verder te ontwikkelen toeristische infrastructuur, trekpleisters en natuurgebieden. Zo ontstaat een gebied met grote landschappelijke en toeristisch-recreatieve waarde in de driehoek Nagele - Schokland - Schokkerhaven. Met een verdere uitbouw van Schokkerhaven is reeds in het gebiedsgericht project Ketelmeer rekening gehouden.

- Landschapsontwikkeling

De identiteit van Noordelijk Flevoland kan versterkt worden door de dorpenring nadrukkelijker als herkenbare ring te ontwikkelen. De dorpenring kan een sterke landschappelijke structuur worden. Fietspaden, water, ringweg en groene coulissen laten zich bundelen tot een landschapselement waarlangs het goed wonen, werken en recreëren is.

- Recreatienetwerken

De recreatieve infrastructuur in Noordelijk Flevoland is onvoldoende ontwikkeld en de samenhang in het stelsel van wandel- en fietspaden ontbreekt. Idealiter worden de netwerken ontwikkeld in samenhang met landelijke routestructuren en waar mogelijk in combinatie met de aanpassing van het watersysteem. Een nieuwe sluis bij Kuinre kan de aansluiting vormen op het recreatietoervaartnet van de Friese Meren, Weerribben en Wieden.

- Verwevingsgebied Voorsterbos

De omgeving rond het Voorsterbos biedt kansen voor verweving en recreatieve ontwikkelingen in relatie tot cultuurhistorie en landschap. Vanwege de grote natuurlijke en belevingswaarde zijn hier goede mogelijkheden voor de verweving van verdere natuurontwikkeling met recreatieve voorzieningen.

- Gebieden met goede waterkwaliteit

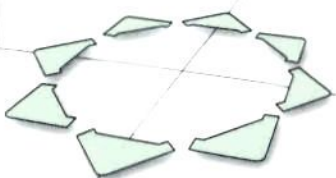
De gebieden met een goede waterkwaliteit liggen aan de oostrand van de polder en achter de Noordermeerdijk. Combinatie van behoud van deze goede kwaliteit met de versterking van de toeristisch-recreatieve kwaliteiten van het gebied is mogelijk. Waar mogelijk kan een koppeling worden gelegd met het ruimte maken voor water.

- Kansen initiatieven marktpartijen

De provincie staat positief tegenover initiatieven van marktpartijen op het gebied van de ontwikkeling van (water-)recreatie in verbinding met het oude land, waarbij nieuwe ideeën over wonen en werken in waterrijke omgevingen worden verkend die recht doen aan de cultuur, landschap en oorsprong van het gebied en leiden tot een impuls in de fysieke leefomgeving.

Ontwerp

III

7

STURING EN DOORWERKING

7.1 Rollen en sturingsfilosofie

De nieuwe ontwikkelingsrol van de provincie wordt geaccentueerd door een aantal speerpuntgebieden. Deze in hoofdstuk 6 aangegeven speerpuntgebieden krijgen bij de uitvoering van dit Omgevingsplan nadrukkelijk aandacht. De provincie gaat hier namelijk een leidende rol spelen, bijvoorbeeld door het mede ontwikkelen, actief stimuleren of regisseren van projecten. De kern van de aanpak zal zijn om andere publieke en private partijen uit te nodigen om hun bijdrage te leveren en hen in staat te stellen de ontwikkelingen en projecten te realiseren. De provincie kiest daarbij niet alleen voor bescherming en behoud van kwaliteit, waarop veel Europese richtlijnen zich focussen, maar ook voor ontwikkeling. Het daarbij passende ontwikkelingsgerichte adagium is van 'nee, tenzij' naar 'ja, want'. Een nieuwe werkwijze vraagt bovendien om het ontwikkelen van andersoortige deskundigheid binnen het provinciale apparaat.

DE UITGANGSPUNTEN VOOR DE STURINGSFILOSOFIE VAN HET PROVINCIALE OMGEVINGSBELEID ZIJN:

- Lokaal besluiten wat lokaal kan worden besloten;
- Wanneer sprake is van bovenlokale belangen is er een provinciale rol;
- Samenwerken op basis van respect voor de eigen doelen van alle partners;
- Afspraken worden gemaakt over de kaders waarbinnen de uitvoering tot stand komt;
- De provincie doet een appèl op eigen verantwoordelijkheid van de betrokken partners; Een slagvaardige en resultaatgerichte beleidsaanpak;
- Plannen moeten haalbaar en betaalbaar zijn;
- Burgers en belangengroepen worden actief betrokken bij planvorming en uitvoering.

Het ontwikkelingsgerichte handelen van de provincie werkt door in alle beleidsterreinen. Dat neemt niet weg dat de provincie nu en in de toekomst een rol heeft bij de bescherming van bijzondere waarden, zoals op het gebied van archeologie, natuur en water- en milieukwaliteit. Deze rol blijft voornamelijk toetsend, op basis van de wet of één of meer verordeningen. Integratie van de provinciale regelgeving wordt gerealiseerd in de Verordening op de fysieke leefomgeving.

Hierna wordt een aantal (mogelijke) provinciale rollen toegelicht.

DE PROVINCIE ALS REGISSEUR

Het rijk heeft het natuurbeleid op hoofdlijnen geformuleerd. Dit vormt het kader voor provincies en gemeenten, die een steeds grotere rol hebben bij de uitwerking en realisatie. De kwaliteit van de uitvoering moet verbeteren en er wordt meer ruimte

gegeven voor initiatieven uit het gebied. Deze sturingsfilosofie is uitgewerkt in de Wet Inrichting Landelijk Gebied (WILG). Hiermee worden de rijksmiddelen gebundeld in een investeringsbudget, waarover de provincies de regie voeren.

De provincie heeft zowel een coördinerende als een regisserende taak gericht op goede handhaving door alle handhavers in Flevoland. De coördinerende taak is uitgewerkt in een bestuursovereenkomst met gemeenten, waterkwaliteitsbeheerders, regiopolitie, openbaar ministerie, regionale VROM-Inspectie en algemene inspectiedienst. De regietaak richt zich op de zorg voor kwaliteit in handhaving. De gemeenten en het waterschap moeten voldoen aan de vereisten van kwaliteit in handhaving zoals vastgelegd in de Wet milieubeheer en uitgewerkt in het Besluit kwaliteitseisen handhaving milieubeheer en de Beleidsregels toepassing aanwijzingsbevoegdheid handhavingstructuur milieu.

De provincie bewaakt de integrale samenhang tussen de vervoersnetwerken, inclusief de onderdelen die niet in eigen beheer zijn. Dit wordt de 'Gebiedsgerichte Aanpak' genoemd. De provincie is regisseur als het gaat om de gebiedsgerichte samenwerking van verschillende (vaar)weg- en netwerkbeheerders op het gebied van infrastructuur en verkeersveiligheid. De provincie is regisseur als het gaat om ontsnipperende maatregelen van natuurgebieden door infrastructuur.

Op het gebied van locatiebeleid wil de provincie zich nadrukkelijker manifesteren als gebiedsregisseur.

De provincie is wettelijk verantwoordelijk voor een adequaat aanbod aan jeugdzorg en een goede spreiding hiervan over de provincie. Voor andere voorzieningen, zoals onderwijs, cultuur en zorg heeft de provincie beperktere wettelijke taken, waaronder het instandhouden van provinciale (steun-) instellingen binnen de sociale en culturele infrastructuur, zoals de zorggebruikersbundeling en de regionale omroep.

DE PROVINCIE ALS COÖRDINATOR

Op het gebied van externe veiligheid en het genereren van provinciale milieu-informatie heeft de provincie een coördinerende taak. De provincie coördineert afspraken met partners over het gezamenlijk bereiken van milieukwaliteitsdoelen. De provincie hecht veel waarde aan de coördinerende en organiserende taak bij verkeersveiligheid.

De provincie heeft een aantal wettelijke taken met betrekking tot veiligheid. Het betreft de bescherming tegen hoog water, externe veiligheid, verkeersveiligheid en transport van gevaarlijke stoffen, veiligheid in het openbaar vervoer, sociale veiligheid, ambulancezorg en rampenbestrijding. De provincie heeft een coördinerende, stimulerende, voorlichtende en toetsende rol en rapporteert aan het rijk.

De provincie verzamelt en verwerkt gegevens die nodig zijn voor het maken van een digitale risicokaart. Daarop zijn risicovolle bedrijven en transportroutes van gevaarlijke stoffen (weg, water, spoor en buisleidingen) in Flevoland weergegeven, aangevuld met andere ramptypen. De kaart wordt openbaar gemaakt op de provinciale internetpagina en wordt steeds geactualiseerd.

DE PROVINCIE ALS COMMUNICATOR

Communicatie is een belangrijk instrument bij doelen waarvoor de provincie afhankelijk is van andere actoren en organisaties. In het verlengde van communicatie kan de provincie als facilitator optreden.

DE PROVINCIE ALS ONTWIKKELAAR

Een provinciale rol die de komende jaren verder gestalte zal krijgen, is die van mede gebiedsontwikkelaar. Bij gebiedsontwikkeling gaat het om een complexe en geïntegreerde gebiedsaanpak met meer partijen, waarbij ook publiek private samenwerking als uitvoeringsinstrument wordt ingezet. Ook stedelijke functies in de gebiedsgerichte aanpak worden hierbij betrokken en de provinciale rol wordt operationeler. Provinciale ambities op het gebied van ruimtelijke ontwikkelingen die niet of onvoldoende door andere partners alleen kunnen worden opgepakt, zullen door de provincie zelf ter hand worden genomen, samen met andere overheden en zonodig marktpartijen. Dit zullen vooral niet-stedelijke ontwikkelingen zijn, samenhangend met de inrichting/functieverandering van gebieden, eventueel in samenhang met de aanleg van infrastructuur. De provincie richt zich daarbij nadrukkelijk op de Provinciale Hoofdstructuur. Voorbeelden zijn het OostvaardersWold, de West-Oost as, maar ook in kleinschaliger zin het vervolg op het integraal gebiedsgericht beleid. Naast het toepassen van planologische instrumenten kan de provincie ook ontwikkelingsinstrumenten inzetten, zoals risicodragende participatie in een (gebieds)ontwikkelingsmaatschappij, grondbeleid samen met andere overheden en marktpartijen, het leveren van organisatiekracht voor uitvoeringstrajecten en het mede financieren respectievelijk subsidiëren van uitvoeringstrajecten.

Deze wijze van uitvoeringsgericht werken sluit aan bij het gedachtegoed van het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) en de daarbij behorende Wet Inrichting Landelijk Gebied. In de wet is opgenomen dat de provincie een provinciaal Meerjarenprogramma (p-MJP) voor het landelijk gebied opstelt, waarin afspraken ten aanzien van de uitvoering zijn opgenomen. De beleidsdoelstellingen die in het Omgevingsplan zijn opgenomen en de uitwerking daarvan in het uitvoeringsprogramma op hoofdlijnen worden in het p-MJP nader geconcretiseerd. Het p-MJP omvat de uitvoering van al het gebiedsgerichte beleid voor een samenhangende verweving, inrichting en beheer in het landelijk gebied ten behoeve van water, landbouw, natuur, plattelandseconomie, recreatie en toerisme, landschap, cultuurhistorie, milieu en bodem. In het meerjarenprogramma wordt de haalbare ambitie van de provincie, de gebiedspartners, de EU en het rijk voor het landelijk gebied weergegeven. Door het koppelen van de doelen van de verschillende partners kan effectiever worden gewerkt en wordt de samenwerking versterkt. De financiële middelen hiervoor zullen ter beschikking worden gesteld door rijk, EU, provincie, gemeenten, waterschap, maatschappelijke organisaties en derden.

DE PROVINCIE ALS OPDRACHTGEVER

De provincie heeft een opdrachtgevende rol bij stads- en streekvervoer.

DE PROVINCIE ALS TOETSER

Zolang volgens de Wet op de ruimtelijke ordening de toetsing van bestemmings-

plannen een provinciale rol is, zal de provincie hierin vooral een rol spelen waar het aspecten van bovenlokaal belang betreft. Over zaken van lokaal belang kan in principe lokaal worden beslist. Daarnaast heeft de provincie een rol bij de bescherming van bijzondere waarden, zoals op het gebied van archeologie, natuur en water- en milieukwaliteiten. Deze is niet alleen ontwikkelend, maar blijft ook toetsend, op basis van een of meer verordeningen.

De watertoets regelt de afstemming tussen water en ruimtelijke ordening en is gericht op een vroegtijdige samenwerking tussen gemeente en waterbeheerder bij ruimtelijke planprocessen. In de beleidsregel Watertoets Flevoland is vastgelegd welk beleid de provincie hanteert met betrekking tot de watertoets bij beslissingen op grond van de Wet op de ruimtelijke ordening. De provincie is als grondwaterbeheerder verantwoordelijk voor het toetsen van ruimtelijke plannen.

De provincie heeft een toetsende rol bij de vertaling van rijks- en provinciaal verkeer- en vervoersbeleid in gemeentelijk beleid.

DE PROVINCIE ALS BEOORDELAAR

In gevallen waarin de provincie moet beoordelen of er een milieueffectrapport gemaakt moet worden (m.e.r.-beoordeling) zal zij strikt het uitgangspunt hanteren dat geen MER hoeft te worden gemaakt tenzij sprake is van de in de Wet milieubeheer benoemde bijzondere omstandigheden.

DE PROVINCIE ALS VERGUNNINGVERLENER

De provincie is vergunningverlener voor de meeste activiteiten die een nadelig effect op de natuur kunnen hebben. De speelruimte binnen de groene wetgeving is beperkt. Voor de uitvoering van de Flora- en Faunawet hanteert de provincie de uitgangspunten zoals verwoord in de nota Flora en Fauna Flevoland, inclusief de Verordening beheer en schadebestrijding dieren Flevoland en de beleidsregels Flora- en Faunawet. Voor de Natuurbeschermingswet zullen de kaders worden vastgelegd in de aanwijzingsbesluiten die door het Ministerie van LNV worden vastgesteld en in de beheerplannen die op basis van de wet opgesteld moeten worden. De provincie hanteert bij het beoordelen van een aanvraag voor een milieuvergunning de Beleidsregel vergunningverlening milieuwetgeving. Speerpunt in de vergunningverlening is de stroomlijning van procedures en een klantvriendelijke transparante werkwijze. De provincie wil binnen 5 jaar met één loket en met één aanvraagformulier gaan werken voor de omgevingsvergunning en daarbij gebruik maken van de mogelijkheden van internet (digitaal aanvraagformulier, tracking en tracing van het proces). De provincie is ook vergunningverlener voor bijzondere wegtransporten op provinciale wegen.

DE PROVINCIE ALS HANDHAVER

Met handhaving zorgt de provincie voor naleving van gestelde regels. Zonodig treedt de provincie corrigerend op. Er zijn twee vormen: preventieve en repressieve handhaving. Preventieve handhaving is het gestructureerd toezicht houden op naleving, waarbij geen sprake is van een concrete aanwijzing dat een regel wordt overtreden. Bij repressieve handhaving is wel sprake van een dergelijke concrete aanwijzing en wordt dwang ingezet om de overtreding ongedaan te maken. De wijze waarop de

provincie toezicht houdt en indien nodig optreedt, is uitgewerkt in de Beleidsregel handhaving milieuwetgeving.

De provincie heeft een handhavende taak ten aanzien van de Wet milieubeheer, de Wet bodembescherming, de Flora- en Faunawet, de Boswet, de Natuurbeschermingswet, de Grondwaterwet, de Wet hygiëne en veiligheid zwemgelegenheden, diverse Lozingenbesluiten en de Verordening voor de fysieke leefomgeving.

Naast de handhaving van de eigen vergunningen heeft de provincie een coördinerende rol ten aanzien van alle handhavingpartners in het gebied. Alle overheden worden geacht een professioneel niveau van handhaving te hebben. De provincie ziet hierop toe.

DE PROVINCIE ALS BEHEERDER

De provincie heeft uitvoerende taken bij het beheer van provinciale wegen en vaarwegen en het grondwater.

DE PROVINCIE ALS ADVISEUR EN ONDERSTEUNER

M.e.r.-procedures bieden de mogelijkheid om in een vroegtijdig stadium van plan- en besluitvormingsprocessen doorwerking van het provinciaal beleid te bewerkstelligen. Daarom zal de provincie bij alle m.e.r.-procedures voor activiteiten die betrekking hebben op haar grondgebied van de gelegenheid gebruik maken om advies uit te brengen over die activiteiten. Aan andere overheden binnen de provincie zal ook procesmatige ondersteuning worden geboden, bijvoorbeeld in de vorm van procedurele advisering of communicatie over actuele ontwikkelingen.

DE PROVINCIE ALS FACILITATOR

De provincie heeft een faciliterende rol bij de periodieke evaluaties van de watertoets. Het doel daarbij is om de watertoets realistisch en pragmatisch te houden.

De provincie zal actief overleg en informatie-uitwisseling faciliteren tussen actoren, waarvan verwacht wordt dat ze door samenwerking of meer kennis een bijdrage aan de doelstellingen van het Omgevingsplan kunnen leveren.

DE PROVINCIE ALS AANJAGER

Vanuit de gebiedsverantwoordelijkheid wordt samen met andere regionale partners druk uitgeoefend op de rijksoverheid om capaciteitstekorten op weg en spoor weg te werken en te anticiperen op te verwachten ruimtelijke ontwikkelingen.

Ambities op economisch terrein moeten bereikt worden met eigen financiële middelen, creativiteit, organisatievermogen en overtuigingskracht. Samenwerking met andere partners (overheden, bedrijfsleven, publieke instellingen) is vaak bepalend voor succes maar kost veel tijd. De provincie zal zelf het initiatief nemen voor pilotprojecten, in de verwachting dat deze aanpak sneller tot resultaten leidt dan het proces van consensusvorming met alle betrokken partijen.

ROL VAN DE PROVINCIE TEN OPZICHTE VAN HET WATERSCHAP

De provincie Flevoland heeft een sturende rol met betrekking tot de uitvoering van het watersysteembeheer door Waterschap Zuiderzeeland. Bijbehorende taken zijn constituerend, regelgevend, beleidsbepalend en toezichthoudend. Dit betekent het volgende:

- De constituerende taak: binnen 1 jaar na inwerkingtreding van de herziene Waterschapswet moet het Reglement voor Waterschap Zuiderzeeland hierop zijn aangepast. Bij de aanpassing van het reglement zullen de toezichtsbepalingen worden herijkt. Bij de herziening van het reglement zal de trits 'belang-betaling-zeggenschap' zoveel mogelijk worden toegepast.
- De regelgevende taak: de wateroverlastnormen voor het regionale watersysteem en de veiligheidsnormen voor de regionale waterkeringen zullen in de eerste tranche van de Verordening op de fysieke leefomgeving worden opgenomen. Binnen 1 jaar na inwerkingtreding van de Waterwet zal de Verordening op de fysieke leefomgeving hierop worden aangepast. De ambitie van de provincie is een effectieve en efficiënte regelgeving.
- De beleidsbepalende taak: het Omgevingsplan vormt het kader waarbinnen het waterschap zijn watertaken uitoefent. In het Omgevingsplan zijn daarvoor toetsbare criteria opgenomen bij alle beleidsdoelstellingen voor water. Met behulp van deze criteria zal de provincie beoordelen of de beleidsdoelstellingen tijdig worden gehaald. Deze beoordeling is onderdeel van de toezichthoudende taak.
- De toezichthoudende taak: de provincie vormt de verbindende schakel tussen sectoraal waterbeleid en integrale gebiedsontwikkeling. In 2007 zal de provincie een kwaliteitssysteem opstellen in de vorm van een set van proces- en vormeisen op basis waarvan de provincie beoordeelt of waterschapsbesluiten zich binnen de afgesproken kaders en op het vereiste kwaliteitsniveau bevinden. Op uitvoering wordt gestuurd met periodieke voortgangsrapportages. De provincie geeft de voorkeur aan een jaarlijkse bespreking van een voortgangsrapportage boven repressief financieel toezicht.

7.2 Grondbeleid en verevening

REGIE OP DE GROND

Het voeren van een provinciaal actief, anticiperend grondbeleid is een van de instrumenten waarmee de provincie vorm geeft aan de ontwikkelingsgerichte benadering. Wat dit voor Flevoland betekent, zal in de planperiode verder worden uitgewerkt. Grondbeleid is gericht op het realiseren van provinciale strategische doelen zoals vastgelegd in het Omgevingsplan. De inzet van het grondbeleid is strategisch van aard en gericht op het versnellen van de uitvoering en de realisatie van provinciale doelen. Prioriteit daarbij krijgen de integrale speerpunten gebieden voor uitvoering.

Het provinciaal grondbeleid wordt sterk bepaald door de nog steeds grote grondpositie van de rijksoverheid in Flevoland. Vanwege de beperkte eigen middelen zal deze grondpositie van groot belang zijn voor de realisatiekansen van de grootschalige ontwikkelingsopgaven. De provincie wil afspraken maken met het rijk (het rijksgrondbedrijf) over de wijze waarop 'domeingronden' kunnen worden ingezet voor het bereiken van ontwikkeldoelen, mede in relatie met het daaraan verbonden rijksbelang. Gedacht wordt aan rijksdoelen op het gebied van natuur, waterhuishouding, verstedelijking en recreatie en meer in het bijzonder het toepassen van de saldobenadering voor natuur. Ook ten behoeve van buitendijkse ontwikkelingen wil de provincie afspraken maken over het aanwenden van inkomstenbronnen ten behoeve van ontwikkelingen, zoals zandwinning en de creatie van buitendijkse ruimte voor verste-

delijking, infrastructuur, recreatie en natuur.

Gelet op de omvangrijke ontwikkelopgaven en ambities wil de provincie formele afspraken met het rijk maken over de omvang, ligging en status van 'strategische gronden' binnen het rijksbezit en concrete en harde afspraken maken over het te volgen verkoopbeleid door het rijk. Daarbij wordt ook rekening gehouden met de benodigde minimale omvang van een buffervoorraad landbouwgrond ten behoeve van het tegen minimale kosten kunnen uitplaatsen van agrarische bedrijven. De provincie wil deze afspraken maken in samenwerking met gemeenten en het waterschap. Daarnaast kan de provincie overwegen om aanvullend eigen middelen te gebruiken ter (voor-)financiering van grondaankopen, bij voorkeur in samenwerkingsverbanden (grondbank) met gebiedspartners. De nieuwe positie die provincies krijgen in het kader van de nieuwe grondexploitatiewet en de mogelijkheden voor een provinciaal voorkeursrecht worden benut bij het uitwerken van een provinciaal grondbeleid.

VEREVENING, EXPLOITATIE EN RUIMTELIJKE ORDENING

De financiële haalbaarheid van gebiedsontwikkelpojecten wordt bepaald door de wijze van financieren van investeringen en exploitatie. De daarmee samenhangende kosten moeten in principe gedekt worden door de opbrengsten van projecten. In de praktijk komt dit neer op het verevenen van kosten en opbrengsten over onderdelen van een project. Omdat deze onderdelen vaak niet door eenzelfde partij worden uitgevoerd en beheerd, zijn harde afspraken nodig over deze verevening. Deze worden vastgelegd in een grondexploitatie-overeenkomst. Daarin wordt onder andere geregeld hoe de aanleg en exploitatie van rode functies (wonen, werken, toerisme) een bijdrage levert aan de aanleg en exploitatie van water en natuur. Waar de provincie zelf een ontwikkelende partij is, kan de nieuwe grondexploitatiewet gebruikt worden om verevening toe te passen. In andere gevallen kan de provincie bij de vraag om planologische medewerking de beoordeling over de wijze waarop deze verevening is vastgelegd mede een rol laten spelen bij de afweging.

7.3 Doorwerking, bezwaar en beroep, essentiële elementen

7.3.1 Juridische doorwerking van het Omgevingsplan

Het Omgevingsplan omvat de vier afzonderlijke provinciale plannen: het Streekplan, het Verkeer- en vervoersplan, het Milieubeleidsplan en het Waterhuishoudingsplan. Met het jaarlijks bij de begroting te presenteren uitvoeringsprogramma Omgevingsbeleid wordt aan het door de Wet milieubeheer vereiste jaarlijks vast te stellen milieuprogramma voldaan. Het Omgevingsplan kent als zodanig geen wettelijke verankering en zal derhalve moeten voldoen aan de wettelijke eisen die worden gesteld aan een Streekplan, Verkeer- en vervoersplan, Milieubeleidsplan en Waterhuishoudingsplan.

Toetsing in verband met het verlenen van vergunningen, het beoordelen van gemeentelijke ruimtelijke plannen en het beoordelen van waterbeheersplannen geschiedt aan het gehele plan. Het Omgevingsplan heeft vooral een interne binding. Dit betekent dat de provincie bij de uitoefening van haar taken (waaronder het nemen van besluiten over plannen en vergunningen) aan het plan gebonden is. Maar de mate van binding varieert. De provincie is wat betreft haar besluiten op grond van de WRO

strikt gebonden aan de zogenaamde essentiële elementen van het Omgevingsplan. De provincie mag van deze planelementen niet afwijken. Hetzelfde geldt voor de essentiële kenmerken van het verkeer- en vervoerbeleid. Wenst de provincie hiervan toch af te wijken, dan dient het plan op die onderdelen te worden herzien. Voor de overige onderdelen van het plan geldt een lichtere mate van binding. De provincie dient zich in principe wel aan die onderdelen te houden, maar met een goede argumentatie is afwijking van het plan in bepaalde gevallen wel toegestaan. Naast de interne binding kent het plan ook externe binding. Gemeenten moeten er met het opstellen van hun ruimtelijke plannen rekening mee houden dat Gedeputeerde Staten daaraan alleen hun medewerking kunnen verlenen als ze passen binnen het Omgevingsplan of eventueel voldoen aan de criteria voor een mogelijke afwijking. Wanneer het Omgevingsplan concrete beleidsbeslissingen zou bevatten (wat niet het geval is), zouden deze strikt in acht moeten worden genomen door gemeenten. Bovendien dient het waterschap bij de vaststelling van het beheersplan rekening te houden met het provinciale waterhuishoudingbeleid zoals verwoord in het Omgevingsplan. Op grond van de Planwet verkeer en vervoer nemen de gemeenten de essentiële kenmerken van het provinciale verkeer- en vervoerplan in acht. Daarnaast werkt het plan indirect door naar gemeenten, het waterschap, burgers en bedrijven. De provincie houdt namelijk bij de vergunning- en ontheffingverlening en bij andere besluiten die door de provincie worden genomen rekening met het Omgevingsplan. Op deze manier kunnen onderdelen van het plan indirect ook verbindend worden voor derden. De verschillen van binding zijn terug te voeren op de vier wettelijke planstelsels. In de planstelsels voor het milieu en de waterhuishouding wordt juridische doorwerking bovendien in bepaalde gevallen bereikt via de provinciale verordeningen.

7.3.2 Beroepsmogelijkheden

Daar dit plan geen concrete beleidsbeslissingen bevat zoals bedoeld in de Wet op de ruimtelijke ordening kan tegen onderdelen van dit plan die geacht kunnen worden tot het streekplan te behoren geen beroep worden ingediend bij de Raad van State. Ten aanzien van het in de Wet milieubeheer geregelde milieubeleidsplan is de mogelijkheid van beroep, en dus ook van bezwaar, in de Algemene wet bestuursrecht expliciet uitgesloten. De Wet op de waterhuishouding en de Planwet verkeer en vervoer kennen met betrekking tot het beroepsrecht geen speciale regeling, wat betekent dat de Algemene wet bestuursrecht van toepassing is. Dit houdt in dat, wanneer een op de Wet op de waterhuishouding of de Planwet verkeer en vervoer gebaseerd onderdeel van het onderhavige plan als een besluit met rechtsgevolg moet worden aangemerkt, belanghebbenden binnen zes weken na de bekendmaking van het onderhavige plan een bezwaarschrift kunnen indienen bij Provinciale Staten van Flevoland. De betreffende belanghebbende kan dan vervolgens, binnen zes weken na de kennisgeving van de beslissing op het bezwaar, beroep instellen bij de arrondissementsrechtbank in Zwolle en tenslotte hoger beroep instellen bij de Raad van State. De provincie is echter van mening dat het onderhavige plan geen op rechtsgevolg gerichte besluiten bevat en dat er derhalve geen bezwaar of beroep tegen kan worden ingesteld. In verband met de integratie van de verschillende planstelsels, zijn de onderscheiden plannen niet als zodanig herkenbaar in het Omgevingsplan opgenomen.

7.3.3 Uitwerkingen en afwijken van het Omgevingsplan

Het is nodig om in dit plan een zekere flexibiliteit aan te brengen: verwachte ontwikkelingen kunnen uitblijven of op een andere wijze verlopen dan gedacht, dan wel in een ander tempo. Flexibiliteit is nodig om te kunnen inspelen op nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Ook zijn ontwikkelingen denkbaar waarin het plan nu nog niet voorziet. Op grond van de Wet op de ruimtelijke ordening wordt bij een Streekplan bepaald in hoeverre Gedeputeerde Staten het plan moeten uitwerken ("volgens bij het plan aan te geven regelen") en in hoeverre ze van het plan mogen afwijken ("binnen in het plan aangegeven grenzen"). De uitwerking of afwijking kan zelf geen concrete beleidsbeslissing inhouden, hetgeen betekent dat er ook geen bezwaar of beroep tegen mogelijk is. De bovengenoemde mogelijkheden voor Gedeputeerde Staten om het Streekplan uit te werken of ervan af te wijken, worden beperkt door de "bij het plan te bepalen grenzen" die hier in navolging van het Streekplan Flevoland en het Omgevingsplan 2000 "essentiële elementen" worden genoemd. Die elementen worden van wezenlijke betekenis geacht voor de gewenste ruimtelijke ontwikkeling van het gebied, voor het karakter van het Omgevingsplan en vanwege het bestuurlijke belang dat eraan wordt toegekend. Van deze essentiële elementen mag niet worden afgeweken zonder herziening van het Omgevingsplan volgens de daarvoor vereiste procedure.

7.3.4 Essentiële elementen van dit Omgevingsplan

Ten aanzien van uitwerkingen en afwijkingen van de als Streekplan aan te merken onderdelen van dit Omgevingsplan gelden de volgende regels:

1. Uitwerkingen en afwijkingen mogen niet leiden tot aantasting van de genoemde essentiële elementen en eventuele concrete beleidsbeslissingen;
2. Afwijking mag alleen plaatsvinden indien het belang daarvan is aangetoond en er geen realiseerbaar alternatief is dat meer in overeenstemming is met het in dit plan geformuleerde beleid;
3. Alvorens Gedeputeerde Staten tot uitwerking besluiten wordt over het voornemen daartoe overleg gevoerd met andere betrokken overheden. Overige belanghebbenden worden in de gelegenheid gesteld conform de Inspraakverordening Flevoland erop te reageren en de Provinciale Omgevingscommissie Flevoland (POCF) alsmede de relevante Statencommissie ROVC wordt geraadpleegd;
4. Alvorens Gedeputeerde Staten tot afwijking besluiten worden de POCF en de relevante Statencommissie ROVC over het voornemen daartoe geraadpleegd. Indien er met betrekking tot de daarmee beoogde ontwikkeling anderszins geen mogelijkheden voor indiening van zienswijzen of bedenkingen zijn geboden, wordt zo mogelijk over het voornemen tevens overleg gevoerd met andere betrokken overheden en overige belanghebbenden. In dat geval wordt bovendien iedereen conform de Inspraakverordening Flevoland in de gelegenheid gesteld op het voornemen te reageren;
5. Besluiten tot uitwerking of afwijking worden aan Provinciale Staten meegedeeld en voor iedereen ter inzage gelegd;
6. Uitwerkingen worden na vaststelling geacht onderdeel uit te maken van het Omgevingsplan.

Het Omgevingsplan dient te worden uitgewerkt op de volgende punten:

1. Programmatische uitwerking van de 7 speerpunten;
2. Programmatische uitwerking nota Mobiliteit;
3. Programmatische uitwerking nota Economie;
4. Programmatische uitwerking Sociale Agenda;
5. Inhoudelijke uitwerking verweving;
6. Openbaar Vervoervisie;
7. Ruimtelijke visie op de detailhandel (gezamenlijke richtlijnen provincies);
8. EHS: integrale gebiedsvisies die door het rijk worden getoetst;
9. Netwerkanalyses en gebiedsvisies infrastructuur;
10. Visie duurzame economische ontwikkeling gebieden met geringe drooglegging (onderdeel uitwerking speerpunt Noordelijk Flevoland en OostvaardersWold);
11. Masterplan aanpak vaarten en tochten;
12. Gebiedsgerichte uitwerkingen soortenbeleid natuurwaardenkaarten;
13. Landschapsontwikkelingsvisies of -plannen voor alle zeven speerpunten van het Omgevingsplan;
14. Selecteren van de meest waardevolle elementen van het landschap die tot het landschappelijke casco behoren;
15. Provinciaal grondbeleid;
16. Provinciale Archeologische uitwerkingsgebieden;
17. Doelen en maatregelen van de Europese Kaderrichtlijn Water.

De essentiële onderdelen van het rijksbeleid op het gebied van verkeer en vervoer zijn volgens de Planwet verkeer en vervoer bindend voor de provincie, gemeenten en het waterschap. Op een aantal punten is in het Omgevingsplan een verbijzondering gegeven van het rijksbeleid voor de Flevolandse situatie. Deze vormen (een begin van) de essentiële elementen van het provinciale beleid.

De essentiële onderdelen van het provinciale beleid staan in het onderstaande kader aangegeven. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen essentiële elementen in de zin van de Wet op de Ruimtelijke Ordening (die essentieel zijn voor de provincie) en essentiële kenmerken in de zin van de Planwet Verkeer & Vervoer (die essentieel zijn voor onder meer gemeenten):

ESSENTIËLE ELEMENTEN IN DE ZIN VAN DE WET OP DE RUIMTELIJKE ORDENING:

1. Bij stedelijke uitbreiding moet worden aangesloten bij bestaande ruimtelijke structuren, zodat de vitaliteit van de steden en dorpen wordt ondersteund;
2. Nieuwe solitaire clusters van bebouwing buiten de op figuur 4.1 aangegeven stedelijke gebieden, worden in principe uitgesloten. Op deze regel kan in het kader van verweving een uitzondering worden gemaakt als in een integraal ruimtelijk ontwerp voor het betreffende gebied wordt aangetoond dat het nieuwe cluster past binnen de (gewijzigde) ruimtelijke structuur;
3. De omvang van nieuwe ruimte voor wonen, werken en voorzieningen moet in verhouding staan tot de grootte van de kern en de positie ervan in de stedelijke en groenblauwe hoofdstructuur;
4. Permanente bewoning van recreatiewoningen in het buitengebied wordt in principe uitgesloten;

5. Infrastructuur wordt zo gebundeld dat versnippering van ruimtelijke eenheden wordt voorkomen en geen omvangrijke barrières in stedelijke en ecologisch waardevolle gebieden ontstaan;
6. Bij de locatiekeuze en invulling van werklocaties dient rekenschap te worden gegeven van: versterking van de economische ontwikkeling van Flevoland; beheersing van de mobiliteit door een goede bereikbaarheid per openbaar vervoer; efficiënt gebruik van infrastructuur en vervoermiddelen; verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid, waarbij het parkeerbeleid een belangrijk ondersteunend instrument is. Hierbij moet rekening worden gehouden met de potenties van de gemeenten en de positie van de kernen in de stedelijke en groenblauwe hoofdstructuur;
7. Voor de ontwikkeling van luchthaven Lelystad gelden de grenzen van de "PKB luchtvaart-terreinen Maastricht en Lelystad", te weten: verlenging van de huidige baan tot 2.100 meter met een breedte van 30 meter, vastgestelde indicatieve geluidsgrenzen en sluiting van de luchthaven tussen 23.00 uur en 06.00 uur met een extensieregeling van 23.00 tot 24.00 uur;
8. Nieuwe niet-agrarische functies mogen de landschappelijke en cultuurhistorische kernkwaliteiten van het gebied niet aantasten. Ook moet rekening gehouden worden met de landschappelijke en cultuurhistorische basiskwaliteiten. Vestiging in het buitengebied van activiteiten die thuishoren op een bedrijventerrein of in een woonkern is in principe niet toegestaan. Milieuhygiënisch, landschappelijk en verkeerstechnisch ongewenste effecten moeten worden voorkomen;
9. Nieuwe windmolens worden alleen toegestaan indien deze windmolens gelijktijdig een equivalent aan windmolens vervangen. Gerekend over het gehele Flevolandse gebied zal het aantal windmolens in de periode tot 2015 geleidelijk met 50% dienen af te nemen. Bepalend daarvoor is de hoeveelheid geleverde energie (kWh) van de te vervangen windmolens, het behoud van de daaruit verkregen inkomsten, het benodigde maatwerk per project en de vereiste structurele bijdrage uit de exploitatie aan gebiedsgebonden projecten;
10. Doel van de EHS is de realisatie van een robuust, samenhangend netwerk van natuurgebieden dat voldoende (leef-)ruimte biedt voor soorten en waarden die karakteristiek zijn voor de Flevolandse natuur. Voor de EHS geldt in beginsel een 'nee, tenzij'-regime, maar wanneer door toepassing van de saldobenadering de maatschappelijke en ecologische ontwikkelingen zodanig worden vormgegeven dat zij elkaar niet belemmeren maar versterken, en daarmee bijdragen aan het totale netwerk van de EHS, kan dit regime worden omgebogen in een 'ja, want';
11. De ontsluiting en integrale instandhouding van de archeologische waarden in Provinciaal Archeologische Kerngebieden (PARK-en) in samenhang met aardkundige en landschappelijke waarden is een essentieel element;
12. De provincie wil de cultuurhistorische kernkwaliteiten en het landschappelijke casco behouden en inzetten als ruimtelijke kwaliteit ter versterking van nieuwe ontwikkelingen;
13. De landelijke routestructuren van het Basis Recreatie Toervaart Net (BRTN) worden gewaarborgd.

ESSENTIËLE KENMERKEN IN DE ZIN VAN DE PLANWET VERKEER & VERVOER:

14. Alle gemeenten bevorderen het fietsgebruik, vooral op afstanden tot 7,5 kilometer. Provincie en gemeenten zorgen voor promotie van fietsgebruik en kennisoverdracht;
15. Gemeenten stellen - aansluitend op het provinciale hoofd fietsnetwerk - lokale routes vast;
16. Bij aanleg en aanpassing van nieuwe infrastructuur worden vooraf de effecten op de fiets- en wandelroutes geïnventariseerd en worden deze routes zoveel mogelijk in stand gehouden of verbeterd;
17. Bij nieuwbouwwijken en nieuwe bedrijventerreinen dragen gemeenten zorg voor goede

- fietsverbindingen met het centrum van de betreffende gemeente en het buitengebied;
18. Bij belangrijke bestemmingen en overstappunten op het openbaar vervoer dragen provincie en gemeenten zorg voor kwalitatief goede fietsenstallingen met voldoende capaciteit;
  19. Gemeenten werken met provincie, belangengroeperingen en politie mee aan een inzet om fietsendiefstal te halveren ten opzichte van 1999 (van 4,6 naar 2,3 diefstallen per 100 fietsen);
  20. Aan gemeenten wordt gevraagd om in bestemmingsplannen, bouwvergunningen en milieuvergunningen bepalingen op te nemen over toepassing van mobiliteitsmanagement. Voor de gemeente Almere, als onderdeel van het stedelijk netwerk (Noordvleugel van) Randstad Holland, is dit volgens het rijksbeleid verplicht;
  21. Het parkeerbeleid is primair een gemeentelijke taak. Gemeenten stemmen onderling de parkeernormen en tarieven af;
  22. De doelstellingen voor verkeersveiligheid in 2010 en 2020 worden doorvertaald naar de gemeenten. Het uitgangspunt is dat de doelstelling per 100.000 inwoners ook voor gemeenten geldt;
  23. Gemeenten zijn verplicht zorg te dragen dat in 2010 de meest gebruikte verbindingen en haltes in 2010 volledig (rolstoel)toegankelijk zijn;
  24. De specifieke provinciale doelen voor sociale veiligheid in het openbaar vervoer zijn bindend voor het stadsvervoer Almere en Lelystad. Punt 6 (waardering van de veiligheidsbeleving haltes langs gemeentelijke wegen) is voor alle gemeenten bindend.

In de Wet milieubeheer en de Wet op de waterhuishouding is niet vastgelegd in hoeverre Gedeputeerde Staten in het plan moeten aangeven binnen welke grenzen ervan mag worden afgeweken. Voor de milieu- en wateronderdelen van het plan gelden de algemene wettelijke lijnen. Deze houden in dat Gedeputeerde Staten het plan nader mogen uitwerken. Op basis van de toepasselijke regelgeving zijn Gedeputeerde Staten in beginsel gebonden aan het plan. Op basis van een draagkrachtige motivering mogen zij in individuele gevallen van het plan afwijken. Gezien het feit dat de hoofdzaken van het te voeren milieu- respectievelijk waterhuishoudingbeleid in het plan moeten zijn opgenomen, geeft het meer dan incidenteel afwijken van de hoofdzaken van het plan aanleiding tot een formele herziening van het plan op dat onderdeel.

7.3.5 Inspelen en anticiperen op ontwikkelingen

Tijdens de planprocedure zal een aantal wettelijke kaders wijzigen. In de bovenstaande paragrafen is aangegeven hoe hiermee om wordt gegaan. In kort bestek worden de volgende ontwikkelingen voorzien.

HERZIENING WET OP DE RUIMTELIJKE ORDENING

Tijdens de planperiode 2006-2015 zal de Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO) worden gewijzigd. In dit Omgevingsplan is op de nieuwe WRO geanticipeerd door een onderscheid te maken tussen visie (deel I van het plan) en beleidskader (deel II) en door in de beoogde doorwerking van het beleid niet langer te leunen op alleen de toetsende rol van de provincie.

PLANWET VERKEER EN VERVOER

Het rijksbeleid is momenteel in ontwikkeling; in dit ontwerp Omgevingsplan is rekening gehouden met de essentiële onderdelen zoals die zijn verwoord in deel III van de

Nota Mobiliteit (2 september 2005). In de definitieve versie van het Omgevingsplan zullen eventuele aanpassingen van het rijksbeleid zoveel mogelijk worden verwerkt. Wijzigingen na de vaststelling zullen hetzij als uitwerking of afwijking worden meegenomen, of leiden tot een partiële herziening.

EUROPESE KADERRICHTLIJN WATER

Op grond van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) stelt de provincie als onderdeel van het deelstroomgebied Rijn-Midden in haar Omgevingsplan de waterlichamenkaart en de waterkwaliteitsdoelen vast. Dit zal in 2009 gebeuren middels een partiële herziening van het Omgevingsplan.

WATERWET

Het rijk is voornemens de verschillende waterwetten te integreren in een nieuwe Waterwet. De provincie blijft onder de Waterwet verantwoordelijk voor het beleidskader en de strategische doelen voor het waterbeheer. Het grootste deel van het operationele grondwaterbeheer (vergunningverlening en handhaving) zal aan de waterschappen worden opgedragen. De provincie blijft alleen bevoegd gezag voor grondwateronttrekkingen en infiltraties voor de drinkwatervoorziening, grote industriële toepassingen en energieopslag. Om de herverdeling van de operationele grondwatertaken in Flevoland in goede banen te leiden worden in de periode tot 2009 (verwachte inwerkingtreding Waterwet) bestuurlijke afspraken met het waterschap gemaakt over de overgang van de operationele grondwatertaken. Daarnaast zal geanticipeerd worden op de nieuwe Waterwet door voorbereiding van de benodigde aanpassingen van het provinciale (grondwater)beleid en provinciale regels.

HERIJKING MILIEUWETGEVING C.A.

De Moderniseringsoperatie algemene regelgeving van het Ministerie van VROM zal naar verwachting tot bevoegdheidsverschuivingen leiden. Daarnaast speelt het voorstel om te komen tot een omgevingsvergunning, waarbij ook vergunningen op grond van wetten van andere departementen zullen worden betrokken. Het Ministerie van VROM werkt aan een vergaande integratie van de VROM-wetten (Wet milieubeheer, Wet op de ruimtelijke ordening en Woningwet). Mogelijk wordt ook wetgeving van andere ministeries hierbij betrokken. Gedacht wordt aan het Ministerie van LNV in verband met de Vogel- en Habitatrichtlijn en het Ministerie van OCW in verband met het verdrag van Malta en de Monumentenwet. Erkend wordt dat dit een proces van vele jaren zal vergen. Voorts zouden de Wet Luchtverontreiniging, de Wet geluidhinder en de Wet bodembescherming alle in de Wet milieubeheer moeten worden geïntegreerd.

III

8

UITVOERINGSAGENDA

Ten tijde van de vaststelling van het ontwerp is de uitvoeringsagenda nog in bewerking. Het planproces is er op gericht geweest beleidsvorming en uitvoering te koppelen. Overlegonden met partners hebben geleerd dat afspraken daarover pas concreet gemaakt kunnen worden als het beleid is uitgekristalliseerd. Ten aanzien van de gemeenten spelen daarbij ook de gevolgen van de raadsverkiezingen een rol. Daarom presenteert de provincie in dit ontwerpplan een eerste uitvoeringsagenda, waarin vooral de eigen doelbereiking staat beschreven. Zonder uitputtend te zijn worden in dit hoofdstuk de belangrijkste maatregelen benoemd waar de provincie zich op zal richten bij het tot uitvoering brengen van haar omgevingsbeleid. De provinciale inzet zal zich in de planperiode op de eerste plaats richten op de uitvoering van het beleid uit dit Omgevingsplan in de speerpuntgebieden. Op basis van dit document zal vervolgoverleg met mede overheden en gebiedspartners moeten uitwijzen hoe door samenwerking meer doelen beter bereikt kunnen worden, voor integrale gebiedsontwikkeling zowel als voor sectorale ontwikkelingen. Bij de beoogde vaststelling van het Omgevingsplan in november 2006 zal aangegeven worden tot welke resultaten deze overlegonden hebben geleid en welke doelen de provincie realiseerbaar acht, gelet op de eigen in te zetten middelen en raamafspraken over de inzet van middelen door mede-overheden en gebiedspartners. Ook de nu aangegeven mogelijke rollen van de provincie vormen nog geen vast gegeven. Vooral als het gaat om de rol als financier, gelet op de beperkte eigen middelen van de provincie. Er wordt onderscheid gemaakt tussen integrale gebiedsgerichte aanpak (speerpuntgebieden) en sectorale aanpak. Deze worden achtereenvolgens beschreven. De doelen gelden voor de periode tot 2015. In het in 2007 vast te stellen uitvoeringsprogramma zal worden aangegeven welke concrete maatregelen worden geprogrammeerd en wat de fasering is van de uitvoering.

8.1 Speerpuntgebieden

SPEERPUNTGEBIED ALMERE, INVESTERINGSIMPULS:

De provincie levert een impuls voor het medefinancieren en -faciliteren van een evenwichtige economische en sociale ontwikkeling van Almere en Flevoland. Dit is uitgewerkt in een investeringsprogramma dat loopt in de periode van 2007 tot 2020. Dit programma heeft een dynamisch karakter, de concrete uitwerking zal gefaseerd vorm krijgen in een afzonderlijk bestuurlijk traject. De eerste fase (tot 2010) is inmiddels op hoofdlijnen van een voorlopige invulling voorzien.

DE BEOOGDE HOOFDLIJNEN VAN HET PROGRAMMA ZIJN:

- Versterking economische structuur;
- Kwaliteitsslag groenblauwe structuur van de stad en directe omgeving;

- Versterking algemene voorzieningenstructuur;
- Versterking hoger onderwijs
- Specifieke infrastructurele knelpunten (die buiten de reguliere financieringsregelingen vallen)

De programmalijnen zijn in eerste instantie vertaald in optionele maatregelen die op korte termijn tot resultaten kunnen leiden (quick-wins). Andere projecten worden in een latere fase uitgewerkt.

Beleidsopgave	Maatregelen, resultaten, effecten	Inbreng rol provincie Activiteiten/voornemens	Inbreng en rol partners en maatschappelijke organisaties
Versterking Hoger Onderwijs en Middelbaar beroepsonderwijs (4.2.4)	International New Town Institute Themapark Public Health and prevention	Medeontwikkelen en financieren beide initiatieven	Mede ontwikkelen en financieren: Gemeente Almere Cofinancieren: Bedrijfsleven Rijksoverheid EU
Verbinding Onderwijs en bedrijfsleven (4.3.2)	Versterken werkgelegenheid voor lager opgeleiden en allochtonen Maatregelen nader uit te werken.	Medeontwikkelen en financieren initiatieven	Mede ontwikkelen en financieren: Gemeente Almere Cofinancieren: Bedrijfsleven Rijksoverheid EU
Versterken algemene voorzieningenstructuur (4.2)	Culturele infrastructuur Versterking sportinfrastructuur.	Mede ontwikkelen en financieren initiatieven	Ontwikkelen en cofinancieren: Gemeente Almere Cofinancieren: Rijksoverheid EU
Kwaliteitsslag Groenblauwe stad (5.4)	Realisatie Oostvaarderswold (zie speerpuntgebied 2) Versterken bestaande groengebieden in de stad	Medeontwikkelen en financieren initiatieven	Cofinancieren: Gemeente Almere Rijksoverheid
Versterking van de economische structuur Technologie en innovatie: Tot stand brengen van netwerken tussen bedrijven onderling ter (4.3.2)	Kennisstad / innovatiefonds, Informatie-infrastructuur (breedband), Business park Almere Poort, Doorontwikkeling SARA Arbeidsmarkt en startersbeleid.	Medeontwikkelen en financieren initiatieven Mogelijkheden voor EFRO-aanvraag Innovatie als speerpunt van programma.	Mede ontwikkelen en financieren: Gemeente Almere Cofinancieren: Bedrijfsleven Rijksoverheid EU
Versterken vervoersinfrastructuur In samenhang met de groei van Almere (4.1.6)	Nader uit te werken voor periode na 2010	Medeontwikkelen en financieren projecten	Cofinancieren: Gemeente Almere Rijksoverheid

Speerpuntgebied OostvaardersWold:

De belangrijkste opgaven in het gebied liggen op het gebied van water, natuur, recreatie en het creëren van bijzondere woonmilieus. Het vormgeven van een goede overgang tussen stad en platteland is daarbij uitgangspunt. De robuuste verbinding en de wateropgave moeten uiterlijk in 2018 zijn gerealiseerd. Naast de hiervoor genoemde opgaven zal naar verwachting ook (natuur) compensatie voor mogelijke toekomstige woningbouw- en bedrijventerreinen in Zuidelijk Flevoland aan de orde zal zijn. Dit speerpunt valt gedeeltelijk samen met het reeds genoemde investeringsprogramma.

Beleidsopgave	Maatregelen, resultaten, effecten	Inbreng rol provincie Activiteiten/voornemens	Inbreng en rol partners en maatschappelijke organisaties
Multifunctionele robuuste ecologische verbindingzone: Tot stand brengen van een groenblauw casco voor verdere gebiedsontwikkeling. Verbinden OVP met Veluwe (kerngebieden van min. 3000 ha verbinden) voor gidssoort edelhert. Oplossing voor wonen en werken in relatie met de werking van de VHR (5.4)	Maatregelen: Mogelijkheden creëren voor verweving met recreatie, agrarisch gebruik en groene woonmilieus Almere. Resultaat: Groen blauw casco gereed in 2015. Multifunctioneel gebruik van de zone van circa 2000 hectare is uitgangspunt, 85% van het gebied is toegankelijk. Aankoop, inrichting door rijk uiterlijk in 2018 voltooid Effect: Het OostvaardersWold biedt plek aan natuur voor edelherten en vogels en aan water, voor natuurgerichte recreatie en voor wonen en werken in en nabij de natuur	<i>Regisseren van het proces:</i> • Dekking, investering deel plankosten project, • Barrières provinciale wegen opheffen; • Zorgdragen voor voorfinanciering van ca 475 hectare foerageer-gebied	Samenwerking in stuurgroep: Rijksoverheid (ministerie van LNV) Gemeente Almere, Gemeente Lelystad, Gemeente Zeewolde, Waterschap Zuiderzeeland Planologisch beleid, Inrichting en beheer In denktank: Maatschappelijke en private partijen: Mede investeren, uitvoeren en exploitatie
Wateropgave: Voor de wateropgave en kwantiteit houdt de provincie zich aan de afspraak uit het Nationaal bestuursakkoord water dat het watersysteem in 2015 op orde moet zijn. (5.6.1 en 4.1.4)	Maatregelen: Stimuleren emissie maatregelen lozingen verontreinigende stoffen Inrichting en onderhoud watergangen Resultaat: Realiseren van 3-3,5 miljoen m ³ waterberging Uitgaande van 1 meter peilopzet gaat het om 350 ha. Effect: Een goede ecologische en chemische toestand en waterberging die voldoende aan het minimale beschermings-niveau.	<i>Ondersteunend:</i> Bijdrage aan inrichting en beheer van de watergangen waterberging <i>Uitvoerend:</i> Voorinvesteren in grond Risicokapitaal reserveren	Gemeenten Almere, Gemeente Lelystad en Zeewolde: Faciliteren, Planologisch beleid. Waterschap Zuiderzeeland: investerend, beheer en uitvoerend. Natuur- en landschaps-bescherming, investerend en beheer van de gebieden.

Speerpuntgebied Noord Flevoland:

In het gebied werkt de provincie met de twee gemeenten Urk en Noordoostpolder en het waterschap Zuiderzeeland aan een gezamenlijke aanpak van omgevingsvraagstukken. Daarmee wordt gevolg gegeven aan de constatering dat in dit deel van de provincie extra impulsen nodig zijn. Het accent ligt op economie en waterhuishoudkundige opgaven. Oplossingen worden zoveel mogelijk gezocht in combinatie met perspectieven voor de landbouw, recreatie en toerisme, landschap, natuur, verstedelijking met ruimte voor wonen en werken.

Beleidsopgave	Maatregelen, resultaten, effecten	Inbreng rol provincie Activiteiten/voornemens	Inbreng en rol partners en maatschappelijke organisaties
Economisch actieplan Noordelijk Flevoland: Verbetering en verbreding economische structuur (4.3.1)	Maatregelen: Acquisitie kansrijke economische sectoren Projecten: • Metaal/composieten • Toelevering en uitbesteding • Creatieve industrie • Toeristische Impuls • Verankerend Nationaal lucht- en ruimtevaart laboratorium • Verbreding econ. basis Urk Resultaat: PM Effect: versterken van de basiscondities voor de economische ontwikkeling van Noordelijk Flevoland.	<i>Procesgericht en regie:</i> Bijdrage leveren aan de promotie, synergie, krachtenbundeling. Inrichting en sturing dmv een taskforce Noordelijk Flevoland. Bijdragen aan sturing en financiering projecten.	Gemeenten NOP, Urk: Uitvoering en planologische aanpak en promotie. Deelname aan adviesgroep. Bedrijfsleven: deelname aan adviesgroep en projecten. Investeren, netwerkvorming.
Glastuinbouw Ens, Luttelgeest Herstructureren en revitaliseren Luttelgeest 1 en Ens inclusief infra voor wateropvang, energiebesparing en afvalwaterverwerking (5.2)	Maatregelen: Verbeteren van infrastructuur, afzet- en logistiek. Stimuleren van projecten duurzame (her)inrichting Resultaat: De in het Omgevingsplan	<i>Procesgericht en ondersteunend:</i> Acquisitie tuinders. Stimuleren van innovatieve projecten.	Gemeente NOP: planologisch vastleggen/faciliteren. Agrarisch bedrijfsleven: uitvoeren in eigen beheer.

Beleidsopgave	Maatregelen, resultaten, effecten	Inbreng rol provincie Activiteiten/voornemens	Inbreng en rol partners en maatschappelijke organisaties
	aangegeven concentratiegebieden voor glastuinbouw in de Noordoostpolder zijn in 2015 voor 65% ingericht met glastuinbouw. Groei glastuinbouw met 10 ha. Effect: Verbreding en versterking van de agrarische bedrijfstak		
Wateropgave Noord Uitvoering van maatregelen om de wateropgave op te lossen, in samenhang met andere opgaven waaronder recreatie, natuur en milieu (5.1 t/m 5.7)	Maatregelen: Op basis van kosteneffectiviteit beste oplossing voor de wateropgave kiezen	<i>Procesgericht en regie</i> stimuleren integrale oplossingen in samenhang met recreatie, natuur, landbouw, landschap en milieu	Waterschap is trekker van de wateropgave, en werkt samen met andere gebiedspartners aan integrale oplossingen
Corridor Emmeloord - Kuinderbos Ruimte voor verweving van functies en intensievere vormen van recreatie en toerisme en bewoning en koppeling met natuur en waterberging (5.1, 5.3, 5.4, 5.6)	Maatregelen: Uitvoeren gebiedsprogramma Corridor Emmeloord - Kuinderbos: • Recreatieve voorzieningen • natuurontwikkeling en soorten beleid • Herstel polderlandschap • Waterherinrichting en waterkwantiteit Resultaat: genereren nieuwe toeristisch recreatieve vestigingsplaatsen Stimuleren nieuwe werkgelegenheid Effect: verbeteren vestigingsklimaat voor zowel mensen als bedrijven. Dit raakt aan de economische opgave.	<i>Procesgericht en Regie</i> Stimuleren samenhang aanpak recreatie, waterberging, ecologie tussen Emmeloord en Kuinderbos geleiden en financieel stimuleren initiatieven.	Gemeente NOP: mede-initiatiefnemer en uitvoering Bedrijfsleven: investeringen recreatie, landbouw en landschapsontwikkeling. Waterschap Zuiderzeeland: Afstemmen wateropgave op natuur en recreatie Natuur en landschapsbeheer: Verwerven, inrichten en beheer gebieden.
Voorsterbos/ Zwarte Meer: Kansen voor verweving en recreatieve ontwikkelingen in relatie tot cultuurhistorie en landschap (5.1, 5.3, 5.5)	Maatregelen: Uitvoeren van het project Oostrand/ Oud-Kraggenburg/Zwarte Meer: • Herstelmaatregelen Natuur, • Ontwikkelen nieuwe recreatieve routes • Duurzaam beheer en onderhoud • Herstellen landschappelijke elementen Resultaat: Effect: verhogen natuurlijke, landschappelijke en recreatieve aantrekkelijkheid van het gebied. Grondslag voor nieuwe economische en sociale structuren.	<i>Stimuleren en ondersteunen:</i> Recreatieve ontwikkeling Voorsterbos, Cultuurhistorie, zichtbaar maken oude strekdam in het landschap Inrichten ontbrekende schakels in het routenetwerk	Gemeente NOP: mede-initiatiefnemer en uitvoering Bedrijfsleven: investeringen recreatie, landbouw en landschapsontwikkeling Waterschap Zuiderzeeland: Afstemmen wateropgave op natuur en recreatie Natuur en landschapsbeheer: Verwerven, inrichten en beheer gebieden
Schokland: Verder ontwikkeling van het werelderfgoed, behoud van bodemschatten, landbouwontwikkeling ook in relatie tot waterbeheer en bodemdaling (5.1, 5.2, 5.5, 5.6)	Maatregelen: Gezamenlijk plan voor kavels ten westen van de Palenweg in relatie tot andere functies. Ontwikkelen van een op (on)mogelijkheden van de landbouw binnen de erfgoedgrenzen Resultaat en effect: Verder ontwikkelen en veiligstellen cultureel erfgoed Schokland en omgeving. Ook in relatie tot Schokkerhaven	<i>Procesgericht en regie:</i> Provinciale financiële en personele bijdrage voor functiedifferentiatie en/of functieveranderingsproces in en rond het werelderfgoed Schokland.	Flevolandscap en gemeente NOP mede ontwikkelaar en uitvoering Waterschap Zuiderzeeland: Afstemmen waterhuishouding op behoud erfgoed en aanpassing bodemgebruik Natuur en landschapsbeheer: Verwerven, inrichten en beheer gebieden.
Bodemdaling: In de Noordoostpolder vindt nog op grote schaal bodemdaling plaats (5.6.2)	Maatregelen: onderzoeken op welke wijze het beste met bodemdaling en beperkte drooglegging kan worden omgegaan.	<i>Procesgericht en uitvoerend:</i> Faciliteren proces waarbij wordt onderzocht op welke wijze met de problematiek moet worden omgegaan.	Waterschap Zuiderzeeland: Afstemmen wateropgave op aanpassing bodemgebruik en natuurontwikkeling Overige betrokken gemeenten en Domeinen
Robuuste herinrichting Vaarten (5.6, 5.3, 5.4)	Maatregelen: Verbetering inrichten vaarten volgens op te stellen masterplan Resultaat: De waterlopen zijn ingericht volgens de eisen gesteld in de KRW Effect: natuurvriendelijke oevers gericht op een meer ecologische inrichting van het systeem tbv o.a. waterkwaliteit, recreatie en de waterberging; stimulans voor ecologie en recreatie.	<i>Uitvoerend:</i> Inrichting en financiering van natuurvriendelijke oevers van provinciale watergangen in kader Masterplan	Zuiderzeeland: vergunningverlening, toezicht en maatregelen oppervlaktewater Onderhoud en beheer

Beleidsopgave	Maatregelen, resultaten, effecten	Inbreng rol provincie Activiteiten/voornemens	Inbreng en rol partners en maatschappelijke organisaties
Kavelruil: Door schaalvergroting bij agrarische bedrijven behoefte aan herschikking kavels. (5.2)	Maatregelen: Op onderdelen steunen van dit proces dat primair verantwoordelijkheid is van agrarisch bedrijfsleven. Resultaat: Verminderen land op afstand. Vergroten aaneengesloten natuur en recreatiegebieden. Ca 120 ha Effect: verbeteren bedrijfscondities voor de landbouw, beperken vervoer en creëren mogelijkheden voor natuur en recreatie	<i>Procesgericht:</i> Kavelruilprojecten organiseren. Het voeren van een provinciaal actief, anticiperend grondbeleid is een van de instrumenten waarmee de provincie vorm geeft aan de ontwikkelingsgerichte benadering	Gemeente NOP: planologisch vastleggen/faciliteren Agrarisch bedrijfsleven: uitvoeren in eigen beheer, Recreatie, landbouw Natuur en landschapsbeheer: deelname en ondersteunend
Leefbaarheid Platteland: Kansen liggen er op het gebied van de voorzieningenstructuur in kleine kernen (5.1)	Maatregelen: op peil houden van een basis sociale infrastructuur dorps-huizen (bv. combinatie van verschillende (para)medische functies, kinderopvang, wonen en zorg) in kleine kernen. Resultaat en effect Versterking van leefbaarheid en sociale cohesie op het platteland.	<i>Stimuleren en regie:</i> Voortzetting huidige leader-programma in plattelandsfonds Europa. Leefbaarheid platteland noordelijk Flevoland Financiële impulsbijdrage	Gemeenten: Trekkers en uitvoerend Dorpsverenigingen, aanbieders voorzieningen, welzijnsorganisaties mede -uitvoerend

Speerpuntgebied West-Oost as:

In de komende jaren neemt de verbinding tussen Alkmaar, Enkhuizen, Lelystad en Zwolle (N23) in betekenis toe. Ook is het tracé van de Hanzespoorlijn tussen Lelystad en Kampen vastgesteld en wordt in de planperiode aangelegd. Samen met de mogelijke uitbouw van het vliegveld Lelystad ontstaan er door de bundeling van infrastructuur mogelijkheden om meerdere ambities en doelen voor het gebied tussen Lelystad, Dronten en Kampen in te vullen.

Beleidsopgave	Maatregelen, resultaten, effecten	Inbreng rol provincie Activiteiten/voornemens	Inbreng en rol partners en maatschappelijke organisaties
Versterken ruimtelijk-economische structuur: Door de bundeling van infrastructuur ontstaan er mogelijkheden om meerdere ambities in het gebied in te vullen. (3.4.1, 4.3.1)	Maatregelen: Onderzoek en draagvlak verwerven voor ontwikkeling bedrijfsmatige activiteiten, energieopwekking uit biobrandstoffen en aantrekken van kennis en onderwijsinstellingen is met natuur- en landbouw (bio-sciences). Resultaat: vestiging van samenhangend en innovatief bedrijfscluster en kennisinstellingen. Effect: Benutten nieuwe infra (Hanzelijn, N23) om bestaande onbalans in wonen en werken in dit deel van de provincie weg te werken en het mee ontwikkelen van een nieuw perspectief.	1. Nog uit te werken	Gemeenten Dronten en Lelystad: ontwikkelen bedrijvenlocaties Bedrijfsleven en agrarische sectoren: promoten en netwerkvorming. Kennisinstellingen: Vestiging praktijkleerplaatsen en onderzoeksfaciliteiten.
Rivierduingebied Swifterbant: Moderniseren en schaalvergroting agrarische bedrijven in samenhang met opwaarderen landschappelijke, natuurlijke en archeologische waarden. (5.1, 5.4, 5.5)	Resultaat: Verbeteren bedrijfscondities voor de landbouw, beperken vervoer en creëren mogelijkheden voor cultuurhistorie en recreatie Verminderen land op afstand en vergroten aaneengesloten natuur en recreatiegebieden.	<i>Ondersteunen en regie:</i> Op onderdelen steunen van dit proces dat primair verantwoordelijkheid is van agrarisch bedrijfsleven. In het Belvedere actieplan zitten archeologische onderdelen waaronder ontsluiting en monitoring Uitvoeren actieplan 2007-2010.	Gemeente: Planologisch veiligstellen cultuurhistorische waarden. Agrarisch bedrijfsleven: uitvoeren in eigen beheer, Recreatie, landbouw, natuur en landschapsbeheer: deelname en ondersteunend.

Speerpuntgebied Oostrand Flevoland:**VERWEVING NATUUR, RECREATIE, WONEN EN LANDBOUW**

De Oostrand Flevoland omvat de zone van Oostelijk en Zuidelijk Flevoland langs de randmeren tussen Ketelhaven en de Stichtse brug en landinwaarts tot de Hoge Vaart. Het gebied wordt gekenmerkt door een langgerekte zone van bos- en natuurgebieden langs de randmeren met aansluitend agrarisch gebied.

De Oostrand van Flevoland heeft als gebied nu al grote betekenis voor zowel (water)-natuur als recreatie. In de bossen is een groot aantal recreatiebedrijven gevestigd. Aan de westzijde van de bossen bevindt zich een uitgestrekt landbouwgebied. Vanwege de grote betekenis voor natuur en recreatie is de Oostrand Flevoland aangemerkt als onderdeel van de provinciale ruimtelijke hoofdstructuur. De maatschappelijke betekenis van de landbouw in dit gebied zal afnemen. De provincie zoekt naar verbreding van het economisch draagvlak om de vitaliteit van het gebied te versterken. Kansen daarvoor liggen er vooral in de sector recreatie en toerisme. Voorop staat het realiseren van een robuuste en samenhangende structuur van natuurgebieden verweven met natuurvriendelijk agrarisch gebruik en recreatiemogelijkheden in 2014.

Beleidsopgave	Maatregelen, resultaten, effecten	Inbreng rol provincie Activiteiten/voornemens	Inbreng en rol partners en maatschappelijke organisaties
Recreatieve zone Oostrand: ontwikkeling multifunctioneel gebied van Ketelhaven tot aan de Zuidlob bij Zeewolde. (5.1, 5.3, 5.4)	Maatregel: • Verwerven van gronden voor verweving natuur en recreatie-doelen • inrichten natuur- en verweavingsgebieden • Opheffen barrières wegen en vaarten • Agrarisch natuurbeheer • Agrarisch natuurbeheer Resultaat: In samenwerking met alle gebiedspartners realiseren van een robuuste en samenhangende structuur van natuurgebieden verweven met natuurvriendelijk agrarisch gebruik en recreatie mogelijkheden in 2014 Effect: een nieuwe solide economische en ecologische basis voor de Oostrand van Flevoland	Regie en uitvoerend: Actief creëren van mogelijkheden voor uitbreiding en nieuwvestiging recreatie en toerisme. Mee ontwikkelen van een landschappelijk raamwerk (zoals recreatief bos). Acquisitie nieuwe bedrijven	Gemeenten: Planologisch vaststellen en uitvoerend Waterschap Zuiderzeeland: uitvoerend Terreinbeheerders Agrarische en recreatiebedrijven: uitvoeren en beheer
Robuuste herinrichting Vaarten (5.6, 5.3, 5.4)	Maatregelen: Verbetering inrichten vaarten volgens op te stellen masterplan Resultaat: De waterlopen zijn ingericht volgens de eisen gesteld in de KRW Effect: natuurvriendelijke oevers gericht op een meer ecologische inrichting van het systeem tbv o.a. waterkwaliteit, recreatie en de waterberging; stimulans voor ecologie en recreatie	Uitvoerend Inrichting en financiering van natuurvriendelijke oevers van provinciale watergangen in kader Masterplan	Waterschap Zuiderzeeland: vergunningverlening, toezicht en maatregelen oppervlaktewater Onderhoud en beheer
Kavelruil: Door schaalvergroting bij agrarische bedrijven behoefte aan herschikking kavels. (5.2)	Maatregelen: Op onderdelen steunen van dit proces dat primair verantwoordelijkheid is van agrarisch bedrijfsleven Resultaat: Verminderen land op afstand Vergroten aaneengesloten natuur en recreatiegebieden Effect: verbeteren bedrijfscondities voor de landbouw, beperken vervoer en creëren mogelijkheden voor natuur en recreatie	Procesgericht: Kavelruilprojecten organiseren. Het voeren van een provinciaal actief, anticiperend grondbeleid is een van de instrumenten waarmee de provincie vorm geeft aan de ontwikkelingsgerichte benadering	Gemeenten: planologisch vastleggen/faciliteren Agrarisch bedrijfsleven: uitvoeren in eigen beheer Recreatie, landbouw Natuur en landschapsbeheer: deelname en ondersteunend

Speerpuntgebied Markermeer en IJmeer:

De provincie wil diverse nieuwe activiteiten in het IJsselmeergebied mogelijk maken, waaronder nieuwe infrastructuur zoals de IJmeerverbinding, de waterfrontontwikkeling van Lelystad en Almere, recreatieve activiteiten en windenergie. Maar ook zandwinning en baggerspecieberging zijn denkbaar. Het is zeer waarschijnlijk dat de optelsom van al deze activiteiten significante negatieve effecten voor de natuurwaarden zal hebben. De provincie Flevoland ziet mogelijkheden om door een royale investering in nieuwe natuur van enkele duizenden hectares, zowel binnen- als buitendijs, het 'nee, tenzij' op een hoger planniveau dan dat van de afzonderlijke activiteiten om te buigen naar een 'ja, want'. De provincie wil de voortrekkersrol op zich nemen om voor het Markermeer en IJmeer, in nauwe samenwerking met alle relevante overheden en belangenorganisaties, een inrichtingsplan op hoofdlijnen tot stand te brengen, waarin alle gewenste en noodzakelijke ontwikkelingen in samenhang worden vastgelegd.

Beleidsopgave	Maatregelen, resultaten, effecten	Inbreng rol provincie Activiteiten/voornemens	Inbreng en rol partners en maatschappelijke organisaties
Regionaal ontwerp Markermeer/IJmeer (natuur, waterfront Almere en Lelystad, IJmeerverbinding) (5.8, 5.4, 4.1, 3.4.1)	Maatregel: Tot stand komen van een gezamenlijk regionaal ontwerp voor de grote meren vóór 2008. Resultaat: Flevolandse Natura 2000 gebieden voldoen aan instandhoudingdoelstellingen. Effect: door middel van investeringen in grootschalige natuur ook ruimte te creëren voor andere maatschappelijke ontwikkelingen. Daarbij kan worden gedacht aan stedelijke uitbreiding, recreatie en infrastructuur. De stedelijke en infrastructurele wensen worden afgestemd op het natuurlijk draagkracht en de (on)mogelijkheden van de Grote meren.	<i>Initiatief en regie:</i> Vóór 2008 komt een regionaal ontwerp voor het Markermeer en het IJmeer tot stand. De provincie neemt in 2006 hierin het initiatief en vervult daarmee de regiefunctie voor de ontwikkelingen in de grote meren.	Rijk: participatie Gemeenten: participatie Natuur- en landschapsorganisaties: participatie

Speerpuntgebied Luchthaven Lelystad:

De provincie acht de ontwikkeling van luchthaven Lelystad tot regionale luchthaven en de uitbouw van Larserpoort van groot belang en zet in op een geïntegreerde ontwikkeling van dit gebied in samenhang met een goede ontsluiting via weg en openbaar vervoer, waarvan een snelle verbinding met Schiphol een essentieel onderdeel is. Naast reguliere en luchthavengebonden bedrijvigheid zijn er ook mogelijkheden voor grootschalige toeristisch-recreatieve ontwikkelingen.

Beleidsopgave	Maatregelen, resultaten, effecten	Inbreng rol provincie Activiteiten/voornemens	Inbreng en rol partners en maatschappelijke organisaties
Versterken economische ontwikkeling luchthaven (3.4.1, 4.3)	Maatregelen: Versterken van de bedrijfsomgeving met accent op een betere aansluiting van deze werkgelegenheidscluster naar de Larserweg/A6 per weg en openbaar vervoer. Resultaat: Ontwikkelen luchthaven Lelystad tot regionale luchthaven binnen de grenzen van de PKB luchtvaartterreinen Maastricht en Lelystad.	<i>Ondersteunend en procesgericht</i> Vertalen van de PKB luchtvaartterreinen Maastricht en Lelystad naar maatregelen in het OFP II. Inbreng leveren in het decentralisatietraject regionale en kleine luchthavens. Investeren in openbare infrastructuur en ontsluiting.	Gemeente Lelystad: faciliteren en ontwikkelen Min V&W en VROM: Luchthaven Lelystad: uitvoering en exploitatie Omwonenden, bedrijven en maatschappelijke organisaties: participatie in ontwikkeltraject

Beleidsopgave	Maatregelen, resultaten, effecten	Inbreng rol provincie Activiteiten/voornemens	Inbreng en rol partners en maatschappelijke organisaties
	Inzet voor minimaal een thuisbasis van een luchtvaartmaatschappij met onderhoud en hoofdkantoor en ruimte voor zakenvluchten. Effect: Bevorderen van een voor Flevoland zo gunstig mogelijke ontwikkeling. Optimaliseren lusten (economie en bereikbaarheid) en beperken lasten (vooral geluidsbelasting).		

8.2 Belangrijkste sectorale maatregelen

Buiten de speerpuntgebieden zijn de belangrijkste sectorale maatregelen uit het Omgevingsplan de navolgende:

Sociaal beleid

Beleidsopgave	Maatregelen, resultaten, effecten	Inbreng rol provincie Activiteiten/voornemens	Inbreng en rol partners en maatschappelijke organisaties
Onderwijs: Uitbreiding van het hoger onderwijs is nodig om het voorzieningsniveau in Flevoland te versterken en te verbreden. Dit leidt tot een beter sociaal en economisch klimaat (4.2.4)	Maatregelen: promotie en acquisitie nieuwe onderwijsinstellingen Resultaat: Realisatie van 4 nieuwe bovenregionale HBO en WO studierichtingen Verminderen, uitstroom jongeren uit Flevoland Effect: Balans tussen groei inwoners en het aanbod aan onderwijsvoorzieningen	<i>Ondersteunend:</i> Meefinancieren en faciliteren van een evenwichtig onderwijsaanbod in Almere en Lelystad (proceskosten). Reservering voor het aantrekken van HBO en WO studierichtingen. Inzetten op het moment dat zich een kans voordoet. EFRO-aanvraag mogelijk voor aanloopkosten.	Gemeente Almere en Lelystad trekkers, promotie en acquisitie Realiseren aantrekkelijk cultureel aanbod/klimaat Onderwijs: Initiatief nemen en uitvoering Pm
Wettelijk recht op jeugdzorg: huidig niveau van zorg en opvang handhaven (4.2.3)	Maatregelen: efficiënt inrichten van de zorg en gelijktijdige aanpak van de wachtlijsten. Inzicht in hulpbehoeften per gemeente en in effecten van hulp (what works) wat resulteert in goede afspraken met medeoverheden Resultaat: 100% behandelingen binnen 13 weken Effect: Jongeren met opgroei- of opvoedingsproblemen krijgen tijdig de zorg of bescherming die ze nodig hebben	<i>Regie en ondersteuning:</i> De provincie is wettelijk verantwoordelijk voor een adequaat aanbod aan jeugdzorg. Financiële bijdrage in om tekort in de uitvoering op te heffen.	Gemeenten: mede uitvoerend Rijk en Uitvoeringsorganisaties (zorgaanbieders): uitvoerend
Archeologie Cultuurhistorie: ontwikkeling Provinciaal Archeologische Kerngebieden (5.5)	Maatregelen: 1. provinciaal Archeologisch Kerngebied 'Kuinre en Omgeving'. In mindere mate 'Urk en omgeving'. 2. Uitwerking Eemstroomgebied. 3. Educatieve opgravingen. Resultaat: Effect: Behoud en ontwikkeling van cultuurhistorische en aardkundige waarden voor toekomstige generaties, cultuurbeleving en landschappelijke kwaliteit Verhogen cultuurhistorisch besef en identiteit van Flevoland.	<i>Uitvoeren en ondersteunen:</i> In gebieden met een hoge archeologische potentie die potentie te ontwikkelen, hetzij door behoud, hetzij door ontwikkeling van de zichtbaarheid van archeologische waarden voor een groter publiek	Gemeenten: bescherming en ontwikkeling Archeologische attentiegebieden Onderwijs: deelname Musea Rijksinstituut voor Oudheidkundig Bodemonderzoek: uitvoering/begeleiding

Beleidsopgave	Maatregelen, resultaten, effecten	Inbreng rol provincie Activiteiten/voornemens	Inbreng en rol partners en maatschappelijke organisaties
Technologie en Innovatie: Flevoland op de kaart zetten bij bedrijfsleven en bij toedeling (landelijke) middelen voor onderzoek en implementatie (4.3.2)	Activiteiten promotie en acquisitie, Aanleg infrastructuur en onderwijsaanbod Resultaat: Verdubbeling aantal innovatieve bedrijven tov 2005 (van ca 25 % naar ca 50 %) Effect: inzet op groeisectoren: medisch-technologisch en life-sciences.	<i>Ondersteunend:</i> van netwerken tussen bedrijven onderling o.a. in de medisch technologische en duurzame energie branches en maatschappelijk verantwoord ondernemen.	Gemeenten: Rijksinstellingen: Bedrijfsleven: Onderwijsinstellingen:
Ontwikkelings-maatschappij Flevoland: Promotie & acquisitie (4.3.4)	Maatregel: Aantal succesvolle stimulerings- en acquisitietrajecten Resultaat: Flevoland op de kaart zetten door promotie en acquisitie via de OMFL en door de potenties van Flevoland aan te kaarten bij nationale instanties die middelen verdelen	<i>Stimuleren, ondersteunen:</i> Via het sterke netwerk van de OMFL met het bedrijfsleven projecten ondersteunen zodat ze kunnen profiteren van 'algemene' Europese middelen en middelen van het rijk.	OMF: uitvoerend Gemeenten: ondersteunend Bedrijfsleven: netwerk Ministerie van Economische Zaken Europese Unie
Bedrijfsomgeving (3.4.1, 4.3, 4.1.2)	Maatregel: Ontlasten weginfrastructuur door het bevorderen van transport over water en rail. Voorts (mee) investeren in de ontwikkeling van breedband en multimodale overslag. Resultaat: Een multimodale overslaglocatie bij zoeklocatie Blocq van Kuffeler, Stichtse Kant of Kust-Noord Lelystad. Effect: Ontlasten weginfrastructuur door het bevorderen van transport over water en rail.	<i>Stimuleren, voorwaarden scheppend:</i> Bijdragen aan het verbeteren van de concurrentiepositie van de bedrijfslocaties door het mee financieren van de ontsluiting van (nieuwe) bedrijventerreinen en herstructurering van bestaande terreinen in de provinciale ruimtelijke hoofdstructuur. Maken van afspraken over een overslagcentrum en dit financieel steunen.	Gemeenten: uitvoerend Bedrijfsleven en wegbeheerders
Internationalisering: Verhogen aantal internationaal actief zijnde bedrijven. (4.3.3)	Maatregel: Aantrekken van internationale bedrijven en vergroten van de export. Speerpunt internationalisering MKB en kennisinstituten. In samenwerking met CBIN toename directe buitenlandse investeringen bewerkstelligen.	<i>Ondersteunen, régie:</i> Bijdragen aan verdere afstemming tussen de bij het internationaliseringproces betrokken partijen.	OMF: uitvoerend

Mobiliteitsbeleid

Beleidsopgave	Maatregelen, resultaten, effecten	Inbreng rol provincie Activiteiten/voornemens	Inbreng en rol partners en maatschappelijke organisaties
Aanleg provinciale infrastructuur (3.4.1)	Maatregel: Noodzakelijke uitbreiding van de provinciale wegen in Flevoland als gevolg van toename mobiliteit, het ontwikkelen en realiseren van nieuwe verbindingen.	<i>Uitvoerend:</i> Realisatie van rondweg Ens (aansluitend op N50-rijksproject); onderdelen van de verbinding N23; reconstructie van kruispunten en onderzoek naar gedeeltelijke wegutbreiding van de Hoge Ring (aansluitend op rijksplanstudie Schiphol-Amsterdam-Almere); Onderzoek naar een (gefaseerde) uitbreiding van het wegennet in Zuidelijk Flevoland tot een A30 tussen Nijkerk en Almere. Bestaande provinciale wegen binnen dit wegennet zijn: Nijkerkerweg, Gooiseweg en Waterlandseweg.	Gemeenten: mede uitvoerend
Streekvervoer: Kwaliteitsverbetering en behouden basisvoorziening (3.4.1)	Resultaat: De basisvoorziening bestaat uit een minimum-frequentie van 1 bus per uur in beide richtingen per dagdeel. Waar dit niet gehaald kan worden, dan voorziet Regiotaxi in de ontsluiting.	<i>Regie:</i> De provincie heeft een opdrachtgevende rol bij stad- en streekvervoer.	Openbaarvervoerbedrijven: uitvoerend Gemeenten: Ondersteunend
Verkeersveiligheid (3.4.1)	Maatregel: Organiseren en coördineren van acties om doelen verkeersveiligheid te realiseren. Resultaat: In 2010 is het aantal ernstige verkeersslachtoffers in Flevoland gedaald tot maximaal 94 (6 doden en 88 ziekenhuisgewonden) per 100.000 inwoners.	<i>Regie:</i> De provincie is regisseur als het gaat om de gebiedsgerichte samenwerking van verschillende (vaar)weg- en netwerkbeheerders op het gebied van infrastructuur en verkeersveiligheid.	Gemeenten: invoeren maatregelen Politie: toezicht en signaliseren

Natuurbeleid

Beleidsopgave	Maatregelen, resultaten, effecten	Inbreng rol provincie Activiteiten/voornemens	Inbreng en rol partners en maatschappelijke organisaties
Saldering: Ruimte voor ontwikkeling creëren door robuuste natuur te realiseren. (5.4)	Maatregel: Salderingsbenadering verder onderbouwen en met andere overheden en belangen-organisaties bespreken.	<i>Voorwaardenscheppend:</i> Uitwerken natuurwaardenkaart en gebiedsgerichte uitwerkingen van de leefgebieden moeras, grote wateren, agrarisch gebied en kustzone.	Natuur- en landschapsbeschermingorganisaties: Uitvoerend
Soortenbeleid: Verbeteren van informatie over verspreiding diersoorten. (5.4)	Maatregel: Bewerkstelligen eenduidigheid over mogelijkheden ruimtelijke ontwikkelingen in relatie tot uitvoering bescherming diersoorten. Uitwerking kader voor de uitvoering groene wetten: Uitbreiden groenloket en opstellen tbv omgaan met strikt beschermde soorten in samenwerking met het rijk.	<i>Voorwaardenscheppend:</i> Uitwerking leefgebieden moeras, grote wateren, kustzone en agrarisch gebied. Voor (mede) uitvoeren van maatregelen, zie speerpuntgebieden.	Rijk, gemeenten en natuur- en landschapsbeschermingorganisaties
Cultureel erfgoed en landschap (5.5)	Maatregel: In ruimtelijke planvorming rekening houden met cultuurhistorische waarden. Cultuureducatie. Subsidieren Nieuw Land Erfgoedcentrum. Afstemmen cultuurhistorische waarden met de lokale overheid dmv landschapsontwikkelingsplannen per speerpuntgebied.	<i>Voorwaardenscheppend:</i> Per speerpunt een landschapsontwikkelingsplan. Publieksbereik NLE vergroot. Met gemeenten afgestemd beleid.	Agrariërs bedrijfsleven, Natuur en landschapsbescherming: uitvoerend Gemeenten: afstemming aanpak en beleid
Ecologische verbindingen, natuurontwikkeling agrarisch natuurbeheer (5.4)	Maatregel: Openstellen beheerpakketten voor beheer van een aantal prioritaire landschapselementen. Resultaat: Doel 2015: 500 ha extra agrarisch natuurbeheer met een verhoging van de kwaliteit en soortenvariatie.	PM, zie speerpuntgebieden Ooststrand Flevoland, OostvaardersWold en Noordelijk Flevoland	Agrariërs bedrijfsleven, Natuur en landschapsbescherming: Afstemmen en uitvoerend

Beleidsopgave	Maatregelen, resultaten, effecten	Inbreng rol provincie Activiteiten/voornemens	Inbreng en rol partners en maatschappelijke organisaties
WB21/waterberging. (5.6.1)	Resultaat: Het watersysteem voldoet in 2015 aan de norm voor wateroverlast bij extreme neerslag, hierbij rekeninghoudend met klimaatverandering en bodemdaling. Om dit te bereiken worden maatregelen getroffen in de wateroplossingsgebieden om de wateropgave op te lossen. In 2012 zijn in 50% van de wateroplossingsgebieden maatregelen genomen	<i>Regie en voorwaardenscheppend</i> De provincie regisseert via gebiedsgerichte processen de uitvoering. De provincie maakt afspraken met betrokken organisaties en monitort de voortgang. De provincies legt de ruimtelijke consequenties vast in provinciaal beleid, conform de afspraken in het Nationaal Bestuursakkoord Water.	Waterschap Zuiderzeeland: uitvoerend Gemeenten: Planologische voorwaarden Particulieren/Belangenorganisaties: invoeren maatregelen
Waterkwaliteit / Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). (5.6.4)	Maatregel: De waterkwaliteitsdoelen worden in 2009 vastgelegd in provinciaal beleid. Resultaat: Het doel is om een goede waterkwaliteit te realiseren tegen de laagst maatschappelijke kosten, die aansluit bij de potenties van het watersysteem	<i>Regie en voorwaardenscheppend</i> De provincie regisseert de implementatie van de KRW. De provincie legt de doelen vast in provinciaal beleid.	Waterschap Zuiderzeeland: uitvoerend
Waterkeringen. (3.4.2)	Resultaat: In 2010 is de versterking van de primaire waterkeringen van de Veluwevrandmeren en Kadoelmeer gereed. In 2009 is de versterking van de door Rijkswaterstaat verbindende waterkeringen gereed. In 2012 is 75% van de benodigde versterkingen van de regionale waterkeringen rond de buitendijkse gebieden gereed.	<i>Regie en voorwaardenscheppend:</i> De provincie heeft de kaders vastgesteld. De provincie beoordeelt de plannen voor versterkingswerkzaamheden en houdt toezicht op de veiligheid van waterkeringen door middel van toetsingsrapporten	Waterschap Zuiderzeeland: uitvoerend Rijkswaterstaat: toetsing en uitvoering Gemeenten: planologische voorwaarden
Grondwater. (5.6.8)	Resultaat: In 2015 voldoet het grondwatersysteem aan de doelen van de Europese Kaderrichtlijn Water: - venwicht tussen onttrekking en aanvulling - de kwaliteit voldoet aan de normen In 2007 is het grondwatermeetnet KRW-proof	<i>Regie en uitvoerend:</i> De provincie is verantwoordelijk voor het opstellen en uitwerken van het grondwaterbeleid, dat in 2009 moet worden vastgelegd in het stroomgebiedbeheersplan en provinciaal beleid. De provincie is verantwoordelijk voor het grondwaterbeleid (vergunningverlening, meetnet en handhaving)	Waterschap Zuiderzeeland, grondwateronttrekkers: invoeren maatregelen, besparing gebruik grondwater
Terugdringen emissies: De kwaliteit van grond- en oppervlaktewater voldoet niet overal aan de normen. (5.6.4)	Maatregelen uitvoeren water kwaliteitsprojecten o.a. Functionele agrobiodiversiteit Resultaat: Nader te bepalen aantal bedrijven en oppervlakte met maatregelen voor waterkwaliteitsverbetering Effect: De kwaliteit van het oppervlaktewater voldoet aan de normen gekoppeld aan het passende ecologische niveau zoals genoemd in de Kaderrichtlijn Water	<i>Ondersteuning en regie:</i> Opstellen stimuleringsprogramma, waarbij een accent ligt op het terugdringen van emissies van zware metalen, gewasbeschermings- / bestrijdingsmiddelen en nutriënten	Gemeenten: uitvoerend vergunningverlening en afvalwater afvoer, Bedrijfsleven, recreatie, landbouw: uitvoeren maatregelen, beperken emissies
Verdroging: Gewenst grond- en oppervlaktewaterregime (GGOR) (5.4, 5.6.6)	Resultaat: In 2015 moet in 80% van de als verdroogd aangewezen gebieden de verdroogproblematiek opgelost zijn en in 2018 100%. In 2010 heeft het waterschap het GGOR vastgesteld.	<i>Regie en voorwaardenscheppend</i> De provincie coördineert en subsidieert de bestrijding van de verdroging via het Provinciaal Meerjarenprogramma Landelijk Gebied De provincie stelt de kaders voor GGOR en legt deze vast in een beleidsregel De provincie houdt op hoofdlijnen toezicht op de uitwerking van het GGOR door het waterschap	Waterschap Zuiderzeeland: uitvoerend Gemeenten: maatregelen stedelijk gebied Beheerders natuurgebieden: maatregelen natuurgebieden

Milieubeleid

Beleidsopgave	Maatregelen, resultaten, effecten	Inbreng rol provincie Activiteiten/voornemens	Inbreng en rol partners en maatschappelijke organisaties
Klimaat/energie en duurzame ontwikkeling (4.1.5, 4.3.2, 5.1, 5.7.1)	Maatregel: Met benodigde partners integrale projecten neerzetten o.g.v. energie, duurzaam bouwen, wonen en duurzame stedenbouw. (-uitvoering Manifest Nieuw Flevolands Peil). Duurzame bedrijvigheid stimuleren. Duurzame plattelandsontwikkeling (aansluiten bij grotere trajecten o.a. ILG).	<i>-Uitvoerend en voorwaarden-scheppend:</i> Uitvoeren programma's Uitvoeringsprogramma Klimaat en Programma Leren voor duurzame ontwikkeling. Uitvoering integrale duurzaamheidsprojecten door bedrijven, bouwen/wonen en plattelandsontwikkeling	Uitvoering: Bouwpartners, woningbouwcoöperaties, maatschappelijke partners, gemeenten energiebedrijven en agrarische partners
Geluid In Flevoland is de geluidsoverlast op dit moment nog beperkt (4.1.5)	Maatregel: Daar waar geluidsnormen worden overschreden zal de provincie bij groot onderhoud of reconstructies aanvullende maatregelen nemen, zoals het gebruik van geluidsarm asfalt of de aanleg van geluidswerende voorzieningen. Resultaat: Deze maatregelen moeten leiden tot een reductie van minimaal 3 dB bij ca. 2.000 woningen	<i>Ondersteuning en uitvoerend:</i> De provincie ondersteunt planvorming door relevante milieu-informatie te verzamelen en beschikbaar te stellen. Als beheerder van provinciale wegen heeft de provincie een voorbeeldfunctie. In de planperiode gaat de provincie op een aantal wegvakken stiller asfalt toepassen.	Gemeenten: uitvoerend en toetsen Bedrijfsleven en vervoerondernemingen: invoeren maatregelen
Luchtkwaliteit: Geen normoverschrijding verontreinigende stoffen en fijn stof (4.1.5)	Maatregel: Door locatiekeuze en stedelijke inrichting moeten knelpunten zoveel mogelijk worden voorkomen. Resultaat: De verwachting is dat in 2010 de luchtkwaliteitsnormen in Flevoland vrijwel nergens worden overschreden	<i>Regie en voorwaarden-scheppend:</i> De provincie ondersteunt planvorming door relevante milieu-informatie te verzamelen en beschikbaar te stellen. Aanvullende eisen bij concessie verlening openbaarvervoer, vergunningverlening en aan eigen vervoer. Stimuleren van gemeenten om de luchtkwaliteit in beleid en uitvoering op te nemen	Gemeenten: uitvoering Bedrijfsleven en vervoerondernemingen: invoeren maatregelen
Externe veiligheid (4.1.5)	Maatregel: De provincie wil in overleg met gemeenten en vervoerders voorkeursroutes voor het transport van gevaarlijke stoffen nader bepalen. Hierbij worden ook buisleidingen betrokken	<i>Regie en voorwaarden-scheppend:</i> Plannen worden getoetst aan het aspect externe veiligheid, vooruitlopend op een AMVB inzake transportroutes voor gevaarlijke stoffen	Gemeenten: toezicht Transportondernemingen en exploitanten buisleidingen: invoeren maatregelen
Klimaat (4.1.5, 5.7.1)	Maatregel: opschalen en saneren (zie windenergie) Biomassa: lokale energieproductie met lokaal geproduceerde biomassa (uit teelt of rest/afvalstof) Resultaat: Flevoland blijft in Nederland voorop lopen (in NL) met opwekken van energie uit duurzame bronnen (bio, wind, zon en aardwarmte) Effect: De in Flevoland opgewekte duurzame energie voorziet in 2030 in 50% van de Flevolandse energiebehoefte (excl. transport)	<i>Regie en voorwaarden-scheppend:</i> Beleidsontwikkeling en met partijen. Vraaggericht projecten vormen Faciliteren, stimuleren (ook als bevoegd gezag, via verruimde reikwijdte Wm), regisseren)	Gemeenten: mede uitvoeren en planologisch vastleggen locaties voor energieopwekking Energiebedrijven: uitvoerend/investeren ITO: stimuleren aanbouw biobrandstoffen
Windenergie: Stimuleren windenergie door opschalen en saneren meer vermogen met minder molens; (5.7.1)	Resultaat: Herstel van het oorspronkelijke open Flevolandse landschapsbeeld vereist concentratie van de windmolens op enkele plekken. Dit wordt bereikt met een substantiële afname van het aantal molens en concentratie van nieuwe windturbines in concentratiegebieden <i>Het streven is dat in 2020 het aantal molens met 40% is afgenomen. Het windenergiepotentieel ligt daarbij rond de 1.200 MW</i>	<i>Regie en voorwaarden-scheppend:</i> Als windrijke provincie wil Flevoland optimaal gebruik maken van de milieuvoordelen en economische potenties van de opwekking van windenergie zonder de landschappelijke kwaliteiten van de provincie aan te tasten. De opwekking van windenergie levert de grootste bijdrage aan het bereiken van de Flevolandse klimaatdoelstelling.	Gemeenten: Exploitanten en particuliere eigenaren
Duurzaam bouwen (4.1.5, 4.1.4)	Terugdringen gebruik primaire grondstoffen in provinciale werken Flevolandse situatie vraagt om nadruk op nieuwbouw van woningen en bedrijfsgebouwen (vooral Almere en Lelystad)	<i>Regie en voorwaarden-scheppend:</i> Algemeen: integrale duurzaamheid in gebouwde omgeving vormgeven (woningbouw, utiliteitsbouw, GWW)	Gemeenten: uitvoerend en toetsend Bouwwereld uitvoerend

Biomassa:	In de natuur aanwezig of door afvalselectie verkregen materiaal dat geschikt is om vergast te worden.
Bundelingsbeleid:	Nieuwe woningbouw en bedrijvigheid moet zo veel mogelijk in bestaand stedelijk gebied of aansluitend aan bestaand stedelijk gebied worden geconcentreerd. Als gekozen wordt voor nieuwe clusters van bebouwing, dan moet worden aangesloten bij bestaande ruimtelijke structuren (zoals infrastructuur). Het bundelingsbeleid komt in de plaats van het rode contourenbeleid en de compacte stad-gedachte, maar stimuleert op eenzelfde wijze zorgvuldig ruimtegebruik.
Cascaderen:	Zodanig gebruik en hergebruik van water dat de functie of activiteit die de beste kwaliteit vraagt voorop wordt gesteld, gevolgd door de functies of activiteiten die minder hoge eisen aan de kwaliteit stellen.
Drooglegging:	Het verschil in hoogte tussen de waterspiegel in een waterloop en het grondoppervlak.
Erftoegangswegen:	Wegen die zorgen voor de ontsluiting van de erven of (recreatie)-gebieden en specifieke bestemmingen. Een weg met een erftoegangsfunctie faciliteert het verblijf. Maximumsnelheid: 60 km/u en bestaat uit 1 rijstrook.
Gebiedsontsluitingswegen:	Een weg die voorziet in (korte) verplaatsingen binnen regio's en waarbij uitwisseling van verkeer (op kruisingen) plaatsvindt en die daarmee de verbindende schakel vormen tussen de stroomwegen en erftoegangswegen. Maximumsnelheid: 80 km/u. I: vormgeving als dubbelbaansweg (2x2 rijstroken). Gesloten voor landbouwverkeer. II: vormgeving als enkelbaansweg (1x2 rijstroken). Daarnaast is dubbelbaans met enkele rijstroken (2x1 rijstroken) ook mogelijk. II kan gesloten worden verklaard voor landbouwverkeer, maar landbouwverkeer kan ook worden toegestaan.
Groen/blauwe hoofdstructuur:	Natuur en watergebieden in Flevoland.
Inundatiekans:	Kans dat een terrein onder water gezet wordt of kan worden
Lagenbenadering:	Bij het maken van integrale ruimtelijke afwegingen rekening houden met de gebiedsspecifieke kwaliteiten van zowel de ondergrond (bodem, water), de netwerken (wegen, spoorwegen, kanalen, buisleidingen) als - de occupatielaag (het menselijk gebruik in de vorm van wonen, werken, recreëren, landbouw). Er is niet een van de lagen het belangrijkste, maar elke laag stelt condities aan de andere.
Legger:	Een legger is een register waarin watergangen en/of waterkeringen gedetailleerd zijn weergegeven en waarin gegevens zijn vastgelegd over onder andere afmetingen en onderhoudsverplichtingen.
Meerzijdige ontsluiting:	Hiermee wordt bedoeld de aansluiting van (zuidelijk) Flevoland op meerdere regio's, bijvoorbeeld Amsterdam, Utrecht, Noord-Nederland.
Multimodale ontsluiting:	Ontsluiting van gebieden voor diverse vormen van vervoer: weg, water, spoor, voetgangers enz.
Multiplier effect:	Vermenigvuldigings- of versterkingseffect. Term voor het verschijnsel dat een verhoging van investeringen en/of export het bruto nationaal product (bnp) meer doet

	toenemen dan de extra investeringen en/of export.
Nationale stroomwegen:	I: Wegen die vooral voorzien in verplaatsingen tussen landsdelen en economische/ culturele centra en daarnaast zorgen voor korte verplaatsingen tussen regio's/ landsdelen en sluiten aan op nationale hoofdwegen in buitenland. II: Wegen die vooral voorzien in (korte) verplaatsingen tussen regio's/landsdel. Vormgeving is: autosnelwegen (max. snelheid 120 of 100 km/u) met 2x2 of meer rijstroken (Nationale stroomwegen I) of autoweg (max. snelheid 100 km/u) met 2x2 rijstroken (Nationale stroomwegen II).
Natura 2000:	Gebieden die door het rijk bij Europa zijn aangemeld als Habitat- of Vogelrichtlijn- gebied. De gebieden kennen het beschermingsregime van de Natuurbeschermings- wet 1998. Het rijk is verantwoordelijk voor het bepalen van de instandhoudings- doelen en het vaststellen van de aanwijzingsbesluiten. Op basis van deze doelen worden beheerplannen opgesteld die worden vastgesteld door het rijk voor zover het rijk materieel beheerder is van de gronden en door Gedeputeerde Staten voor de overige gronden. Voortbouwend op de kaders van de aanwijzingsbesluiten en beheersplannen geldt een vergunningstelsel, waarbij de vergunningen in beginsel worden afgegeven door Gedeputeerde Staten. Voor enkele activiteiten van Rijks- belang is de minister van LNV vergunningverlener.
Nee, tenzij-regime:	Nieuwe plannen, projecten of handelingen zijn niet toegestaan indien deze de wezenlijke kenmerken of waarden van een natuurgebied significant aantasten, tenzij er geen reële alternatieven zijn én er sprake is van (dwingende) redenen van groot openbaar belang. Voor ingrepen die aantoonbaar aan de criteria voldoen geldt het vereiste dat de schade zoveel mogelijk moet worden beperkt door mitigerende maatregelen. Resterende schade dient te worden gecompenseerd.
Omgevingskwaliteit:	Omgevingskwaliteit bestaat uit zaken als veiligheid, onderwijs, aanwezigheid van sociale netwerken, voorzieningen, goede multimodale ontsluiting, milieukwaliteit en sociaal-culturele cohesie.
Ontkoppeling:	Hiervan is sprake wanneer de economie harder groeit dan de milieudruk toeneemt.
Regionale stroomwegen II:	Wegen die voorzien in (korte) verplaatsingen tussen regio's en aanvullend op nationale wegnnet. Vormgeving is: autoweg (max. snelheid 100 km/u); dubbelbaans: 2x1 of 2x2 rijstroken; enkelbaan: 1x2 rijstroken.
Saldobenadering:	Het plaatselijk accepteren van een verslechtering van natuurkwaliteit of afname van natuuraureaal (bv. door uitbreiding van recreatie), indien daar elders een zodanig toename van kwaliteit of areaal tegenover staat, dat de natuur in Flevoland er per saldo op vooruit gaat.
Seizoensgebonden peilverloop:	Waterpeil dat direct volgend is op de seizoens- en jaarfluctuaties in de neerslag en verdamping.
Stand-still beginsel:	Beginsel dat er van uit gaat dat er geen verslechtering van (water)kwaliteit mag optreden ten opzichte van de toestand in 2000.
Verstedelijkingsopgave:	De opgave om in Flevoland meer woningbouw en bijbehorende voorzieningen te realiseren.
Verweving:	Het combineren van verschillende functies in het landelijk gebied. Dit is het tegenovergestelde van scheiden van functies.

Vrijwaringzone:	Zone waarbinnen geen bebouwing is toegestaan.
Waterakkoord:	Afspraken tussen verschillende waterbeheerders over de aan- en afvoer van water.
Wateroverlast:	Water op het maaiveld.

Afkortingen

AMK	Archeologische monumentenkaart
AMvB	Algemene maatregel van bestuur
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
BEVI	Besluit Externe Veiligheid Inrichtingen
BRTN	Basis Recreatie Toervaart Net
CEMT	de classificatie van het Europese waterwegennet, zoals vastgesteld door de Europese Conferentie van Ministers van Vervoer (Conference Européenne des Ministres de Transport=CEMT)
CPB	Centraal Plan Bureau
CVV	Collectief vraagafhankelijk vervoer
EHS	Ecologische Hoofdstructuur. Doel van de EHS is het ontwikkelen van een robuust landelijk samenhangend netwerk van natuurgebieden dat voldoende (leef)ruimte biedt voor soorten en waarden die karakteristiek zijn voor de Nederlandse natuur.
EU	Europese Unie
GGOR	Gewenst grond- en oppervlaktewaterregime
GVV	Gemeentelijke verstigingsvisie
ICT	Informatie, communicatie en technologie
ILG	Investeringsbudget Landelijk Gebied
Ke	Kosten eenheid. Gebruikt voor beoordeling geluidsbelasting door luchtvaart
KRW	Europese Kaderrichtlijn Water
LAW	Lange-afstand-wandelpaden
LF	Landelijke fietsroutes
LPG	Liquified petroleum gas oftewel vloeibaar gemaakte, gasvormige koolwaterstoffen
m.e.r.	Milieueffectrapportage (de procedure)
MEP	Milieukwaliteit ElektriciteitsProductie. De MEP is een subsidieregeling voor de productie van elektriciteit in Nederland uit duurzame bronnen
MER	Milieueffectrapport (het product)
MKB	Midden en klein bedrijf
MTR	Maximaal toelaatbaar risico
MVO	Maatschappelijk verantwoord ondernemen
NET	Nationaal evenemententerrein
NISA	Nederlands Instituut voor Scheeps- en onderwaterArcheologie
OC&W	Ministerie van onderwijs, cultuur en wetenschappen
OMFL	Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland, actief op het terrein van acquisitie van bedrijvigheid en voorzieningen
PARK	Provinciaal Archeologisch Kerngebied, gericht op ontsluiting en integrale instandhouding van de archeologische waarden in samnehang met aardkundige en landschappelijke waarden.
PKB	Planologische Kernbeslissing
PM10	Fijn stof. PM staat voor de particulate matter. PM10 bestaat uit deeltjes die kleiner zijn dan 10 micrometer (een duizendste millimeter).

p-MJP	Provinciaal meerjaren programma
POP	PlattelandsOntwikkelingsProgramma
RITP	Regionaal Innovatie- en Technologieplan
RIVM	Rijksinstituut voor volksgezondheid en milieu
RIVM	Overheidsinstituut, verzorgt informatie, monitoring en wetenschappelijke onderbouwing van het volksgezondheidsbeleid.
VER	Veiligheidseffect rapportage
VHR	Vogel- en Habitatrichtlijn
VNG	Vereniging van Nederlandse gemeenten
WRO	Wet op de Ruimtelijke Ordening
WTC	World Trade Centre

K

KAARTENLIJST

- 1 Provinciale hoofdstructuur
- 2 Ontwikkelingsvisie 2030 (A3)
- 3 Streefbeeld hoofdinfrastructuur 2030
- 4 Provinciale speerpunten
- 5 Milieu | Milieubeschermingsgebieden
- 6 Infrastructuur | Wegen | Streefbeeld wegen en spoor 2015
- 7 Infrastructuur | Wegen | Streefbeeld vaarwegen en goederenvervoer 2015
- 8 Infrastructuur | Wegen | Streefbeeld fietsnetwerk 2015
- 9 Milieu | Luchtvaart
- 10 Infrastructuur | Technische infrastructuur | Hoofdtransportleidingen (indicatief)
- 11 Water | Functies en doelen (A3)
- 12 Stedelijk gebied
- 13 Werken | Agrarische bedrijvigheid | Glastuinbouw
- 14 Recreatie | Streefbeeld en ontwikkeling
- 15 Natuur | Ecologische hoofdstructuur (A3)
- 16 Cultuurhistorie en archeologie | Landschappelijke en cultuurhistorische kernkwaliteiten
- 17 Cultuurhistorie en archeologie | Landschappelijke en cultuurhistorische basiskwaliteiten
- 18 Natuur | Nationaal Landschap IJsseldelta
- 19 Cultuurhistorie en archeologie | Archeologische beleidskaart
- 20 Milieu | Aardkundig waardevolle gebieden
- 21 Water | Wateropgave 2015
- 22 Water | Wateropgave 2050
- 23 Water | Grondwaterbeschermingsgebieden (A3)

C

COLOFON

Contact Provincie Flevoland
Secretariaat Omgevingsplan
Postbus 55
8200 AB Lelystad

Telefoon +31 (0)320 265 703

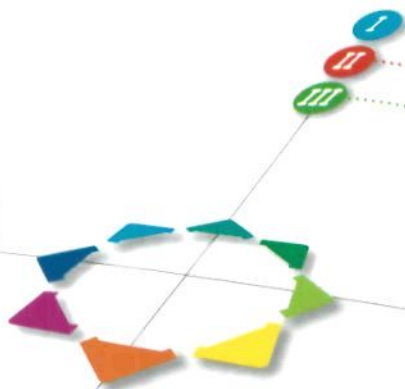
Email omgevingsplan@flevoland.nl

Website www.flevoland.nl/omgevingsplan

Druk Anker Drukkers, Lelystad

Kartografie en vormgeving Provincie Flevoland, afdeling ROV | KGO

OMGEVINGSPLAN FLEVOLAND

Ontwerp

Ontwerp